

"עַל נְסִיךְ -

וּנְפִלְאוֹתֶיךָ"

צָרוֹר סִיפּוּרִים עַל נְסִים וְנִפְלְאוֹת שְׂאֲרֵעוֹ.
 בַּחֲנֻכָּה שֵׁשׁ בָּהֶם כִּי לְעוֹרָר אֶת הָאָדָם
 לְהִתְבוֹנְנוֹת וְהַעֲמָקָה בְּהִנְהָגַת הָעוֹלָם,
 וּמִמִּילָא חֲזוּק הָאֱמוּנָה בַּבוּרָא יִתְבָּרַךְ.

- 3 ..... נס חנכה אוסטרלי
- 7 ..... נרות של חיים
- 17 ..... "מה אגיד לאבא?!"
- 19 ..... נרות חנכה בשואה
- 20 ..... לא מותרים על "פרסומי נסא!"
- 21 ..... השלהבת שנעלמה
- 24 ..... הנרות הללו - קודש הם
- 26 ..... נס חנכה בקרוקו
- 28 ..... החנכיה שהצילה
- 30 ..... נרות באפלה
- 33 ..... הנרות שהצילו
- 35 ..... בזכות נר חנכה
- 37 ..... חנכה בשדה הקרב
- 39 ..... סלע חנה
- 41 ..... בימים ההם... בזמן הזה!
- 43 ..... אור הנרות
- 48 ..... שבע - מספר יהודי
- 49 ..... החנכיה של הרבי מטולנא
- 51 ..... פרסומי נסא
- 52 ..... לכל ידח מקונו נדח

נִם חֲנֻכָּה אוֹסְטְרָלִי

הם עזבו את אירופה עוד לפני מלחמת-העולם הראשונה, והגיעו לחוף מבטחים באוסטרליה. כרבים שעשו אז את הצעד הזה, ניסו אף הם להשתלב בחיים המפתחים בארץ החופש. הם נעשו מתושבים במרחבי האדמה הבלתי-מעבדת, באזורים מרחקים של הארץ הענקית הזאת, ואט-אט החלה עבודתם להניב פירות. הם התחילו את חיייהם שם בעני ובמחסור, ועם הזמן מצבם הכלכלי החל להשתפר. ההצלחה האירה להם פנים ורוחיהם היו נאים.

אולם ככל שהצליחו בהשגיהם הכלכליים, התרופפה זקתם לשמירת התורה והמצוות. ההורים עדין הקפידו על קיום ההלכה, ואף שמרו מנהגים מסוימים שהביאו עמם מעירת מולדתם, אך הבנים כבר נהפכו לאוסטרלים לכל דבר, באורחות-חיייהם ובלבושם. העבודה הקשה בשדות האחוזה הייתה רבה ומפרכת, ורחוקים מן העיר, שבה התקיימו חיי קהלה, עשו את שלהם להתרחקות מחיים יהודיים.

ג'ק היה צעיר הבנים במשפחה. בברית שנעשתה לו נקרא שמו בישראל יעקב, אך בהשפעת הזמן והסביבה החלף שמו לג'ק. בכשרונויותיו המיוחדים הצליח לסיים בהצטיינות את מסלול הלמודים בבית-הספר הכללי במקום מגוריו, ואף עלה ללמודים גבוהים יותר. ובכל-זאת, עם סיום למודיו נרתם דווקא הוא לנהול חנותו של אביו, וגם את זה עשה במסירות ובהצלחה.

ברבות הימים נשא לאשה את דינה – אף היא מרקע משפחתי דומה – שאת שמה שנו לדיאנה. בתחלה חיו בסביבה יהודית, וכך שמרו על זקה כלשהי ליהדות. בחלוף הזמן, עם המעבר לאחזה מבודדת משלהם, עם שטחי מרעה נרחבים לכבשים שגדלו, ליצור הצמר האוסטרלי, במקום נדח בויקטוריה, נשפחה יהדותם כמעט כליל. סוג זה של נתוק גאוגרפי קיצוני, היה גורם אפני להתבוללות באוסטרליה. ואמנם, מציאות-חיים זו אימה לנתק לחלוטין את הקשר של בני-הזוג עם עברם היהודי הרופף ממילא.

"ראיי", אמר הבעל לאשתו, "הלא אנו חיים באשר, ואיני רואה עוד כל צורך לזהות את עצמי כיהודי. איזו משמעות יש ליהדות בעבורנו, מלבד זכרונות פואבים מהעירה הקטנה באירופה?!" האשה הנחנה בראשה להסכמה, שהרי גם לה לא הייתה סבה לחשב אחרת.

רצתה להשגחה, וערב אחד, באחד מימי חדש כסלו, בשעה שישבה האשה מול האח הבוערת ועתון בידיה, צדה את עינה של דיאנה פתבה שהופיעה בעתון. בפתבה ספר כי באמצע דצמבר חוגגים היהודים בכל העולם את חג החנכה.

העתון הזה, שהיה מגיע אליהם מדי שבוע, היה בעצם האמצעי היחיד כמעט לקשר עם העולם הגדול שמחוץ להם. הידיעה על חג החנכה תפסה משום-מה את לבה. בדרך בלתי-מובנת תפסה הידיעה את התעניינותה והיא לא הצליחה להסיח את דעתה ממנה. בתוך כך החלו לעלות גם זכרונות ומחשבות שלא נתנו לה מנוח.

חצי לילה התהפכה על משכבה, עד שהחליטה לקום ולעשות מעשה. היא הדליקה גר קטן על אדן חלון המטבח, ובתחושת ספוק חזרה לישון.

שעה אחרי-כן התעורר בעלה. גם הוא קרא את הפתבה על חנכה, גם בו החלו להתעורר זכרונות העבר. הוא קם ונכנס למטבח. למראה הנר שעל אדן החלון עברה בו מחשבה, שהנה גם אשתו חשבה אותו מחשבות שעברו בו. הוא נגש אל אדן החלון והדליק גם הוא נר קטן.

אך בכך לא תם הספור.

באותו לילה הכה את האזור שבר ענן פתאומי, כפי שקורה מדי פעם בפעם בחלק זה של העולם. החוות ששכנו במקומות הנמוכים הוצפו במי הגשם ונתקו, ובתוך גם חותם של בני-הזוג שלנו. כוחות החלוצי חשו לאזור, אך השטפון נתק את זרם החשמל, והעלטה הייתה גדולה כל-כך, שצוותי המתנדבים התקשו להגיע אל החוות.

הגשם העז שנתד על הבית בעצמה העיר את גיק ודיאנה. בבקלה נוכחו לגלות כי חצר ביתם מוצפת מים, והמים גואים ומציפים את רצפת הבית. הם מהרו אל החלון לזעק לעזרה, אך קולותיהם נבלעו ברעש המים האדיר שסביבם.

למרבה חרדתם של ג'יק ודיאנה הם נוכחו כי המחלצים לא ראו את ביתם באפלה, וחלפו על פניו הלאה, בחפוש אחר לכודים אחרים. אלה היו רגעים קשים מנשוא שנראו כנצח. על שניהם השתלט הפחד מפני הנורא מכל.

אך לפתע פרא אחד המחלצים בקריאה: "הי! הביטו לשם!". אור קטן שהבליח בחשכה משך את תשומת-לבו. אלה היו שני אורות קטנים, מרצדים ומנצנצים בחלון הבית...

המחלצים שמהרו אליהם מצאו את בני-הזוג כמעט על סף יאוש. שניהם בכו וצחקו מהתרגשות ולא האמינו שזכו להנצל. אך עוד יותר התקשו לעכל את העבודה ששמעו מפי המחלצים, כי הנרות, 'נרות החנכה' שלהם, הם שהביאו לידי הצלתם.

שני נרות של שתי נשמות רחוקות ונדחות עשו את נס חנכה הפרטי שלהם, ונהפכו גם לספור שזכה לכותרות העתונות באותם ימים. לבני הזוג גרם הספור לחולל שנוי נפר בתפיסת-עולמם בדבר הקשר שלהם עם הקב"ה וערכי הנצח של העם היהודי.

קול מאפר

ברדת הערב מצאנו את עצמנו בצריף גדול ללא רצפה. כל אחד ואחד מצא לו פסת שטח להניח עליה את עצמותיו. התהפכתי על המצע הקר והלח. נסיתי לחטף שנה, אך קול ערב של נגון מכר הגיע לאזני מקצה הצריף. תהיתי מאין מכרים לי הקול והמנגינה, שהיו כהד מן העבר.

אט-אט זהיתי את קולו של החנן יוס'ל מנדלבראום, שזמר את הקטע 'מקדש מלדי', מהפזמון 'לכה דודי' בתפלת קבלת-שבת. זו הייתה מנגינה בנסח חסידי בובוב, שאותה שמעתי קודם-לכן בקרקוב. הייתי אז בן תשע והלכתי לבית-המדרש של חסידי בובוב, שבו התפלל יוס'ל מנדלבראום, לכבודו של הרבי מבובוב, רבי בן-ציון הלברשטם, שבא עם פמליה גדולה לבקור בעיר.

קמתי והגעתי בזחילה לקצה הצריף. מצאתי שם קבוצת אנשים מזמרים חרש מנגינות מפרות, בנצוחו של יוס'ל. מחזותו המרשימה, כפי שזכרתי, נשאר רק שפם דקיק מעל שפתיו הצרות ומתחת לחטמו, שבלט על רקע פניו הנפולות. קולו הנעים והמלטף לא השתנה. קול כזה אין שוכחים.

"שב כאן אתנו", הזמין אותי אחד מהחבורה. כלם היו אנשי קרקוב, שבאו לכאן ממחנה פלאשוב, דרך מחנה סקרז'יסקו, שם עבדו במפעלי 'האסאג' לנשק ולתחמושת. שעה ממשכת עשיתי בחברת האנשים האלה ועזבתי אותם בהרגשה טובה, שהנה רכשתי לי ידידים חדשים, שבתנאים הללו היו נכס יקר-ערך.

כעבר זמן מה חל חנפה, ומנדלבראום הדליק נר ראשון. תרמיל ריק של קליע רובה שמש נר. החבורה כלה שרה בדבקות "מעוז צור ישועתי", והיה גם מי שדאג לחלק בינינו תפוחי אדמה אפויים. זו הייתה חגיגה מוזרה ביותר לציון את נס החנפה שארע לאבותינו, בעוד אנו יושבים כאן כנדונים לפנות המחכים לתלן.

כמעט מדי יום ביומו נפגשתי עם חבורת מנדלבראום. יוס'ל היה מאפק ומכנס בתוך עצמו. הוא ראה בלולק (יש'אל-מאיר) אחי, ובמדה מסיימת גם בי, בבואה של בניו, שנספו עם אדם.

באחד מימי חדש טבת (תש"ה) יצא משלוח מהמחנה שלנו. השמועה אמרה שהאנשים נשלחים לגרמניה. במשלוח היו גם יוס'ל מנדלבראום וחבורתו. שוב עברתי חונה קשה של פרדה, וחזרתי אל ידידי הקשישים מפיוטרקוב, אשר עמם הגעתי לכאן. כאבתי את אוזן הקשר עם מנדלבראום, שהחזיר אותי אל ימי ילדותי המאשרים. גם ספר התנ"ך שנשאתי עמי מהבית, נעלם עם מנדלבראום, שבקש לעין בו.

שבוע לאחר מכן הגענו למחנה בוינגולד. שם, במכלאה שבה חכינו לתורנו להפנס לבית החטוי והרחצה, מצאתי את עקבותיו של מנדלבאום. בערמת החפצים שהאסירים השאירו על המגרש הבחנתי בספר מפר מבצבץ. משכתי את הספר, והנה זה ספר התנ"ך שלי. ידעתי אפוא שגם מנדלבאום הגיע לכאן. אך מאמצי לאתרו במחנה העלו חרס.

ארבעים שנה לאחר מכן, כשהייתי קונסול ישראל בניו-יורק, הזמנתי אל בית-מדרשו של הרבי מבובוב, רבי שלמה הלברשטם, להשתתף בשמחת ברית-מילה של נכד קרוב משפחתי, שנמנה עם חסידיו של הרבי. זה היה בחנכה תשמ"ה. בית-המדרש של הרבי בשכונת בורו-פארק בברוקלין היה גדוש מאות חסידים לבושי חג. הופעתי החיצונית הייתה חריגה במעמד הזה, אולם הדבר לא מנע מהרבי להזמין אותי לשבת לידו בראש השלחן. הוא התענגו בנעשה בארץ ושאל לשלום בני משפחתי. ספרתי לו בין היתר על אחי, הרב ישראל-מאיר, ועל התקופה שבה עברנו יחד את אימי השואה.

בשעת שיחתנו הרים הרבי את ידו לאות, ושקט השתרר באולם. לפתע נשמע קול בוקע ועולה מתוך הדממה. צמרמרת חלפה בעצמותי. זה הקול המפר, הרויף אותי מקרקוב ומצינסטוחוב. סרבתי להאמין שזה אכן קולו של מנדלבאום. לפי חשובי, האיש צריך להיות בשנות השמונים לחייו. קשה היה לי להאמין כי עודנו חי ושר.

הרהורי נקטעו כאשר הרבי חזר לשאל, ואני נפניתי להגיב. הקול המשיך להדהד באזני, ואז ספרתי לרבי על המפגש שהיה לי בצ'ינסטוחוב עם יוס'ל מנדלבאום, שנהג לשיר על שלחן אביו המנוח, רבי בן-ציון הלברשטם. תארתי את מצבנו במחנה, את שיחותינו שם ואת הפרדה ממנו. הרבי חיך ושוב הרים את ידו. אחד משמשיו נגש אליו, והרבי לחש דבר-מה על אזנו.

כעבר כמה דקות התיצב ליד הרבי איש הדור בעל זקן לבן. האיש רכן לעבר הרבי והמתין למוצא פיו. הרבי קם מכסאו, הוליד את האיש אלי והצביע עליו: "הנה, זה יוס'ל מנדלבאום". עמדתי המום, בלי יכלת להוציא הנה מפי. הרבי בקש לרפף את המפגש. "זקנו הלבין, אבל קולו גבר מאז", אמר. שוחחנו מעט.

כעבר כמה רגעים חזר ר' יוס'ל למקומו ולבקשת הרבי השמיע את הקטע 'מקדש מלך', שעליו ספרתי לו. זה היה מרגש מאוד. מאות החסידים שישבו מולי וסביבי, הופיעו לנגד עיני פאותם עלובי-חיים, שעמם חלקתי את פסת האדמה הטחובה בצריף של מחנה צ'ינסטוחוב. פתאום חשתי את הקר המקפיא את העצמות, ורק קול שירתו החרישית של יוס'ל מנדלבאום, "מעוז צור ישועתי", בלילה הראשון של חנכה ההוא, המיס את הקפאון.

ספר ר' מרדכי אנסבך, מנצולי מחנה-הרכוז דכאו ומעדי התביעה במשפטו של הצורך איכמן ימ"ש:

הדבר שהעיק עלינו ביותר בדכאו היה הקשי לשמר על חשבון העתים. אצלנו נתבלבלו כליל התחומים בין יום ולילה, בין ימי העבודה ויום המנוחה, בין חול וחג. כל השעות וכל הזמנים נתערבבו יחד ונהפכו לדיסה אפלה אחת.

ומי השליך לנו חגורת-הצלה כלשהי לתוך גו המצולה? היה זה הישיש פישוהוף, השמש התיק של בית-הפנסת העתיק אלטנוי-שול בפראג. פישוהוף זה לא הסיח דעתו אף-לרגע מתפקידו רב-השנים להיות משמש בקדש, ומעל לכל לשמר בדיוק נמרץ את סדר הלוח היהודי. וכך הוא זרק יום אחד לעברנו את השביב המגרה הזה - "חנכה!".

הכל סביבנו היה אפל וקודר, חשך ועלטה. בחמש לפנות בקר שרכנו רגלינו בשביל הארץ, שנדמה עלינו כי אין לו קץ וסוף, ממחנה מספר ארבע בקאופרינג ועד המבצרים התת-קרקעיים למטוסים, אשר בתוכם נבנו בזעת אפינו מכלי-דלק ענקיים למטוסיהם של הנאצים.

בעשר בלילה גררנו את רגלינו העיפות והקפואות בדרך חזרה, אל הצריפים העלובים של המחנה. ובאמצע הדרך האמללה הזאת הבזיק לקראתנו אותו ישיש פישוהוף כבך - "הכוננו! בעוד שבע ימים חל חנכה!".

להתכונן לחנכה? איך? במה? אף לזה החל פישוהוף לדאג בעוד מועד. "מחר מתקיימת החלקה השבועית של המרגרינה. נחסך מפינו את מנת המרגרינה, ונשמר את השמן להדלקת גרות חנכה!", הציע לנו הישיש, כאשר התאספנו בחשאי על אחד מדרגשי העץ שלנו, בחצות הלילה.

ישבנו סביבו, כמה 'קצטניקים' (=אסירים במחנה-רכוז) צעירים. מפיון שהשמש הישיש של האלטנוי-שול האגדי שמש לנו סמל חי ודגמה כובשת של 'נר-תמיד' שאינו דועך לעולם, הסכמנו להצעתו, אף-על-פי שהמחיר שנדרש מאתנו היה רב ועצום.

כלום דבר קטן הוא בעיניכם לותר על המנה השבועית של המרגרינה?! בעבורנו זה היה כמו דלק של החיים. עשרה גרמים של מרגרינה הקצבו לנו - עובדי-הכפיה היהודים - לשבוע שלם. למה הספיקה לנו המנה? הקאפו היה חותך בספינו חחד מנה זעירונת של מרגרינה, שהיה בה כדי למרח פרוסת-לחם אחת. אולם זו הייתה לנו מנת-חיים ממש. טפת השמן חממה את הגוף והחיתה את העצמות היבשות. והנה עלינו להפקיר את החיים ולהקריב את מנת המרגרינה.

- "איך נוכל לשמר על המרגרינה עד זמן הדלקת הגרות, בעוד ששה ימים?", פקפק בקול אחד מהקבוצה.

- "אכן, זו שאלה רצינית", נתהרהר הישיש בעצב.

- "לי יש רעיון", הרהרתי בקול. "באמתחתי יש שני תפוחי-אדמה, שהצלחתי לסחב מהמטבח. אפשר לעשות בהם חרים ולאחסן בתוכם את כל מנות המרגרינה שניאסוף".

וכך היה. למטרה נשגבה זו הקדשתי את שני תפוחי-האדמה שלי. כל אחד מאתנו גרד את שכבת המרגרינה מעל פרוסת-לחמו ומסר לי את האוצר לשמירה. אני חתכתי את תפוחי-האדמה לחצאים, נקרתי את בשרם והכנסתי בתוכם את השמן. הדבקתי בחזרה את החצאים ולאחר מכן הטמנתי את האוצר במחבוא, שאיש מלבדי לא ידע עליו.

יש לזכר שאני הייתי בעל תפוחי-האדמה, ומכיון שהתנדבתי למוסרם סמכו עלי כלם ובטחו בי, שאעמד בפתוי הגדול ואשמר על האוצר היקר מכל.

ליל חנכה הגיע. את הישיש פישוהוף לא היה אפשר להפיר. פניו נשתנו ועיניו זהרו בזהר עליון, שלא מעלמא הדין. כל הדרך הארכה, מבנייני הבצורים ועד צריפי המנחה, עברה עלינו כביעף. פישוהוף פגם כל הזמן את הפזמון של "מעוז צור ישועתי", ואיש מאתנו לא פקפק שהוא, השמש, ידליק את הנר הראשון. בראשי נקרה כל העת המחשבה, במה מדליקין? מנין נקח מנורה או כלי להדלקת הנר?

"ילמדנו רבנו", לחשתי בשקט ובזהירות באזניו של פישוהוף. "אמנם המטמון מצוי אצלי, אולם במה נכניס ונמוסס את המרגרינה כדי שנוכל להדליק ולברך על גרות חנכה?"

- "אל דאגה, זה בסדר גמור!", קרא פשהוף הישיש בקול רווי-שמחה. השמחה שפעה ממנו ללא הפוגות ודעתו לא היתה נתונה כלל לפגיעה כלשהי.

- "מה משמע?", שאלתי בהשתוממות גוברת.

- "הפיצד לא תבין?!", התפלא פשהוף, "נשאיר את המרגרינה בתוך התפודים וכך נדליק נר חנכה! בתנאים שלנו אין לנו כלי-קבול יותר נוח ומתאים מזה, והעקר, לא נפסיד לריק אף לא שמץ מן השמן!"

בחצות אותו לילה הזעק פתאום כל מחנה מספר ארבע. מי הזעיקו? הפעם זה היה נר חנכה הראשון, שהדלק בתוך חצי תפוח-אדמה מעל מרומי דרגש העץ של הקומה הגבוהה ביותר. פישוהוף ברח והדליק. וכאשר פתח בקולו הנרגש ושר "הנרות הללו קדש הם", הצטרפו אליו הרבה קולות ובני-קולות, שפצרו מלבבות ה'קאצטניקים' כלם.

אחה, מה צדק פשהוף הישיש. לא הפסדנו, חלילה, את מנת המרגרינה שנחסכה מפנינו. כלנו חשנו בעליל פיצד אותו אור מנצנץ של חנכה מזרים לעורקינו עז של חיות.

נס חנכה בנלא

התכנית הייתה נועזת ביותר, כמעט בלתי-מתקבלת על הדעת. אני ותשעה מחברי תכנונו לעלות למטוס קטן שהיה אמור להמריא מלנינגרד, להשתלט על הצוות, להטות את המטוס ממסלולו ולהנחיתו בשוודיה. זאת התכנונו לעשות בעזרת אחד מאנשינו, ששם משפחתו ליפשיץ, נוט וטיס במלואים בחיל-האוויר הרוסי. ההכנות לפעולה נשלמו והלכו, והמועד שנקבע לבצועה היה י"א בסיון תש"ל.

ההתרגשות הייתה עצומה. הרגשנו שאנו עומדים לבצע משימת-קדש בעלת ממד היסטורי. מטבע הדברים, קוינו והתפללנו מעמק לבנו להצלחת המבצע, אבל היינו מוכנים גם לאפשרות שיכשל. בין כך ובין כך, חשבנו לעצמנו, תשג מטרתנו העקרית – הגברת המודעות הכלל-עולמית למצוקת היהודים ברוסיה.

לא ידענו כי תכניתנו כבר גלויה וידועה לאנשי הק-ג-ב. הם הניחו לנו להתקדם עם התכנית, מכיון שלדעתם שרתנו את מטרתם. כך הם יוכלו להציג קבל עם ועולם את היהודים כבוגדים וכמי שמאמימים על בטחון ארצם בדרך טרור. הק-ג-ב הניח לנו להגיע עד המטוס, ורק אז התנפלו אנשיו עלינו ועצרו אותנו.

זמן רב נחקרנו שוב ושוב. סרבתי בעקשנות לשתף פעולה עם חוקרי, והדבר עלה לי בהכנסתי למוסד סגר לחולי-נפש במוסקבה. זו הייתה שיטה ידועה של השלטונות הרוסיים באותם ימים. ממקום כזה אין איש יוצא שפוי בדעתו.

התחננתי לפני הרופא שהפקד על אבחוני, שהיה יהודי גם-כן, שלא יזיק לי. ואכן, הוא נטה לי חסד והניח לי. כעבר כחדש, בערב יום-הכפורים (תשל"א), העברתי מהמוסד הסגור להמשך החקירות ומשם לנלא. בנסבות ההן זה היה אחד הימים השמחים בחיי. הרגשתי כי בשמים רחמו עלי וכתבו אותי ב'ספר החיים'.

גזרי-הדין שהטלו עלינו היו כבדים ביותר. שנים מהחבורה – ליפשיץ הטניס ואדוארד זלמןסון – נדונו למות. על האחרים, ואני ביניהם, הטלו ענשי מאסר ממשכים. בסך-הכל נגזרו עלי למעלה מחמשים שנות מאסר בגלל 'בגידה במולדת', 'פגיעה בבטחון הלאומי' ועוד 'חטאים'.

זה היה בנר החמישי של חנכה. אני יושב בתאי החשוף. מאחד התאים הסמוכים נשמע בכיה של סילבה זלמןסון, שבעלה אדוארד נדון למות.

באמצע הלילה – הפתעה: דלת התא נפתחה במפתיע ולתאי נכנס קצין ק-ג-ב. "אתה צריך לכתוב בקשת ערעור על גזר-הדין", אמר. השתוממתי. מפתי קציני ק-ג-ב דואגים להגשת ערעורים על-ידי אסירים פוליטיים? תהיתי.

"כתב כָּבֵר, כתב!" דַּחַק בִּי וְהוֹשִׁיט לִי פֶסֶת נָגַר קִטְנָה וְעִפְרוֹן. לֹא יָדַעְתִּי מָה מִסְתַּתֵּר מֵאַחֲרַי הַהֲצָעָה הַנְּדִיבָה. כִּדִּי שֶׁלֹּא לְשַׁחַק לִידֵי הַשְּׁלֹטוֹנוֹת, כְּתַבְתִּי: "מֵאַשְׁמִימִים אוֹתִי בְּבִגְדָה בְּמוֹלְדֹתִי, אֵךְ הַמוֹלְדֹת שְׁלִי הֵיא אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְבָהּ לֹא בְּגַדְתִּי. שָׁאַפְתִּי לְהִגִּיעַ אֵלַיָּה וְהַשְּׁלֹטוֹנוֹת מְנַעוּ זֹאת מִמֶּנִּי בְּדֶרֶךְ בְּלִתִּי-חֻקִּית. לָכֵן נִאֲלָצְתִּי לְהִגּוֹ עַל זְכוּיוֹתַי. פָּסֶק-הַדִּין שְׁלָכֶם אֲכַזְּרִי וְלֹא-צוּדֶק, וְאַנִּי דוֹרֵשׁ לְבִטְלוֹ".

הַקְצִין קָרָא מָה שֶׁכְּתַבְתִּי וּשְׁכַתִּיו הִתְעוֹתוֹ מִכַּעַס. "זֶה עֲרֵעוֹר זֶה?!", רָתַח. "אֵינְנִי יוֹדֵעַ לְכַתֵּב אַחֲרַת", עֲנִיתִי. הֵייתִי מוֹשִׁכֵּנָע שְׁגָם שָׁאֵר חֲבֵרֵי יְכַתְּבוּ דְבָרִים דּוֹמִים.

עִם צֵאת הַקְצִין חֲשִׁיתִי לְפֶתַע כְּאֵלוֹ אוֹר גְּדוֹל, אוֹר הַחֲנֻכָּה – בְּלִי שָׁמֹן וּבְלִי פְתִילוֹת – פּוֹרֵץ לְתוֹךְ תַּאֲי הָאֶפֶל וּמֵאִיר אוֹתוֹ בְּאוֹר יְקָרוֹת. לֹא יָכַלְתִּי לְדַעַת אֲזוֹ כִּי בְּאַרְצוֹת-הַבְּרִית מִתְאַסְּפִים בְּאוֹתָן שְׁעוֹת כְּמֵאָה אֶלְף יְהוּדִים הַקּוֹרְאִים לְבִטּוֹל עֲנָשׁ שֶׁל הַנְּדוֹנִים לְמוֹת וּלְשַׁחְרוּר כְּלָנוּ. גַּם בְּכַתֵּל הַמַּעֲרָבִי נֶאֱסָפוּ יְהוּדִים וְנִשְׂאוּ תַּכְּלָה לְשִׁלּוּמָנוּ.

הַלַּחֲץ הָעוֹלָמִי הִחַל לְתַת אֶת אוֹתוֹתַי בְּקֶרְמֶלִי. הַנְּשִׂיא לְאוֹנִיד בְּרִזְנִיב נִכְנַע לַלַּחֲץ, וְזַעַם עַל אֲנָשֵׁי הַק-ג-ב שֶׁסָּבְכוּ אוֹתוֹ בַּפְּרָשָׁה, אֲשֶׁר שֶׁלֹּא כְּתַחֲזִיתָם הַצִּיגָה אֶת רוֹסְיָה בְּאוֹר שְׁלִילִי מְאוֹד. לְמַחֲרַת הַתְּכַנֵּס בֵּית-הַמִּשְׁפָּט הָעֲלִיוֹן וּבְתַכְתִּיב מִהַקְרָמֶלִי שְׁנָה לְחִלוּטִין אֶת גְּזָרֵי-הַדִּין הַמְּקוֹרִיִּים.

יוֹם לְאַחַר מִכּוֹן, בְּנֵר הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה, הִגִּיעוּ הַבְּשׂוֹרוֹת גַּם אֵלַיִנוּ. לְפֶתַע נִשְׁמָעָה קְרִיאַת אֲשֶׁר מִתְאַה שֶׁל הַגְּבֵרֶת זְלִמְנָסוֹן, בְּהוֹדֵעַ לָהּ כִּי גְזַר-הַדִּין שֶׁל בַּעֲלָהּ וְשֶׁל הַנְּדוֹן הַשָּׁנִי לְמוֹת בְּטַל וְהוֹמַר לְמֵאֶסֶר. עֲנָשֵׁי הַמֵּאֶסֶר הַמְּמַשְׁכִּים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלֵינוּ קִצְרוּ גַם-כֵּן. עֲתָה הִסְתַּכְּם עֲנָשֵׁי בְּשִׁבְע-עֶשְׂרֵה שָׁנוֹת הַגְּלִיָּה וּמֵאֶסֶר.

עַל הַמְּמַדִּים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁל נִס הַהֲצָלָה נוֹדַע לִי כְּעֵבֶר זָמַן, כְּאֲשֶׁר נִשְׁלַחְתִּי לְסִיבִיר לְשֵׂאת אֶת עֲנָשֵׁי. דְּבָרֵי הַדְּאָר שֶׁנִּשְׁלָלוּ מִמֶּנִּי בְּשִׁבְתִּי בַּכְּלָא נִמְסְרוּ לִי עֲתָה. הַמְּכַתֵּב הָרֵאשׁוֹן שֶׁקָּרָאתִי נִשְׁלַח עַל-יְדֵי חֵבֵר שֶׁכְּתַב לִי: "יּוֹסֵף, קַבְּלֵתִי אֲשׁוֹר עֲלֶיָּה. זֶה בְּזְכוּתְכֶם. תּוֹדָה". פְּתַחְתִּי מִכְּתָבִים נוֹסְפִים וְהֵנָּה גַם מִבְּרַק מֵאַחֲיוֹתַי: "אֲנַחְנוּ בְּדֶרֶךְ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל!".

לֹא יָדַעְתִּי אֶת נִפְשֵׁי מֵאֶסֶר. אִם בְּזְכוּתְנוּ יַעֲלוּ יְהוּדִים לְאֶרֶץ, הַכֹּל הִיָּה כְּדֹאִי. וְאַמְנָם, בְּאוֹתָהּ שְׁנָה הַבְּקִיעוּ אֶת חוֹמַת הַבְּרִזֵּל הָרוֹסִית כְּעֶשְׂרִים וְחַמְּשָׁה אֶלְף יְהוּדִים, שֶׁעָלוּ לְאֶרֶץ.

גַּם שַׁחְרוּרֵי אֶרֶץ בְּדֶרֶךְ פְּתִאוּמִית לְמַדִּי, בְּפוֹרִים קָטָן תִּשְׁמִ"א – כְּאַחַת-עֶשְׂרֵה שָׁנִים לְאַחַר שְׁנַעֲצָרְתִּי. עִם צֵאתִי לְחַפְּשֵׁי גְרֵשְׁתִּי מְרוֹסְיָה וְעֲלִיתִי לְאֶרֶץ.

כִּדִּי חֲבָרוּ לָהֶם גְּאֻלַּת הַפוֹרִים שֶׁל אוֹתָהּ שְׁנָה עִם נִס הַחֲנֻכָּה הַפְּרִטִי שֶׁאַרְע לִי כְּעֶשֶׂר שָׁנִים קִדָּם לָכֵן, בְּתוֹךְ הַתָּא הַחֲשׂוֹד בְּבֵית-הַכְּלָא.

"שְׁעֵשָׂה נְסִים... בְּיָמִים הָהֵם וּבְזָמַן הַזֶּה".

צפירת ההצלה

בהביטי ביומני גליתי בשמחה רבה שחנכה, חג האור, יחול בעוד כמה ימים. החלטתי שאפלו בנדררשל (מחנה-עבודה בלב גרמניה) עלינו להדליק נרות חנכה.

מיד נועצתי בבנצי, שנעשה לאיש-אמונם של תושבי הבלוק. בנצי התלהב מרעיוני: "כן, עלינו להדליק נרות חנכה. כך נקים את המצנה וגם נעלה את המורל בצרף. הכן תכנית, אך בזהירות!".

על שתי בעיות עקריות היה עלינו להתגבר: צרף היה 'להשיג' שמן ולמצא מקום שממנו האור לא ירא. בבית-החרשת שבו עבדנו לא היה מחסור בשמן, אך הבעיה הגדולה הייתה כיצד להבריח ולו כמה טפות אל צרפנו בעוד-מועד, לקראת יום שני בערב, ליל ראשון של חנכה.

אמנם ידענו כי אין אנו חייבים על-פי ההלכה לספן את חיינו לשם קיום המצוה, אך אצל רבים מאתנו פעל דחף מיחד לנהג במסירות-נפש למען המשך נהול חיינו היהודיים, גם בתנאים הקשים שהיינו נתונים בהם. מלבד זאת היינו שרויים בדכאון רוחני וגופני גם יחד, עד שהרגשנו כי נר חנכה קטן אחד יכול לחמם את נפשותינו ולהחדיר בנו תקווה, אמונה ואמץ לעמד בכל האתגרים שלפנינו.

החלטנו להטיל גורל. האיש ששמו יעלה ראשון בגורל יצטרף 'להשיג' את השמן; השני יפקד על המשימה להסתיר את השמן עד יום שני בערב; וכך הלאה - כל אחד ותפקידו. יצאתי חמישי בגורל ועלי הוטל לדאג לפתילות.

גרינגלד, שעלה ראשון בגורל, מלא את תפקידו להפליא. הוא הצליח לשכנע את מנהל העבודה השנוא כי המכונה שלו תיטיב לעבד אם ישמנוה בקביעות מדי בקר. לשם כך קבל צנצנת שמן מכונות משבח. כעת היה לנו שמן שתפס את מקומו המכבד והגלוי בארגז הפלים. כך נפתרה גם בעיית הסתרתו של השמן. גם האחרים מלאו את משימתם באמונה.

בהגיע יום שני לפנות ערב, שמתתי את השמן במחציתה הריקה של קפסה למשחת נעליים. הוצאתי כמה חוטים משמיכתי הדקה והפכתים לפתיל. כאשר היה הכל מוכן, התישבתי לאכול בחפזון והזמנתי את חברינו להשתתף בהדלקת נר ראשון של חנכה.

לפתע נזפרתי כי שכחנו לדאג לגפרורים. לחשתי לבנצי: "על כל אחד ואחד להשאיר מעט מרק". בנצי הורה לחבריו הרעבים לעשות כן והסביר להם את הסבה. בתוך חמש דקות החלפו בחדר הסמוך חמש מנות מרק בסיגריה. הסיגריה הענקה לממנה על המטבח תמורת השאלת קפסת גפרורים, ללא שאלות מיותרות.

לאחר הארוחה ברכתי את שלוש הברכות ונר חנכה קטן הבהב מתחת לדרגשי. לא רק חברי שומרי המצוות השתתפו, אלא כל דרי הצריף, ללא יוצא מן הכלל, הצטרפו למזמור שירי חנכה. לנגד עינינו צפו ועלו מחזות מלילות חנכה עם הורינו, אחינו, אחיותינו, נשינו וילדינו; כלם נאספים סביב חנכיות הכסף היפות, שרים בשמחה 'הנרות הללו', 'מעוז צרי ועוד שירים. דמעות ירדו על לחיינו הנפילות.

לאחר מכן התישב כל אחד ואחד על דרגשו, שקוע במחשבות עמוקות. לרגע נדמה היה כי שום דבר אינו חשוב בעינינו באותם רגעים, מלבד אור הנר הקטן והמראד.

אך אז! החלום חלף מהר מדי. צעקת "הקשב!" החזירנו באחת למציאות. זנקנו לעמידת דם. ה'אונטרשאפירר' הקטן עמד בדלת בדממה, כפי שנהג לעתים קרובות בבקורי-פתע, שבהם חפש בקפידה תרוץ, ולו הקלוש ביותר, כדי להצליף במגלב-הקלבים שלו. לפתע עקם את אפו וצרח: "מה קורה פה? אני מריח ריח של שמן שרוף!"

לרגע חדל לבי מלפעם. הגנבתי מבט אל נר החנכה הקטן, בשעה שהמפקד וכלבו החלו לצעד לארץ הדרגשים, מחפשים אחר השמן הבוער. לא העזתי להתכופף ולכבות את הנר בנעלי, פן ירגיש הכלב בתנועתי ויקפץ עלי.

סקרתי בחטף את הפנים החירות כמות שמסביבי. כך עשה גם המפקד. הוא בחר את פנינו והביט לתוך עיני כל אחד ואחד מאתנו. בעוד רגע או שנים נגיע לשורת הדרגשים שלנו ואז שום דבר לא יצילנו מינדי.

אך פתאום... קול צפירה, המתריעה על התקפה אווירית, נשמע. המפקד נעצר ובאותו רגע כבו מבחוץ כל האורות שבמחנה. "אזעקה! אזעקה!", הדהד הקול בכל המחנה. במהירות-הבזק כפיתי בנעלי את הנר, ועל-פי הוראות המחנה פראנו כלנו החוצה.

"עוד תהיה חקירה! עוד תהיה חקירה!", ציח המפקד בתוך הרעש הגדול והממלה שניצרו האזעקות והאסירים הרצים אל מגרש המסדרים. אך אני לא דאגתי עוד. בשמחה תפסתי את ה'מנורה' הקטנה ורצתי עמה החוצה.

בעבורנו זה היה נס חנכה ממש. נס חנכה שבו ראינו את יד ה' גם בתוך מחנה-העבודה הנשפח הזה שבנדררשל.

בחוצ, בלילה הקר פקרח, דלקו הכוכבים הנוצצים. וכשהרעש המזמזם של מפציצי בעלות-הברית מעל ראשינו, הוספתי להרהר בלבי בנסח הברכה - "שעשה נסים לאבותינו, בימים ההם ובזמן הזה".

אש חסידית

"ראית פעם הדלקת נרות חנכה אצל הרבי מסלונים?" - שאלני היחברותאי שלי, נחמיה בנאליסטוקר, בישיבת 'אהל תורה' של הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד בברנוביץ, בחרף תרצ"א. בלי לחפות לתשובתי, המשיך: "ובכן, בוא עמי הערב לישיבתו של חסידי סלונים ותראה זאת במו-עיניך, וגם תחנה חנה מיוחדת שלא נתנסית בה כל ימי חייך". חוצות ברנוביץ היו מכסים שלג גבוה. החרף הקדים השנה לבוא וכבר בראש-חדש כסלו ירד השלג הראשון ועטף במעטה לבן את העיר, רחובותיה, בתייה וגגותיה. נטו צללי ערב. ברחוב מינסק, שבו מרכזים בתי-הכנסת, רעש והמלה. אצים-רצים יהודים עם ילדיהם, מי מהם לבית-הכנסת הגדול, מי לבית-הכנסת פוצ'טובה, שבצד הרחוב. הכל נחפזים וממהרים להראות לילדיהם הדלקת נר חנכה בצבור ופרסומי נסא'.

חסידי סלונים ממלאים את הישיבתו שלהם, הנמצא גם-כן ברחוב זה. הם באים בבגדי חול. אחרים גם בקפוטות מרפטות. הישיבתו מתמלא כביום שבת. אם-כי זה יום חול, אפה מרגיש אורח חג מרחפת באויר. רגעי הצפיה והדריכות לקראת הדלקת הנר, כל זה מוסיף להרגשת-הקדש. אצל חסידי סלונים מקבל לבוא במיוחד לחנכה, לראות את הדלקת נרות החנכה של הרבי.

בקשי עליה בידי למצא מקום על ספסל ולהשען על כתפי שכני. התאמצתי להרים את ראשי מעל ראשו ומאות ראשים מורמים, כדי לראות את הנעשה.

נפתחה דלת חדרו של הרבי. האדמו"ר, רבי אברהם'לה, עמד בפתח, חבוש כובע חסידי גדול. קפוטת חול רחבה עוטפת את כל גופו. אף שאינו לבוש בגד חג, הדור הוא בלבושו וכלו אומר כבוד. פניו קורנות. קול דממה דקה באולם הרחב של הישיבתו. איש לא זע. בלנו עומדים דרוכים. ליד הרבי עומדים גדולי החסידים, ביניהם ר' ישראל-זלמן, עטור זקו לבן, היורד על-פי מדותיו, והכל מביטים בזיו קלסתר פניו של רבם. והנה פונה הרבי לר' ישראל-זלמן החסיד, שראה בימיו הדלקת נרות עוד אצל סבו של רבי אברהם'לה:

"מה דעתך, כבר הגיע הזמן להדליק נרות חנכה?" זקנו הלכו של ר' ישראל-זלמן, שהתנועע באויר, אשר לנו מרחוק כי אכן כבר הגיע הזמן להדליק נרות חנכה.

קול רועד הפסיק את הדממה: "ברוך אתה... אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של חנכה". ענו כל החסידים בקול אדיר. שקט ודריכות בקהל השומעים, העוקבים אחרי כל תנועה של הרבי.

הוא ממשיך בקולו הרועד: "ברוך... שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה... שהחיינו... והגיענו לזמן הזה". ומדליק הנר. השקט נשמר. ולפתע צועק הרבי: "אוי טאטע זיסער, האב רחמנות! (=אוי אבא מתוק, רחם-נא!)".

הרפנתי את ראשי ונעצתי מבטי בפני הרבי. ראשו מורם, עפעפיו סגורים, פניו להבת-אש. צוארו היוצא מתוך פתנתו הלבנה כאילו נתארך, וזקנו המחדד מורם כלפי מעלה, כאילו הרבי מקשיב למישוהו בלתי-נראה, וכאלו המולת קהל החסידים, הפוצחים בינתיים בשיר, ממנו והלאה.

לידי עמד היחברותאי שלי, יליד ביאליסטוק, 'מתנגד' מבטן ומלדה, בחור בעל פשרונות, מתמיד עצום ובעל מוסר רגיש. הוא רעד פלו בשמעו את הפרכות יוצאות מפי הרבי. העפתי בו מבט. עיניו זלגו דמעות ואזני קלטו את קולו החוזר בנימה חרישית על המלים האחרונות של הרבי בידיש: "אוי טאטע זיסער, האב רחמנות!". עמדתי נדהם והבטתי ביהודים חסידים אלו, הדבקים ברבם ובתורתו. מלה אחת מפי-קדשו הסעירה את נפשם ואת רוחם. הנה הוא ר' זינדל, המתקשה כל ימות השבוע למצא טרף למשפחתו מרבית הנפשות, עני בחמר ועשיר ברוח. כל ערב שבת אפה רואה אותו מסתובב ברחובות ברנוביץ ומאיץ ביהודים לסגר את עסקיהם בהקדם לקראת שבת מלכתא.

וכמה ספורים יש לו על החסיד הגדול שלא מזמן נפטר, ר' משה מידנר, שהרבי עצמו הספידו ליד ישיבת ר' אלחנן, באמרו לפני ארון הנפטר רק שתי מלים: "יהודים, בכו!", וכל העם געה בבכיה. והנה עתה הוא רוקד בעינים עצומות וחוזר חרישית על המלים "דביר-קדשו הביאני...".

מתחילים לשיר "מזמור שיר חנפת הבית לדוד". אין זה שיר רגיל, אין זה נגון שגרתי של חסידי סלונים. אפה מרגיש שתף במעמד מיחד, עטוף מסתורין, של חנפת המזבח. נגון של דבקות, המפרק את כל העצמות ומרפיבן מחדש. קולות השיר גוברים, חורזים נגון למשנהו. באזניו מצטלצל הנגון "הודו לה", החוּדַר עמק ללב, במתיקות. במנורת כסף גדולה ליד הדלת הבהב נר שמן באורו הקטן, שהדלק זה עתה על-ידי הרבי, אולם הרגשתנו היתה כי הדלקה שלהבת ה' גדולה בלב כל חסידיו, ואורה חדר בלב מי שבא לכאן, כאלו רק כדי להסתכל. אפה מרגיש כי אורות נרות חנפה חודרים עמק לנשמתו, וכי יש לאור זה ברק מיחד. אש חסידית שחממה והכניסה לבבות פתח פני השכינה.

חיים תמורת חיים

עֶשֶׂר שָׁנִים הִמְתִּינּוּ הַזּוּג שְׁפִיצָר לְזָכוֹת בִּילָדִים. כְּאֶשֶׁר זֶה הִגִּיעַ, אַחֲרֵי עֶשֶׂר שָׁנֹת נְשׂוּאִיוֹ, הִם הִפְכוּ בְּבֵת אַחַת לְהוֹרִים לְחֻמְשָׁה. נוֹלְדָה לָהֶם חֲמִישִׁיָּהּ.

אִם לִפְנֵי הַלְדָּה חָיו בְּנֵי הַזּוּג בְּצִנְיָעוֹת יְתָרָה, מֵחֶסֶר אֲמָצְעִים – הָרִי שָׁעַם הַיּוֹתָם לְמִשְׁפָּחָה בֵּת שֶׁבַע נַפְשׁוֹת, הִם הִפְכוּ לְמִשְׁפָּחָה נְזַקְקֹת מִמֶּשׁ. בְּשִׁכּוּנָתָם שֶׁל שְׁפִיצָר, בְּפִלּוֹרִידָה, הִתְגוֹרְרָה קְשִׁישָׁה אֲמִידָה בְּשָׁם גְּבֵרַת גּוֹרְדוֹן. לְאוֹזְנֵיהָ הִגִּיעַ שְׁמָה שֶׁל הַמִּשְׁפָּחָה קֶשֶׁת הַיּוֹם, וְהִיא הִחְלִיטָה לְהִרְתֵּם לְעִזְרָתָם וְתִמְכָּה בָּהֶם בְּסִכּוּמֵי כֶּסֶף גְּבוּהִים.

יוֹם אֶחָד הִגִּיעָה גְּבֵרַת גּוֹרְדוֹן לְבִקּוֹר בְּבֵית הַיּוֹלְדָת. הִיא חִפְצָה לְרִאוֹת מְקֻרֹב לְמִי הִיא עוֹזְרֶת. כְּאֶשֶׁר פָּתְחָה אֶת הַדְּלֵת וְנִכְנְסָה, נִתְקְלוּ עֵינֶיהָ בְּתִמוּנָה שֶׁהִיְתָה תְלוּיָה עַל הַקִּיר. בְּאוֹתוֹ רָגַע נִפְלָה מְעַלְפֶת עַל הַרְצָפָה. אֲמִפּוֹלֵס הַרִיץ אוֹתָהּ לְבֵית רְפוּאָה.

הַיּוֹלְדָת הִצְעִירָה, שֶׁקִּבְּלָה מִגְּבֵרַת גּוֹרְדוֹן כָּל כֶּף הַרְבֵּה סִיוֵעַ, נִסְעָה לְמַחְרַת לְבִקְרָה. הִיא מִמֶּשׁ לֹא הִבִּינָה מָה כָּל כֶּף רָגַשׁ אֶת הַגְּבֵרַת בְּתִמוּנָתָהּ שֶׁל אִמָּהּ.

גְּבֵרַת גּוֹרְדוֹן הִתְרַגְּשָׁה מְאוֹד לְמִרְאֵה הַמְּבִקְרֶת. הִתְרַגְּשׁוּתָהּ גְּבָרָה עוֹד יוֹתֵר כְּאֶשֶׁר נוֹדַע לָהּ כִּי הִיא בְּתָה שֶׁל הָאִשָּׁה שֶׁרָאָתָה בְּתִמוּנָהּ. "אֲנִי חִיְבֶת לְאִמִּי אֶת חַיִּי", אָמְרָה וְהִחְלָה לְגוֹלֵל אֶת סִפּוּרָהּ. "בְּמַלְחָמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה הִיְתִי כְּלוּאָה בְּמַחֲנֵה הַרְכוּז בְּרֶגֶן-בְּלֹזֶן. הִיִּינוּ מְאֻגְדוֹת קְבוּצָה קִטְנָה שֶׁל בְּנוֹת בְּגִילָאִים 14-16, שֶׁלְמִרְוֹת חַיִּים בְּמַעֲמָקֵי הַגִּיְהוֹנוֹם הִיְתָה בְּנוֹ נְחִישׁוֹת לְקִיָּים מָה שִׁיּוֹתֵר מְצוּוֹת. "הִיָּה זֶה כְּמָה יָמִים לִפְנֵי חַג הַחֲנֻכָּה. אֲגַרְנוּ אֶת הַמְּנוֹת הַיּוֹמִיּוֹת הַקְּטַנְטָנוֹת שֶׁל הַמְּרַגְרִינָה, כְּדִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּמִקּוֹם שָׁמּוֹן לְהַדְלִקָהּ. פְּרָמְנוּ מְעַט חוּטִים מְשׁוּלֵי הַבְּגָדִים וְהִכְנוּ מֵהֶם פְּתִילוֹת. כְּעַתָּה, חִסְרוּ לָנוּ כְּלֵי קְבוּל בָּהֶם נוֹכַח לְהַנִּיחַ אֶת הַמְּרַגְרִינָה וְהַפְּתִילוֹת.

"הַבְּחִירָה הַמְּעֻשִׂית בְּיוֹתֵר לְמִטְרָה כִּזוֹ הִיְתָה קִלְפוֹת תְּפוּחֵי אֲדָמָה. אֲבָל גַּם כְּדִי לְהַשִּׁיג 'כְּלִים' כְּאֵלֶּה נִדְרָשְׁנוּ לְתַעוּזָה וְתוֹשִׁיָּהּ. הִיָּה עָלֵינוּ לְהַצְלִיחַ לְחַמֵּק מִצְרִיף הַשְּׁנָה אֶל הַמְּטָבַח וְלִגְנוֹב תְּפוּחֵי אֲדָמָה. "בְּבִדִיקָה בְּלִשִׁית גְּלִינוּ כִּי בְּמִשְׁךְ הַיְמָמָה יִשְׁגוּ חֲמֵשׁ דְּקוֹת בְּלָבַד בָּהֶן לֹא עוֹמֵד שׁוֹמֵר לִיד הַמְּטָבַח: מַחְצוֹת הַלִּילָה עַד חֲצוֹת וְחֲמֵשׁ דְּקוֹת. חֲמֵשׁ בְּנוֹת הַחֲלִיטוֹ לְשִׁים נִפְשׁוֹן בְּכַפָּן וְלִנְסוֹת לְהַשִּׁיג אֶת תְּפוּחֵי הָאֲדָמָה הַנְּכֻסְפִים. בִּינִיחֶן אֲנִי.

"לְרַע מְזַלְנוּ נִתְפַסְנוּ. הַשׁוֹמֵר שֶׁגָּלָה אוֹתָנוּ, רָשָׁם אֶת שְׁמוֹתֵינוּ וְאֶת מִסְפְּרֵינוּ וְפִסַּק כִּי מַחֵר נוֹצֵא לְהוֹרֵג בְּתִלְיָה בְּמַעֲמֵד כָּל תּוֹשְׁבוֹת הַמַּחֲנֶה. לְמַעַן יִרְאוּ וַיִּירָאוּ.

"בְּמַחֲנֵה הִיְתָה בַּחוּרָה יְהוּדִיָּה אַחַת שֶׁלֹּא הִתְגוֹרְרָה עִם כָּל בְּצִרִיפִים. הִיא הִיְתָה בַּחוּרָה מְכֻשָּׁרַת שֶׁשְׁלָטָה בְּכֶמֶה שְׁפוֹת, וְהַגְּרָמָנִים הוֹעִידוּ לָהּ תְּפִקִיד מִיַּחַד: לְהַאֲזִין לְדוּוּחֵי הַחֲדָשׁוֹת בְּתַחֲנוֹת זְרוֹת וְלִתְרַגְּמוֹן עֲבוּר הַמְּפִקִידִים. לְמִטְרָה זוֹ קִבְּלָה בֵּיתָן נִפְרָד לְמַגּוּרִים וְזָכְתָה לְפְרִיבִילְגִיוֹת מִיַּחֲדוֹת. "בְּמוֹחֲנוּ עָלָה רְעִיוֹן לְנִסּוֹת לְהַעֲזֹר בָּהּ. אוֹלֵי תוֹאִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּקִשְׁרֵיהָ וְלִנְסוֹת לְהַעֲבִיר מְעַלֵּינוּ אֶת רֵעַ הַגְּזָרָה.

"שִׁבְנוּ וְהִתְגַּנְּבְנוּ בְּאִישׁוֹן לִילָה מֵהַצְרִיף וְהַעֲנֵנוּ עַד הַבֵּיתָן שֶׁל אוֹתָהּ בַּחוּרָה. הַבֵּיתָן הָיָה חֲשׂוּד, אוֹלָם שִׁירָה חֲרִישִׁית הוֹבִילָה אוֹתָנוּ אֶל חֲרָשָׁה סְמוּכָה לְבֵיתָנוּ. לְהַפְתָּעָתָנוּ, רָאִינוּ אוֹתָהּ עוֹמֶדֶת שָׁם, מְדַלִּיקָה

נר חנכה ושָׁרָה "מעוז צור". המרָאָה הַיְהוּדִי עוֹדֵד אוֹתָנוּ. נִגְשָׁנוּ אֶל הַבְּחוּרָה וְהִתְחַנְּנוּ בַּפְּנִיָּה עַל חַיִּינוּ. אוֹלָם הִיא לֹא רָצְתָה לְהִקְשִׁיב לָנוּ. הִיא גְעָרָה בָּנוּ וְגִרְשָׁה אוֹתָנוּ מִהַמְּקוֹם...

"לְמַחֲרָת, בְּצַהְרֵי יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה, הִתְאַסְּפוּ כָּל אֲסִירוֹת הַמַּחֲנֶה בַּכֶּפֶר, כְּדֵי לְצַפּוֹת בְּהוֹצָאָה לַהוֹרָג שֶׁל חֲמֵשׁ הַבְּנוֹת הַצְּעִירוֹת. הַמַּתַּח וְהַחֲרָדָה הָיוּ בְּשִׂאָם. כָּל אַחַת מִחֲמֻשְׁתֵּינוּ, עֲמָדָה עַל כֶּסֶּא וּסְבִיב צוֹאֲרָה נִכְרָד חֲבַל תְּלִיָּה. עִם בּוֹא הַמַּפְקֵד, הִכְרִיזוּ אֶת שְׁמוֹתֵינוּ, 'הַפּוֹשְׁעוֹת שֶׁנָּסוּ לִגְנוֹב תַּפּוּחֵי אֲדָמָה'. הַתְּלִינִים הַמְּתִינּוּ לַהוֹרָאָה לִבְעֵט בַּכֶּסֶּאוֹת שֶׁעָלִיהֶם עֲמַדְנוּ, וְכֵן לְשַׁלְּחָנוּ לְעוֹלָם שְׁכָלוּ טוֹב.

"פְּתֹאוֹם קָרְבָּה הַבְּחוּרָה הַמְּתַרְגְּמֶת, נִגְשָׁה לַמַּפְקֵד וְלַחֲשָׁה מִשְׁהוּ בְּאָזְנוֹ. יְדִיָּה נָעוּ לְכָל עֶבֶר וְנִפְרַע עָלֶיהָ כִּי הִיא נִרְגָּשֶׁת מְאוֹד. הַמַּפְקֵד נִרְאָה עֲצֻבָנִי וְלֹא מִרְצָה מִדְּבָרֶיהָ. מִכָּל מְקוֹם, הוּא הוֹרָה לְהִסִּיר אֶת חֲבַלֵי הַתְּלִיָּה מִצּוֹאֲרָנוּ וּפְקֵד עָלֵינוּ לְהִסְתַּלֵּק".

גִּבְרַת גּוֹרְדוֹן נִשְׁמָה עֲמֻקוֹת וּמַחֲתָה אֶת הַדְּמָעוֹת מִלְּחִיָּיהָ. "זְמַן קָצָר לְאַחַר נִס חֲנֻכָּה הַפְּרָטִי שֶׁלָּנוּ, הַשְׁתַּחֲרָרוּ כָּל עֲצִירוֹת בְּרָגָן-בְּלָזָן. הַמְּלַחֲמָה נִגְמְרָה, מִבְּלִי שֶׁאַסְּפִיק לְהוֹדוֹת לְמַצְלַת חַיֵּי. דְּמוּתָהּ מְלוֹה אוֹתִי כָּל הַעֵת. מֵעוֹלָם לֹא יָכַלְתִּי לְשַׁכַּח אוֹתָהּ. וּפְתֹאוֹם גְּלִיתִי אוֹתָהּ – עַל קִיר בֵּיתְכֶם".

כַּעֵת, הַגִּיעָה תּוֹרָה שֶׁל הַיּוֹלְדוֹת הַצְּעִירָה לְהַתְרַגֵּשׁ. הִזָּה לָּהּ מָה לְהַשְׁלִים עַל הַסְּפוּר: "לִקְלָה לְפָנַי שְׁיַלְדֶתִי, הוֹפִיעָה אִמִּי בְּחִלוֹם וְאִמְרָה לִי בְּאִיִּדִישׁ: 'פִּנְיָ פִּנְיָ (חֲמֵשׁ עֶבֶר חֲמֵשׁ). שְׁאַלְתִּי אוֹתָהּ: 'אִמָּא, לָמָּה כּוֹנֵתֶי?'. לֹא נִעֲנִיתִי. לְמַחֲרָת יִלְדֶתִי חֲמִישִׁיָּהּ. שְׁעֲרֵתִי שְׁאִמִּי הִתְכַּנְּנָה לְכָךְ. אוֹלָם לֹא יִדְעֵתִי תַּמּוּרַת אֵיזָה חֲמֵשׁ קִבְּלֵתִי אֶת הַחֲמִישִׁיָּהּ. עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדַעַת...

שְׁלַחוּ לְחֲנֻכָּה

רַבִּי יִצְחָק אֵיזִיק מִזִּידִיטְשׁוֹב, הִזָּה חַי בַּפְּשׁוּטוֹת נִפְלְאָה - בְּבֵית פְּשׁוּט וְצַנוּעַ, עִם רְהִיטִים וְכָלִים פְּשׁוּטִים בְּתַכְלִית. אוֹלָם בְּכָל מָה שֶׁנּוֹגַע לְתַשְׁמִישֵׁי קִדְשָׁה וּלְצָרְכֵי מִצְוָה, לֹא הִסְתַּפֵּק הַרְבֵּי בְּכָלִים פְּשׁוּטִים, הוּא הִזָּה מְהֵדָר וְטוֹרֵחַ לְהַשִּׁיג כָּלִים נְאִים בְּיוֹתֵר. הִזָּה לוֹ חֲנֻכָּיָה יָפָה מִכֶּסֶּף, פְּמוּטִים נְאִים לְגֵרוֹת שֶׁבֵּת, כּוֹס גְּדוֹלָה לְלִיָּן שֶׁל קִדּוּשׁ, קַפְסָא מִיַּחְדָּת לְבִשְׂמִים לְהַבְדִּילָה וְכַדּוּמָה. אַחַד מִחֲסִידֵי הַרְבִּי, שֶׁהִזָּה עֲשִׂיר מְאוֹד, זָכָה פְּעַם בְּגוֹרֵל - בְּשִׁלְחוֹן קֶטָן וְנֶאֱמָר, מִחֻטָּב הַיֵּטֵב, עָשׂוּי בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת. עַז הִזָּה חִפְצוֹ לְתַת שְׁלַחוֹן זֶה בְּמַתְנָה לְרַבִּי, כְּדֵי שְׁיַפְּאֵר אֶת בֵּיתוֹ הַדָּל וְהַפְּשׁוּט.

אוֹלָם הַצְּדִיק מֵאֵן לְקַבֵּל אֶת הַמַּתְנָה. הִלָּךְ הָעֲשִׂיר אֶל בְּנוֹ שֶׁל הַרְבִּי - רַבִּי אֵלִיָּהוּ, כְּדֵי לְטַכֵּס עִמּוֹ עֲצָה, כִּי צָד לְהַשְׁפִּיעַ עַל הַרֵב לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁלַחוֹן.

בָּא ר' אֵלִיָּהוּ לְפָנַי אָבִיו, וְהִסְבִּיר לוֹ שֶׁגַּם שְׁלַחוֹן זֶה נִצְרָד הוּא לְצָרְכֵי מִצְוָה - לְהַעֲמִיד עָלָיו אֶת הַחֲנֻכָּיָה, וַיֵּשׁ בְּכָךְ מִשׁוּם "זֶה אֵלִי וְאֵנּוּהוּ" - "הַתְּנַאָה לְפָנַי בְּמִצְוֹת". נִתְרַצָּה הַצְּדִיק לְקַבֵּל מַתְנָה זוֹ - אָבֵל בְּתַנְאֵי אַחַד: הַשְּׁלַחוֹן הִזָּה לֹא יַעֲמֵד בְּבֵיתוֹ בְּמִשְׁךָ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה! רַק בְּיָמֵי הַחֲנֻכָּה יוֹבֵא הַשְּׁלַחוֹן אֶל בֵּית הַרְבִּי, כְּדֵי לְפַאֵר וּלְיַפּוֹת אֶת מִצְוֹת הַדְּלָקוֹת גְּרוֹת חֲנֻכָּה....

"מה אניד לאבא?!"

"מעולם לא ראיתי כל כך הרבה כסף בבית אחד", הרהר רבי ליפא בלבו בעת שהותו בביתו של הגביר מר הלקוט, במילאנו שבאיטליה. רבי ליפא, גבאי צדקה מירושלים, אשר הגיע לאיטליה כדי לאסוף כסף לטובת מוסדות התורה בירושלים, התארח בביתו של הגביר היהודי מר הלקוט. רבי ליפא היה מפתע מהעשור הרב שנבט מפל פנה בארמונו של הגביר.

מהתקרה השתלשלו מנורות קריסטל נוצצות, ועל רצפת השיש פרושים היו מרבדים מעשי אמנות. גם השלחן היה ערוך בכלים מפארים ביותר, כלי בדלח מבהיקים וכפות ומזלגות מזהב לצד צלחות פורצלן עדינות. הוא המשיך לסקר את שכיות החמדה, אך לפתע נתקלו עיניו במשהו מוזר... חנקית זהב ענקית נצבה על אחד ממדפי המזנון, וסמוך לה היו מנחים שברים של בקבוק. המראה היה משנה עד כדי גחוף: שברי זכוכיות בארמון שפכה... הרי הם לא הולמים את המקום! הגביר, שהבחין במבטי התמיהה שנשקפו מעיניו של רבי ליפא, פנה אליו ושאלו: "רבי, אתה פנראה מתפלא מה עושות כאן הזכוכיות הישנות?"

"נכון מאוד, הן כל כך לא משתלבות בין המצגים יקרי הערך בביתך", הגיב רבי ליפא בפסקנות. "אוי לא, רבי, הם מאוד יקרי ערך עבורי! עוד יותר מפל הזהב, הכסף והקריסטל. אני חיב לשברים אלה את עולמי..."

"עד כדי כך?" שאל רבי ליפא בתמיהה.

"כן. ויש סבה מדוע הם מנחים כאן", קבע מר הלקוט.

"האם אני יכול לשמע מהי הסבה?" שאל האורח בסקרנות.

"בנדאי", השיב בעל הבית, וכך החל לספר את ספורו:

"נולדתי בהולנד, שם למדתי בישיבה, וחשבתני שאשאר שם כל ימי חיי, אך כשהגעתי לגיל שמונה עשרה, הגיע מכתב מאת סבי, אשר התגורר באיטליה, ובו בקשה, שאני הנכד הבכור אבוא לעזור לו בחנותו תקופה קצרה, מאחר והוא אינו חש בטוב. הורי הסכימו, ואפלו עודדו אותי לנסע, וכך מצאתי את עצמי בגיל צעיר עוזב את עולם למוד התורה ועובר לחיי מסחר.

עזרתי לסבא בחנות מבקר עד ערב, אבל לצערי מצבו של סבא החמיר, ולאחר זמן מה הוא נפטר... הורי דרשו שאחזר הביתה, אך אני כבר הייתי שקוע בעולם המסחר. ההצלחה האירה לי פנים ועשיתי חיל בעסקי. מכרתי סחורה בכמויות אפלו יותר מסבא בקמיו הטובים... נהניתי מפל אגורה שהרוחתי במו ידי, וכתבתי להורי שאני נשאר באיטליה.

כך גדלו העסקים מיום ליום. פתחתי סניפים רבים, והייתי עסוק בעבודתי מיום עד לילה. ערב אחד הייתי טרוד ביותר בעבודתי, ופתיתי על תפלת מעריב... וזה היה הצעד הראשון שלי בהחלקה במדרון התלול של ההתרחקות מהיהדות... במשך הזמן דלגתי גם על שחרית בתרוץ שזה רק היום, אבל מחר אני ונדאי אתפלל, אך המחר הזה לא הגיע...

כעבר מספר שנים התפתחתי ונולדו ילדי, אך לא חנכתי אותם בדרך של אבי וסבי בדורות הקודמים, ושמח מיהדותם לא ידעו... עד לאותו מקרה...

יום אחד בלכתני ברחוב, ראיתי קבוצה של ילדים יהודים משחקת. הם נראו מאשרים מאוד, כפי שילדים צריכים להראות, אף לפתע שמעתי זעקה נוראה. התקרבותי מייד למקום והבחנתי בילד קטן מקוף בחבריו והוא ממרר בבכי קורע לב. חבריו שעמדו מסביבו נסו להרגיעו, אף הילד לא נרגע, וכל הזמן הוא חזר על אותן המלים: "מה אני אגיד לאבא? מה אני אגיד לאבא?" נגשתי אל הילד, ושאלתי אותו, מה קורה כאן? הילד הפנה את מבטו אלי. עיניו היו אדמות מבכי, אף כל מה שהצליח לומר היה "אני בצרה! מה אגיד לאבא???"

"מה קרה, אולי אני יכול לעזור לך?", שאלתי.

הילד השתתק, וחבריו הסבירו לי במקומו, שהוא בא ממשפחה מאוד עניה. אביו חסד במשך תקופה ממשכת פרוטה עבור בקבוק שמן זית כדי שיוכל להדליק את נרות החנכה בהדור. והיום אחרי הצהריים הוא שלח את בנו לקנות את השמן, כשהוא דאג להזהירו קדם לכן לבל יתעלב בדרך, ונבוא ישר הביתה, כדי שחס וחלילה לא ישבר הבקבוק. הילד אמנם קנה את הבקבוק, אף את הזהרותיו של אביו שכת, וכשפגש את חבריו המשחקים הצטרף אליהם, והבקבוק נשבר לרסיסים...

הסתכלתי על הילד, שעדין המשיך לבכות וללחש ללא הפסק בדאגה 'מה אגיד לאבא?', הרגשתי צער ורחמים בלבי על הילד, והבטחתי לו שאעזור לו. בקשתי ממנו להתלוות אלי לחנות, ושם קניתי עבורו בקבוק שמן זית שהיה גדול בהרבה יותר מן הקודם. האשר חזר לעיני הילד, וכך קבוצת הילדים שנכחו שם השתתפו בשמחתו.

בדרכי הביתה באותו ערב, המשיכו המלים להדהד באזני פעין מנגינה מהולה בתווה, בעצבות: "מה אגיד לאבא?... מה אגיד לאבא?...", ואז... הבזק של הרחור חלף בלבי, חשבותי גם אני לעצמי: באמת, מה אגיד לאבא... לאבא שבשמים, שהפקיד בידי נשמה יקרה וצנה עלי לשמור עליה...

מה אומר לאבא אחרי מותי? הרי הפניתי ערף ליהדות! איזה תרוץ, איזו אמתלה תהיה לי כשאעמד לפני אבא שבשמים ביום הדין?!

ואז חזרתי אל המקום בו היו הילדים, ואספתי את שברי הבקבוק מהרחוב, ונטלתי אותם לביתי. ובאותו לילה, לתדהמתם של אשתי וילדי, הדלקתי את נר החנכה, מה שלא עשיתי כבר הרבה שנים...

ביום למחרת הדלקתי שני נרות, ועם כל לילה שעבר, הוספתי עוד נר בתנפיה, ועוד מקור אור לנשמותי. התבוננתי בנרות המרצדים, ובלבי הבתבה התקוה. נזכרתי בהורי, בביתי בגלדותי. הלכתי רחוק - רחוק... ובתנפה התחילה דרך הסזרה שלי ליהדות ולקיום המצוות... התבין מעתה מדוע פה יקרים בעיני שברי זכוכית אלו?!" סיים מר הלקוט את ספורו, ונכר היה בו שהוא מתרגש מאוד.

רבי ליפא חיד, פנאו היו משלהבות, מבלי משים נגש יחד עם מר הלקוט לעבר המזנון, והם לטפו בעיניהם את שברי הזכוכית היקרים, אשר החזירו בן יהודי אל אבא שבשמים...

נרות חנכה בשואה

בשואה הנוראה, חפצו צוררי ישראל לכלות את העם היהודי. אולם גם בחשך הנורא של גיא הצלמות הגרמני, עלו ניצוצות של גבורה ומסירות נפש לקיום המצוות, האירו באור יקר, והוכיחו את גבורתו וחסנו הפנימי של עם ישראל, ששום צורר אינו יכול לו. וכך מספרים החסידים אודות הדלקת הנרות של הרבי הקדוש מצאנו וחסידיו, במחנה העבודה "מיהרלדארף", חנכה תש"ה:

היהודים השבורים והרצוצים שם במחנה, לא ידעו באיזה יום בשבוע יחול בדיוק יום ראשון של חנכה. לוח שנה עברי לא היה בידם, והם היו מנתקים מכל וכל. הלכו אפוא אל הרבי מצאנו זי"ע, והוא התנשב מיד בצריפו עם גזיר פחם ביזו האחת, ששמש לו במקום עפרון, ועם קרעי נייר של שק מלט ביזו השנית, והתחיל לרשם עליהם מספרים ולחשב חשבונות על פי הזכרון, עד שחשב בברור באיזה יום בשבוע יחול כ"ה בכסלו.

בהתקרב ימי החנכה, הזדמן לרבי לעבד במחסן העצים של המחנה. הוא נצל הזדמנות פז זו, שהתגלגלה לידי משמים, ובסיועם של עוד כמה יהודים התקין בסתר מנורה של עץ.

אולם כיצד ישיגו שמן להדלקה? גם לזאת מצאו פתרון. מדי פעם היו היהודים מקבלים מרגרינה בקצבה. כל פרור של מרגרינה הוא סס חיים, תוספת נחוצה של אנרגיה לגוף התשוש. אך בימי החנכה - כל פרור של מרגרינה הוא סס חיים לנשמה, תוספת אדירה של אנרגיה לנפש היהודית, שכן ממנו אפשר להתייך מעט שמן להדלקת נר חנכה... ואכן יהודים רבים מן המחנה הפרישו במסירות נפש פרוגי מרגרינה, ושפרו אותם עבור הדלקת הנרות.

ופתילות מאין? חיש קל נשלפו חוטים מבגדי המחנה הבלואים שעטפו את גופם, עבור התקנת הפתילות, לשם מצות הדלקת נרות חנכה.

כשהגיע ליל ראשון של חנכה, זכו היהודים במחנה להדליק את נרות החנכה כמצוותם. הרבי זי"ע העלה את השלֵהבות ברטט של קדשה... שמחה עצומה הציפה את הלֵבבות.

מספר הרבי: "באחד הלילות הבאים, אחזה אש הנרות בצריף בלו, והתלקחה שרפה גדולה. מיד באו הרשעים לחקר ולדרש מה היה שרש המאָרע, ועל מעשה כזה - להדליק אש במחנה - היו ממתים תכף ומיד את האיש שהוא שהעז לעשותו. ואף על פי כן לא עזבונו חסדיו ותברך שמו, ונצלנו מידיהם".

ובסיום הדברים הוסיף הרבי בהתרגשות גדולה: "אפלו אודה לה' כל ימי חיי, בימים וגם בלילות, לא אצא ידי חובתי, להודות לאלוקים על שזכיתי אז תחת שלטון הרשעים לקיים את המצוה כראוי ולהדליק נר חנכה כהלכתו, ולא זו בלבד אלא שיצאתי משם חי וקיים חרף הסכנה הגדולה שרחפה אז על ראשי".

לא מותרים על "פרסומי נסא"!

ועוד על הדלקת נרות חנכה בצל השואה הנאצית, מספר יהודי מוינה - אוסטריה, חנכה תש"ה: הימים הסמוכים לחנכה הפכו לזמנים של גלויי מסירות נפש, באשר הכל אגרו סוגי שמון מכל מקור אפשרי, כדי לקיים את מצות הדלקת נרות החנכה גם בתנאי המחסור החריפים ביותר של המלחמה.

בהתקרב ימי החנכה, הפצצה גרמנית על ידי מטוסי בנות הבריט, לכן העסקנו בפנוי הריסות בתים. באחת הפעמים נצטוינו לפנות עלית גג, בה היתה פנת עבודתו של ציר. הטל עלינו להוריד את התמונות, הבדים והצבעים. שם גלינו פד שמון... כמו השמון של נס חנכה.

הטמנו את השמון בזהירות כדי לקיים בו את מצות הדלקת הנרות. באותם ימים היתה בנו דחיפה פנימית חזקה לעשות הכל כדי לקיים מצוות, לכן לא דנו בשאלות הלכתיות, כמו: האם ההלכה מחייבת להסתכן כדי להשיג שמון? מה דינו של שמון זה? רבים מבינינו חסכו מפיהם את מנת המרגרינה השבועית הקטנה, והיה כל איש מנסה להשיג מעט שמון, ומסתיר אותו עד לחג. אף אחד לא היה מוכן לוותר על מצות "פרסומי נסא". חשנו, כי אצלנו כל רגע של חיים הוא בנסי נסים, וחיבים אנו להודות על כך.

כך הדלקנו את נרות החנכה בשיר ובהלל. לא נתן לתאר היאך שרנו אז את הפזמון "מעוז צור ישועתי...". ביצד זעקנו את סופו של הפזמון: "חשוף זרוע קדשך, וקרב קץ הישועה. נקם נקמת דם עבדיך מאמה הרשעה. כי ארכה לנו השעה..."

נרות גדולים

בנצי האי קרים שבחבל אוקראינה, היתה קהלה יהודית גדולה. יהודים רבים, שנמלטו מאימת הגזרות והרדיפות - מצאו שם מקום מפלט. רבי חיים חזקיה מדיני מחבר סדרת הספרים "שדי חמד", החליט להתגושב בקרים, דבר שעורר התרגשות גדולה ושמחה כללית. פה אחד באהבה וברצון הכתירו אותו כרב הקהלה.

בהגיע ימי החנכה, נכח הרב לראות, כי נרות החנכה הנמכרים בדוכנים הנם קטנים מאוד, כה צרים היו עד כי לא דלקו אפלו כפי הזמן המינימום של חובת ההדלקה [נצי שעה]. רבי חיים חזקיה הורה להכפיל את גדל הנרות, בהסבירו את חובת ההלכה, וגם כי "כל הזהיר בנר שבת ונר חנכה לעשותם יפה - יהיו לו בנים תלמידי חכמים".

הכפלת גדל הנרות הכפילה גם את מחירם, ויהודי קרים עניים ונדלים היו. אך איש מהם לא התנגד. גדולה היתה שאיפתם לזכות לבנים מאירים בתורה, ומאותה שנה הכפל גדל הנרות.

השְׁלֵהֶבֶת שְׁנַעֲלָמָה

הָזָה לֵיל חֲרָפֵי סוּעָר, כַּאֲשֶׁר הִצְדִּיק רַבֵּי בְרוּךְ מִמְזִיבוֹי הַדְּלִיק אֶת הַנֵּר הָרִאשׁוֹן בְּחֲנֻכָּתָהּ. חֲסִידָיו הִתְגוֹדְדוּ סָבִיבוֹ וְהִבִּיטוּ בְּהִתְפַּעְעָלוֹת בְּשִׁלְהֶבֶת הַקִּטְנָה, וְהֶאֱזִינוּ בְּהִתְלַהֲבוֹת לְבָרְכוֹת שֶׁבָרַךְ רַבֵּי בְרוּךְ. אוּלַם, אֵךְ סֵיִם הִרְבִּי אֶת אֲמִירַת "הַנְּרוֹת הַלְלוּ", הַחֲלָה הַשְּׁלֵהֶבֶת הַקִּטְנָה לְרַקֵּד בְּעֲצָבוֹת גְּדֹלָה מְרַגֵּעַ לְרַגֵּעַ וּלְפִתַּע נֶעְלָמָה, כְּאֵלוֹ נִלְקַחָה עַל יְדֵי כּוֹחַ עֲלִיוֹן.

תִּלְמִידָיו וְחֲסִידָיו שָׁל רַבֵּי בְרוּךְ הֵכּוּ בְּתַדְהֶמָּה. הֵם הִבִּיטוּ עַל רַבָּם וְצִפּוּ לְרֵאוֹת כִּיצַד יִגִּיב הַרְבִּי לְנִכּח תּוֹפְעָה מוֹזְרָה זֹו. אֵךְ הַרְבִּי עָמַד לְלֹא נִיעַ, שֶׁקוֹעַ בְּהִרְהוּרִים, כְּאֵלוֹ חִפְשׂ אֵף הוּא אֶת הַסִּבָּה לְתוֹפְעָה. כְּשֶׁהִשְׁמֵשׁ בְּקֶשׁ לְשׁוֹב וּלְהַדְּלִיק אֶת הַנֵּר רָמְזוּ לוֹ רַבֵּי בְרוּךְ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כֵּן. לְאַחַר כַּמָּה דְּקוֹת שָׁל הַמִּתְנַה מְתוּחָה אוּרוֹ פָּנְיוֹ שָׁל רַבֵּי בְרוּךְ. הוּא הִחַל לְזַמְזֵם אֶת הַפְּזוּמוֹן "מַעֲזוֹ צוּר" וְחֲסִידָיו הִצְטָרְפוּ אֵלָיו וּפְצָחוּ בְּשִׁירָה אֲדִירָה.

"הִבָּה נִשָּׁב לֵיד הַשְּׁלַחַן וְנִחַג אֶת חַג הַחֲנֻכָּה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיד" – אָמַר רַבֵּי בְרוּךְ לְחֲסִידָיו – "נֵר הַחֲנֻכָּה יִשׁוּב אֵלֵינוּ, אַחֲרֵי שְׁיִסִּים שְׁלִיחוֹת חֲשׁוּבָה, שֶׁהִטְלָה עָלָיו עַל יְדֵי בּוֹרָא הָעוֹלָם".

אֲמוּנָתָם שָׁל חֲסִידָיו הִיָּתָה אֵיתָנָה וְהֵם לֹא הִרְהוּרוּ לְרַגֵּעַ אַחַר דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים. הֵם הִסְבּוּ אֶל הַשְּׁלַחַן הָאֵרֶךְ כְּדִי לְהִשְׁתַּתֵּף בְּמִסְבֵּת חֲנֻכָּה בְּחֻבְרַת רַבָּם, תוֹךְ צִפְיָה מְתוּחָה שֶׁיִּנְדַע לָהֶם מָה הִיָּתָה הַסִּבָּה לְהַעֲלֵמוֹ שָׁל נֵר הַחֲנֻכָּה.

רַבֵּי בְרוּךְ בְּקֶשֶׁם לְהִתְאַזֵּר בְּסִבְלָנוֹת בְּאֲשֶׁר עוֹד בְּאוֹתוֹ לִילָה יִנְדַע לָהֶם הַסוּד וְיִשְׁמְעוּ אֶת הַסְּפוּר הַמְּלֵא. כִּךְ שָׁרוּ הַחֲסִידִים שִׁירֵי חֲנֻכָּה עֲלִיזִים, הֶאֱזִינוּ לְחֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה הַעֲמֻקִּים שֶׁהִשְׁמִיעַ רַבָּם וְחִגְּגוּ אֶת לֵיל חֲנֻכָּה הָרִאשׁוֹן בְּשִׂמְחָה וְהִתְלַהֲבוּ, כְּפִי שֶׁהֵיוּ נִחְגְּגִים כָּל הַמוֹעֲדִים בְּחִצְרוֹ שָׁל רַבֵּי בְרוּךְ.

הָזָה זֶה שַׁעַת חֲצוֹת כַּאֲשֶׁר אָחַד הַחֲסִידִים שֶׁיָּשָׁב בְּקִרְבַּת הַחֲלוֹן, קָרָא לְפִתַּע: "רַבֵּי, רַבֵּי, רֵאֵה! נֵר הַחֲנֻכָּה חָזַר!" כָּל הַנוֹכְחִים הִרְבִּים קָמוּ עַל רַגְלֵיהֶם וְהִבִּיטוּ בְּפִלְיָה בְּאוֹר הַקִּטְנָטוֹן שֶׁרָצַד שׁוֹב בְּמִקוּמוֹ, מִמְּנוֹ נֶעְלַם לְפָנָיו כֵּן. הַנֵּר הָאֵיר שׁוֹב בְּאוֹר יְקָרוֹת, כְּאֵלוֹ נִשָּׂא אֶת בְּשׂוֹרַת חַג הַחֲנֻכָּה מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ. רַבֵּי בְרוּךְ אָמַר לְחֲסִידִים הַנִּרְגָּשִׁים לְחַפּוֹת עוֹד כְּמָה דְּקוֹת וּמִיָּד יִנְדַע לָהֶם מָה בְּדִיוֹק קָרָה לְנֵר הַחֲנֻכָּה, מַדּוּעַ הוּא נֶעְלַם וְכִיצַד לְפִתַּע שָׁב.

בְּתֵם רַגְעִים סְפוּרִים נִשְׁמַע רַעַשׁ גּוֹבֵר וְהוֹלֵךְ שָׁל עֲגָלָה רְתוּמָה לְסוּס עַד שֶׁהִעֲגִלָה נֶעְצָרָה לֵיד בֵּיתוֹ שָׁל רַבֵּי בְרוּךְ. עַד מִהֲרָה נִפְתְּחָה הַדְּלֵת וְאָחַד הַחֲסִידִים הַקְּרוֹבִים וְהַמְּסוּרִים בְּיִתְרָה שָׁל רַבֵּי בְרוּךְ, שֶׁהִתְגוֹרָר בְּעֲגָרָה קִטְנָה לְמַרְגְּלוֹת הַהָרִים, נִכְנַס אֶל בֵּית-הַמִּדְרָשׁ. בְּגִדָיו שָׁל הָאִישׁ הָיוּ פְּרוּעִים וְעַל פָּנָיו הִיָּתָה הַבָּעַת אֵימִים, כְּאֵלוֹ עָבַר חֲנוּיָה קֶשֶׁה בְּיִתְרָה. בְּנִגּוּד בּוֹלֵט לְמַרְאֵהוּ הַחִיצוֹנִי הַקּוֹדֵר, זָהָרוּ עֵינָיו שָׁל הָאִישׁ וְהוּא כְּלוֹ אָמַר אֲשֶׁר וְשִׁלּוּהוּ רִוְחָנִית כַּאֲשֶׁר הִתְכּוֹפֵף, כְּדִי לְנִשֵּׁק אֶת יָדוֹ הַמּוֹשֵׁטָת שָׁל רַבֵּי בְרוּךְ.

הַרְבִּי לַחַץ אֶת יְדֵי הָאוֹרַח בְּבִרְכַּת "שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם" וּבְקֶשׁ מִמְּנוֹ לְהִתְפַּלֵּל עֲרַבִית וּלְהַצְטָרֵף אֶל הַשְּׁלַחַן לְאַחַר שֶׁיִּדְלִיק נֵר רִאשׁוֹן שָׁל חֲנֻכָּה. כִּךְ אָכּוּ עֲשֵׂה הַחֲסִיד, וּלְבִסוּף הַתִּישָׁב לֵיד הַשְּׁלַחַן וּפְתַח בְּסְפוּרוֹ, כְּשֶׁכָּל הַחֲסִידִים מִטִּים אֶזֶן:

"לפני ימים אחדים פתחתי במסע כדי להגיע לכאן ולבלות את חג החנוכה במחצתו של רבנו" פתח החסיד ואמר.

"לפי החשבון הייתי צריך להגיע לכאן יום אחד לפני נר ראשון של חנוכה. הייתי מאשר לעצם המחשבה שעוד מעט אהיה כאן וצפיה זו מלאה את לבי חם והתרגשות, עד שלא הרגשתי את הקור העז, את הגשם המזרזף ואת הרוח הסוערת. פנראה שהייתי צריך להתאכסן בפנדק דרכים, לפחות ללינת לילה, ולחכות שמזג האויר ישתפר קמעה. אולם הייתי חסר סבלנות וכבר רציתי להיות פה בכל מחיר. חשבתי שאם אמשיך לנסע ללא הרף, גם בשעות הלילה, אוכל להגיע לכאן יום אחד לפני הזמן המשער מראש. החלטתי לטל סכונ ולהמשיך במסע גם בלילה, כדי להקדים ולהגיע לכאן".

"זו הייתה טעות גדולה" שסע רבי ברוך את דברי החסיד. "אסור להסתכן בצורה כזו".

"אכן, רבי, עד מהרה נאלצתי להודות בעצמי בטעות החמורה שטעיתי. באשר עברתי קטע ביער, שהיה חשוף ועבות במיוחד, שמעתי לפתע אנשה מוזרה ולפני שידעתי מה מתרחש, תפסו אותי ידים שריריות, הפילו אותי מהעגלה וערכו חפוש מדקדק בחפצי. "מנד התברר לי כי נפלתי קרוב לכנופיה של שודדי-דרכים, שחשבו שאני סוחר עשיר במסע עסקים דחוף, הנושא בכיסו סכום כסף ענק....

"כשלא מצאו אצלי את האוצרות שקוו למצא, דחפו והכו אותי ולבסוף החליטו לקחת אותי אל ראש הכנופיה שלהם, שיצליח – כך הם קוו – להוציא ממנו את "סודותי" והעקר, את רכושי המתבא.

"שני שודדים חמושים התישבו לדי בעגלה ואלו שלישי נטל לידיו את המושכות. הם נסעו זמן רב ובסופו של דבר נעצרה העגלה במקום כלשהו, שהיה מסתר בסבך העצים וכפי הנראה שמש מקום מסתור עבור הכנופיה.

"הורידו אותי מהעגלה והביאו אותי בפני ראש הבריונים, פרא-אדם אכזרי, שחקר אותי על אודות העסק הדחוף, שבגללו העזתי לעבר את היער העבות, לבדי באישון לילה. בעקר ענין אותו, פמויבן, לדעת, היכן אני מחזיק את כספי... שוב ושוב נסיתי לשכנע אותו כי אני אומר את האמת ורק את האמת, אולם הכל היה לשווא.

ה' היה בעזרי וכך הצלחתי להחזיק מעמד בענויים הקשים שהיו מנת חלקי בשעות הבאות.

גבי היה זב דם מהמכות שספגתי, באשר השודדים כלאו אותי בתוף מרתף לאחר שלא ספקתי את סקרנותם ולא יכלתי לתת להם תשובה אחרת מזו שנתתי כבר קדם לכן. איכשהו הרגשתי כי זהו הענש המגיע לי על הצעד הפזיז שעשיתי. "שהייתי באותו מרתף במשך כל הלילה וכן ביום השמש כבר עמדה לשקע, באשר ראש הבריונים נכנס והעיר אותו בגסות. שוב הוא נסה לחקר אותי ושוב הסברתי לו את אשר אמרתי אינספור פעמים קדם לכן. נסיתי לתאר באזניו את התענוג הרוחני הגדול שנופל בחלקו של מי שעושה את החג במחצת רבו וכן את קשר האמונה והאמון ההדדי, הקושר אותנו, חסידים, פחבורה אחת. "באשר סימתי לדבר, ראיתי כי ראש השודדים שקוע בהרהורים.

לאחר דקות מספר הוא קם לפתע, הביט הישר לתוך עיני ואמר: "אנחנו נבדק ונראה אם הספור שלך אכן נכון ואם אמנם יש לך אמונה בלתי מערערת בה' וברבי שלך. הרי אתה יודע שהיער הזה שורץ סכנות מכל הסוגים. אפלו האנשים שלי פוחדים לעבר בו לבד ועושים את דרכם בו בקבוצות. יש כאן זאבים רעבים ושאר חיות טרף למיניהם. אנחנו נשחרר אותך, נחזיר לך כל מה שלקחנו ממך ותלך לדרכך לחיים ולשלום. יש לך סכויים שוים להטרף על ידי חיות או לפל לאחד הבורות ולמצא את מותך שם. כמעט שאין לך סכוי לצאת מכאן בחיים. האם אתה מוכן לנסות את מזלך?"

"נחרדתי למחשבה לעבר ביער לבדי, בהיותי מודע לכל הסכנות שראש השוודים תאר באזני בצורה כה משלמת. אולם, חשבתני לעצמי כי ה' חנון ורחום ובוודאי ישמר את דרכי. הישרתי מבט אל עיניו של רב השוודים ואמרתי לו כי בעזרת השם אני אעשה כפי מה שהוא אומר ומקונה לצאת מזה בשלום.

שוב ננעצו בי העיניים, כאלו נסו לחזור למעמקי נפשי ולאחר מכן אמר לי השווד: "אם תגיע בשלום לפרברי עירו של רבך, זרק את הממחטה שלך לתוך התעלה שמאחורי תמרור הדרך העומד שם. אנשי יהיו שם כדי למצא ולהביא אלי את הממחטה. אם אכן יביאו אותה, זה יהיה לי האות שהצלחת לצאת מן היער בשלום. במקרה כזה אפרק את הכנפיה שלי ואחזר בתשובה."

"שמחה גדולה מצד אחד, על האפשרות לקדש שם שמים שנפלה בחלקי, ופחד גדול ממה שמצפה לי בשעות הקרובות – היו הרגשות שאפפו אותי כאשר עליתי על העגלה שהחזרה לי ועזבתי את מקום מחבואם של השוודים.

הלילה היה חשוף ומכל הצדדים נשמעה יללת הזאבים שהריחו כנראה, כי טרף קל מחכה להם. הסוס שמשך בעגלתי עמד מלכת, הואיל ולא יכל לראות אף שביל ביער העבות. אולם לפתע פתאום נראתה לפני העגלה שלהבת קטנה, דקיקה, וככל שהיא התקדמה, הלך הסוס בעקבותיה וכך עברנו בהשקט ובטחה את קטעי היער הבלתי חדירים ביותר, כשהשלהבת צועדת לפנינו, כאלו היתה נר חנכה שנשלח במיוחד על ידי ה' כדי להדריך אותי בשלום עד בואי אל הבית הזה. חיות רעות התגודדו סביבנו, מוכנות כל רגע להסתער על הסוס ועלי, אולם ברגע שהבחינו בשלהבת, נסוגו ונעלמו כלעמית שבאו. כאלו נפתח שביל במעבה היער ואני עברתי בו, כמו בני ישראל בשעתם שעברו בתוך הים ביבשה, עברתי כשאני אומר פרקי תהלים ומודה לה' על חסדיו שלא תמו.

"כך המשכתי בדרכי עד שהגעתי אל התמרור שהזכיר ראש השוודים ואשר סמן לי כי הגעתי אל העיר שלך, רבי. שמתני את הממחטה שלי במקום שצנן על ידי השווד ובכך אותתי לו כי קימתני את חלקי בהסכם והגעתי בשלום למחוז חפצי. מי יתן ויחזרו השוודים למוטב, יכפרו על עונותיהם ויתמו חטאים מן הארץ."

האיש סיים את ספורו וכל העיניים הפנו שוב אל השלהבת הקטנה של נר החנכה שעמדה לדעך, לאחר שסיימה את תפקידה.

הנרות הללו - קודש הם

הנכפיה ישנה נצבה בתוך תבת הזכוכית, נפר הנה כי ימי חייך חרטו בה את מארעותיהם באזמל הזמו. אפרים, שהיה בן גלה, ישב מולה עד שנראה הנה כי קמטיו הרבים הם המשתקפים על פניה. טקס הדלקת נרות הנכפה בביתו של אפרים, משנה הנה, אך הוא שמר על כלליו באדיקות רבה.

כלם ידעו! אפרים לא מדליק את הנכפיה סתם כך, בלי דמעות לא מתחילים! דמעות אלו מציפות היו את עיניו, עת היה מתקרב אליה ומלטף את פניה. משדמע, היה פונה אליה ושואל: מה את אומרת השנה? להדליק או לא להדליק?

מידי שנה עם הגיע עת ההדלקה הנה מתחבט בשאלה זו.

ישנם אנשים שהכל אצלם פשוט, ברור וחד. אנשים אלו יטלו את ה"שמש" בידיהם, יושיטוהו אל הנר, יברכו את ברכת הנרות וידליקו, כמה פשוט. פשוט משום שחיייהם האירו להם פנים, ומי שמאירים לו פנים נמשך לאור הנרות. אלא שיש בעולמנו אי אלו אנשים שהחיים לא היטיבו עמם, ולא האירו להם את ימיהם. עבורם הדלקת נר הנכפה אינה ענין של מה בכך. וכי כיצד זה ידליק נרות אדם השרוי בחשכה? וכי יש לו אש? אפרים דנו השתיד לאלו ששקעה עליהם שמשם בטרים עת, ואין דינו של חג הנכפה אצל אפרים חשוף-הלב כדין הנכפה אצל אלו המוארים.

למען האמת צריך אני לדיק בדברי עד מאוד. אפרים דנו לא נולד חשוף, בילדותו מאיר הנה באור נגוהות פשאר ילדי ישראל. בתקופה זו מדליק הנה את הנכפיתו הילדותית בשמחה ובאשר. אלא שאז באו ימי החשך והאפלה, ומחנות הרפוז פבו את נרותיו בזה אחר זה. נרו הבכור פכה בחלמנו, השני והשלישי בטרבלניקה, וה"שמש" כשגרו האחרון בידיה, הפרדה ממנו אמו באכזריות על ה"רמפה" המפרסמת בבירקנאו. כך פבו נרות הנכפה של אפרים, עד שנותר לבדו כבוי ומפית.

עתה .

עתה יושב אפרים הכבוי מול הנכפיתו, ומתחבט האם להדליק או לא להדליק? מסתפק הוא במחלקתם של בית שמאי ובית הלל. האם "מוסיף והולך" כבית הלל או "פוחת והולך" כבית שמאי? אם אינכם מבינים את סוד התלבטותו, אין זאת אלא משום שלא האזנתם ללחישתו. נו? ... - לוחש אפרים לחנפיתו - מה דעתך עלי? "מוסיף והולך" אני או "פוחת והולך" ... אה? מה את אומרת? הלא גם את הפרת את ה"נרות" שלי? מה את אומרת?? מתחנן אפרים לחנפיתו העלובה. וכי מוסיף והולך אני? וכי יכול אני להדליק את נרותיך? ... והלא נפסקה הלכה כבית הלל ולא כבית שמאי, ואני פוחת והולך אני, אני לא יכול להדליק, לא יכול!!! ואז, כבכל שנה נשבר הנה קולו הסדוק של אפרים, והוא הנה פורץ בבכי תמרורים: איפה שיינה?

אה? איפה פיגולה? איפה מוישי חיים? אה??? וכשכתפיו רועדות, הנה שומט את ראשו, ומתוודע בכיו הנה משבר את מילותיו: "הנרות הללו קויידש הם" ... עד שנגרע.

ואז... בשתיקה... נכנסים היו נכדיו ועומדים סביבו. רגילים היו למעמד זה. יודעים היו כי עדים הם לטקס הדלקה יחודי ומרומם. אצלם לא מדליקים נרות חנכה סתם כך, כמו אצל כלם, שהרי אצל כלם שרים מול החנכה ואצלם... בוכים.

משנכנסו כלם, מרים הנה אפרים את ראשו ועיניו הזכות שיבשו בינתים, שבו לנטוף ונשרו על חלצתו האפרה. סוקר הנה אפרים את נכדיו כרועה הסופר את צאנו, ושב להביט בחנכה הישנה. כמונה מעות הנה סופר מולה את שמות נכדיו, ובטון מפניס הנה אומר לה: אז מה את אומרת חנכה'ה? מדוע את שותקת? וכי פוחת והולך אני? מה פתאום? ראי את דודי, את חנה'ה, איציק, יענקלה, את רבקי וצביה, פוחת והולך אני? לא ולא!!! מוסיף והולך אני!!! מוסיף והולך אני!!! וכבר יצאה בת קול והכריזה שהלכה בבית הלל את מבינה? מחיב אני בהדלקת הנר, במטותא ממך, אל תכעסי עלי.

וכשדמעות של שמחה בעיניו, נוטל הנה אפרים את ה"שמש" בידו האחת ואת נכדיו בידו השנייה ומדליק את חנכתו הקמיטה, כשמגרונו הנשנק היו יוצאות המלים: "הנרות הללו קויידש הם". - הללו!!! - הללו!!!

מאיר בכל העולמות

קהל של חסידים הצטופף בבית מדרשו של "החווה מלובלין" וצ"ל בשעת הדלקת נר חנכה. הרב ברוך על הנרות בדבקות עלאית, הדליק ונותר לעמד במקומו כשהוא מביט בלהבות האש המרצדות. כבאשר פלה את מלאכת הקדש, התחילו החסידים להתקדם לעברו לפי הסדר ולקבל את ברכתו.

והנה הגיעה לפניו קבוצה של יהודים מעגרה הסמוכה ללובלין, ובפיהם בקשה: "סבל רב סובלים אנו מיהודי בשם יעקב. האיש הוא "מוסר" - מלשין, וכבר מסר לשלטונות הגויים יהודים רבים, אשר נאלצו לשלם כסף רב. היו גם יהודים שנאסרו בגלל הלשנותיו, ועוד כמה יהודים עומדים ומחכים למשפט לאחר שמסר אותם, וצפויים הם לעונשים כבדים ומרים. אנא, יעשה נא הרבי פלה במלשין זה!"

חשב הרבי שעה קלה, ואחר כך נענה ואמר בהשתוממות: "כיצד תתכן הדבר? איך יכול להיות שיהודי זה הוא "מוסר", הן מאיר הוא בכל העולמות!" נרתעו האנשים לאחוריהם, ולא ידעו את נפשם מתמהון.

ימי החנכה חלפו, והרב שלח לקרא לחסידים. שוב שמע את דבריהם, אלא שהפעם קלל את הרשע המוסר, שלא יוכל להזיק עוד ליהודים.

שמע בנו של הרב ותמה, מדוע בימות החנכה טען כי מאיר הוא ואין הוא יכול לעשות דבר, ואלו עתה מקללו? השיב הרב: "מוסר זה, כמה ששפל הוא, בכל זאת הדליק את נרות החנכה, וכאשר הדליק ראיתי שמאיר הוא בכל העולמות, על כן הנה עלי לחכות עד לאחר החנכה, כדי שאוכל להסיר את פיגעתו אליכם..." כמה גדולים הם ימי החנכה, כמה גדולה מעלתו של המדליק נרות חנכה!

נס חנכה במרוקו

לפני שנים רבות שלט במרוקו מלך אכזר ורשע, ועינו היתה צרה ביהודים. בא חדש בסלו, קרבו ימי החנכה והיהודים התכוננו לחג: נקו את החנכיות, השחילו בהן פתילות חדשות ויצקו שמן. ובבית הכנסת הכין השמש את החנכיה הגדולה, מרק וצחצח אותה לקראת ההדלקה.

היתה זו חנכית נחשת יפיפה עשויה בידי אמן, מעטרת צפורים, פרחים ופסוקי קודש. התבונן השמש בחנכיה כשהוא מפזם לעצמו את הנגון של "על הנסים ועל הנפלאות". תוך כדי שהשמש עסוק בהכנת החנכיה להדלקה, החלו כבר נוהרים היהודים לבית הכנסת. הכל היה מוכן ומזמן ועוד מעט קט יתחילו להדליק את נר הראשון של חנכה בחנכית בית הכנסת העתיקה.

לפתע, מבעד לחלון בקעו קולותיהם של כרוזי המלך:

"בפקדת המלך, הכריזו הקרינים, נאסר על היהודים להדליק את נרות החנכה. בית

הכנסת יהיה סגור ומסגור כל ימי החנכה ואיש לא יעבור על מפתנו!"

לשמע הגזרה הקשה, נהפכה שמחת היהודים לאבל. היהודים התפזרו לבתייהם והתפללו לישועה. כדי למנוע מהיהודים להדליק בכל זאת את נרות החנכה, צוה מלך מרוקו הרשע להציב שומרים בפתח בית הכנסת כדי שלא יכנס אליו שום אדם להדליק את החנכיה. אך הפלא ופלא, מתוך בית הכנסת המסגור, החשוף והריק מאדם, בקע לפתע אור גדול, אורה של החנכיה.

בהלה גדולה נפלה על השומרים למראה החנכיה הדולקת. מהרו השומרים אל המלך ונשבעו לפניו: "אדונינו ומלכנו, חי ראשנו, כי שמרנו נאמנה. בית הכנסת היה סגור, איש לא נכנס ואיש לא יצא". אולם, המלך הנרגז לא האמין לדבריהם וצוה ברוב חמה: "ויוצאו השומרים להורג ויצבו תחתיהם שומרים אחרים!"

בערב השני, הכפל מספר השומרים ובית הכנסת נשמר מכל עבריו. והנה שוב פלא! שוב בקע אור החנכיה בארח מסתורי מתוך בית הכנסת והחלונות זהרו כפלים. השומרים, אחוזי חרדה, נשבעו כי לא ראו איש יוצא ואיש בא. אך חמתו של המלך רק הלכה וגברה. מיד צוה המלך להוציא אף את השומרים החדשים להורג ושלח תחתיהם משמר כפול ומכפל.

עָרַב נֵר שְׁלִישֵׁי הַגֵּיעַ.

בית הכְּנֶסֶת הָיָה מְקוֹף מְשֻׁמְרוֹת כְּחוֹמָה, אֲדָּ לְלֹא הוֹעִיל. עַל אִף הַשּׁוֹמְרִים הַרְבִּים שֶׁהֻצְבוּ סָבִיב בַּיִת הַכְּנֶסֶת, גַּם הַפְּעַם אוֹרִם הַזּוֹהֵר שֶׁל נְרוֹת הַחֵג הֻצְאוּ מִבְּעַד לַחֲלוֹנוֹת. גּוֹרְלָם שֶׁל הַשּׁוֹמְרִים בְּאוֹתוֹ לִיָּה לֹא שָׁפַר עֲלֵיהֶם מִשָּׁל קוֹדְמֵיהֶם...

כִּד נִמְשָׁךְ הַדָּבָר בְּכָל שְׁמוֹנֵת יָמֵי הַחֵג. מִדֵּי עָרַב, הַגְּבִיר הַמְּלָךְ אֶת הַשְּׂמִירָה וּמִדֵּי עָרַב הָיָה הָאוֹר הוֹלֵךְ וְרַב עִם כָּל נֵר שְׁנוֹסֵף.

בְּעָרַב הַשְּׂמִינִי בְּקַע מִבֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹר גָּדוֹל וְרַב שֶׁל שְׁמוֹנֵת נְרוֹת הַחֵג. וְהִנֵּה, לְתַדְהַמַּת הַשּׁוֹמְרִים שֶׁהֻצְבוּ בְּסֻמוֹךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, נִפְתְּחָה הַדְּלֵת וַיֵּצֵא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת בְּצַעֲדִים תְּשׁוּשִׁים וְכוֹשְׁלִים נַעַר קָטָן. הָיָה זֶה בְּנוֹ שֶׁל הַשְּׂמֵשׁ. אֲדָּ רְאוּהוּ הַשּׁוֹמְרִים, מִיָּד אֶחָזוּ בּוֹ וְהוֹבִילוּהוּ אֶל מַלְכָם הַרְשָׁע.

"אֲדוֹנָנוּ הַמְּלָךְ", אָמְרוּ הַשּׁוֹמְרִים, "תִּפְסְנוּ אֶת הַנַּעַר הַזֶּה בְּצֵאתוֹ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת הַמוֹאֵר".

הַבֵּיט הַמְּלָךְ בַּנַּעַר הַקָּטָן שֶׁעָמַד לְפָנָיו חוֹר וְחָלוּשׁ וְהִרְעִים עָלָיו בְּקוֹלוֹ:

"הֲאִם לֹא שָׂמַעְתָּ אֶת פְּקוּדוֹתַי? אֵיךְ הֵעֵזְתָּ לְהַפִּיר אֶת מִצְוֹת הַמְּלָךְ?!"

הַנַּעַר הִרִים מִבְּטוֹ אֶל הַמְּלָךְ וְהִשִּׁיב בְּקוֹל חָלוּשׁ:

"אֲדוֹנֵי הַמְּלָךְ, רְצִיתִי רַק לְהַדְלִיק נְרוֹת לְחַג הַחֲנֻכָּה...".

"הוֹ אֶסְרְתִי עַל הַיְהוּדִים לְהַדְלִיק אֶת מְנוֹרַת הַחֵג!"

רַעַם הַמְּלָךְ בְּקוֹלוֹ הָרַם עַל הַנַּעַר הַמְּסֻבֵּן וְהַחָלוּשׁ.

"לֹא נוֹכַח לְחוּג בְּחֻשְׁךָ", הִשִּׁיב הַנַּעַר בְּלַחֲשׁ, "עֲצוּב בְּחֲנֻכָּה בְּלֵי נְרוֹת וּבְלֵי אוֹר, כָּל שָׁנָה

דוֹלְקֶת הַחֲנֻכָּה וּבֵית הַכְּנֶסֶת מִלֵּא אוֹרָה וְשִׂמְחָה. כָּל שָׁנָה מְאִירִים הַנְּרוֹת וְאֶבֶא מְסַפֵּר

עַל הַנְּסִים וְעַל הַנִּפְלְאוֹת..."

"וַיֵּאֵךְ נִכְנְסֶתָ לְבֵית הַכְּנֶסֶת הַסְּגוּר!"!! זַעַם הַמְּלָךְ.

"שָׂמַעְתִּי אֶת הַכְּרוֹזִים מוֹדִיעִים שֶׁבֵּית הַכְּנֶסֶת יִסְגָּר וְהַחֲנֻכָּה לֹא תֵאִיר, לָכֵן נִשְׁאַרְתִּי

בְּתוֹכוֹ וְהִתְחַבַּאתִי כִּדֵּי שְׂאוּכַל לְהַדְלִיק אֶת הַנְּרוֹת. כָּל יָמֵי הַחֵג הִתְחַבַּאתִי שָׁם".

"וַיִּמָּה אֶכְלָתָ כָּל אוֹתָם הַיָּמִים?" חִקְרוּ הַמְּלָךְ.

"לֹא אֶכְלָתִי דָבָר", הִשִּׁיב הַנַּעַר, "שְׁמוֹנֵה יָמִים לֹא בָּא אֶכֶל אֶל פִּי".

הַבֵּיט הַמְּלָךְ בְּפָנָי הַנַּעַר הַחוֹרִים, תִּמְחָה עַל רַב גְּבוּרָתוֹ, וְחִמְתוֹ שֶׁכָּכָה.

לְפַתַּע, הַפָּנָה הַמְּלָךְ מִבְּטוֹ אֶל הַשּׁוֹמְרִים וּפְקַד: "הִרְפוּ מִן הַנַּעַר וְשַׁלְּחוּ אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ".

בֶּן הַשְּׂמֵשׁ הִתְקַבֵּל בְּבֵיתוֹ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וּמִן הַיּוֹם הַהוּא הִרְשָׁה מְלָךְ מְרוֹקוֹ לַיְהוּדִים

לְחַג אֶת חַג הַחֲנֻכָּה בְּאוֹרָה וּבְשִׂמְחָה, וּמִדֵּי שָׁנָה דְּלָקָה חֲנֻכָּתָ הַנְּחֻשֶׁת שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת

בְּאוֹר יְקָרוֹת.

הַחֲנֻכָּה שֶׁהֵצִיחָהּ

משקה החסיד, הנה סוחר יערות ממלח. לפני כל עסקה ענקית, הנה ממחר לבית הרבי לבקש ברכה להצלחה. וזה עבד! כל ברכה הביאה אתה הצלחה נוספת. בפעם אחת כשהגיע אל הרבי המפרסם הרש"ב מליובאוויטש כדי לבקש את ברכתו. והנה, הפעם צנה עליו הרבי כי יקח עמו את החנכה. "את החנכה? נדהם האיש."

הוא התפלא ושאל את הרבי: "אבל בחנכה אני יושב בביתי. כל העבודה היא עד הגשם הראשון כי עצים רטובים אינם סחורה..." הרבי לא חזר בו: "קח עמך את החנכה!". המסחר באותה שנה התמשך. והנה בדיוק, בסוף חודש כסלו קבל הצעה של יער ענק. זו הייתה הצעה חלומית שהוא לא יכול היה לסרב לה. הסתבר שבאותו אזור לא נרד עדיו גשם. העסקה יצאה לפעל. משקה לו בבקשה שהקים לו, ומדי יום פקח על העבודה. אמצע הלילה, רוחות ערות מנשבות. הוא שומע את הסערה וחרדה לא מפרת נכנסת ללבו. מעולם לא פחד. מה קרה לו? עמד והקשיב, ושמע צעדים מתקרבים. הוא התקרב אל הדלת, אבל מישהו הקדים אותו. מצא את עצמו מול דלת נפרצת ואקדחים שלופים למולו.

"הבא את הכסף, אחרת נהרג אותך כאן!" דרשו הפורצים. הוא התבונן בהם, ואת מי ראה את פועליו המכרים. און, ונאצ'יק וכל מי שכבר במשך שנים עבד אתו יד ביד. את הכסף הביא להם מיד. וכי יכול הנה להתנגד?! אבל אז הם לא התפנו להסתלק. אלא פונו שוב את הרובה כלפיו. "מה? וכי חושב אתה שנתן לך להתחמק?" הרי תרוץ למשטרה להסגירנו... "לא ולא! כאן תהא קבורתך!". צחוקם המרשע הפיל עליו מורא. והנה נזכר ברבי. הרי הנה אצל הרבי לפני המסע הזה, איפה הברכה שלו??

ופתאום נזכר!! "חנכה היום! הגיע חנכה ואני לא זכרתי. לא הדלקתי נר חנכה. לא שמתי לב שכבר כ"ה בכסלו".

אזהו! בכה והתנפת. הוא בקש מהרוצחים טובה קטנה. משאלה אחרונה. "מה רצונך?" שאלוהו עובדיו לשעבר. "רצוני להדליק נר של חנכה, השיב להם".

הם אפְּשָׁרוּ לוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת. דִּקְתִּים אַחֲרֵי שֶׁנִּרְאָתָה הַשְּׁלֵהֶבֶת בְּחִנְכֵּיהָ נִשְׁמְעוּ פְּרָסוֹת סוּסִים דוֹהָרִים.

הַפְּרִיץ וּמְלִיּוֹ הִגִּיעוּ אֶל הַיַּעַר. זֶה הִיְתָה הַפְּתָעָה גְּמוּרָה. הַתְּבוּנָה הַפְּרִיץ מוֹלוֹ, וְרָאָה אֶת הַמַּצָּב לְאֲשׁוּרוֹ. שְׁנֵי רוֹצְחִים עִם אֶקְדָּחִים שְׁלוּפִים, מִשְׁקָה וְחִנְכֵּיהָ ... הַפְּרִיץ הִצִּיל אוֹתוֹ מֶרֶצַח וְדַאי!!

"אֵיךְ זֶה שֶׁהִגַּעְתִּי לְכָאן? הַתְּפִילָה הַפְּרִיץ. אֵיזָה צְרוּף נְסֻבּוֹת מְרִתֵּק. הַטְּבַעַת הַיְקָרָה שְׁלִי אֲבָדָה לִי בְּמַהֲלֵךְ הַצִּיד הַיּוֹם. וְחִזְרֵתִי בְּאִמְצַע הַלִּילָה לְחַפֵּשׂ אוֹתָה כָּאן".

"מִשְׁקָה!!", קָרָא הַפְּרִיץ כְּשֶׁהוּא מִתְרַגֵּשׁ.

"לוֹלָא הַחִנְכֵּיהָ שְׁלָךְ לֹא הִיְתִי רוֹאָה אוֹתָךְ! לֹא הִיְתִי יָכוֹל לַעְזֹר לָךְ!!

מִשְׁקָה, הַחִנְכֵּיהָ הִצִּילָה אוֹתָךְ!!"

זוֹ זְכוּת הַרְבִּי שְׁלִי. בְּכָה מִשְׁקָה בְּהַתְרַגְּשׁוֹת.

אַחֲרֵי הַשְּׁחָרוֹר, רָץ מְהֵרָה אֶל הַרְבִּי לְהוֹדוֹת לוֹ.

"הַחִנְכֵּיהָ הִצִּילָה אוֹתִי. יָרַח חֲנֻכָּה עֲשֵׂה לִי נֵס בְּאִפְּן פְּרִטִי!", אָמַר.

"דַּע לָךְ שְׁלֵכְל יְהוּדֵי עוֹשֵׂה יָרַח חֲנֻכָּה נֵס בְּסִדְרֵי גִדְל כְּזֶה", הִבְטִיחוּ הַרְבִּי.

נרות באפלה

שְׂמַחַת תּוֹרָה בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל הַרְבֵּי, הָרַב שְׁלוֹם דּוֹבְעַר מְלִינְבֵּאוֹיטְשׁ, הִמְלִיא מִפֶּה אֶל פֶּה. מֵאוֹת חֲסִידִים רוֹקְדִים בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוֹת לְכַבּוֹדָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, כָּלֵם הִרְגִישׁוּ אֶת עֲצָמָם קְשׁוּרִים וְדְבוּקִים לְרַבּוֹן הָעוֹלָמִים, שֶׁנָּתַן לָהֶם אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְזָכָה אוֹתָם בְּמִתְנָה לֵּה נִפְלְאָה.

לְאַחַר הַהִקְפּוֹת הַתִּישְׁבוּ הַחֲסִידִים לְהִתְנַעֲדוֹת שֶׁבְּרֵאשׁ הַשְּׁלַחַן יוֹשֵׁב הַרְבֵּי. הֵס הַשְּׁלַחַן בִּקְהֵל, הַרְבֵּי אוֹמֵר דְּבָרֵי תּוֹרָה לְפָנֵי חֲסִידָיו. לֵּה מִתּוֹקִים וְנִפְלְאִים הָיוּ דְּבָרָיו שֶׁל הַרְבֵּי, אֲשֶׁר דָּבַר עַל קְדוּשַׁת הַיּוֹם וְעַל הַקֶּשֶׁר שֶׁל כָּל יְהוּדֵי לַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. אַף אִם אֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה כָּל יוֹם. אֲלָא מְקַדֵּשׁ עֵתִים לַתּוֹרָה וַיֵּשׁ לוֹ שְׁעוֹר אוֹ כַּמָּה שְׁעוֹרִים מְדֵי שְׁבוּעָה. לְפִתְעָה, הִפְסִיק הַרְבֵּי אֶת דְּבָרָיו וּפָנָה אֶל אֶחָד הַחֲסִידִים - פְּתַחְיָה שְׁמוֹ. "עוֹבֵד אַתָּה בַּיַּעַר בֵּימֵי הַחֲנֻכָּה?" שָׁאַל הַרְבֵּי, פְּתַחְיָה שֶׁנִּדְּהָם יַחַד עִם כָּל הַקְּהֵל מִשְׁאַלֵּת הַרְבֵּי, עָנָה בְּגִמְגוּם: "כֵּן, אֲנִי עוֹבֵד בַּיַּעַר בֵּימֹת הַחֲרָף".

"הֵאֵם זוֹכֵר אַתָּה לְקַחַת אֶתְךָ אֶת נְרוֹת הַחֲנֻכָּה גַם בְּשָׁעוֹת הָעֲבוֹדָה?" הִמְשִׁיךְ הַרְבֵּי לְשֶׁאֵל, "לֹא" עָנָה פְּתַחְיָה. "אֲנִי נוֹהֵג לְהַדְלִיק אֶת הַנְּרוֹת בְּצָרִיף שֶׁאֲנִי דָר בּוֹ, לְאַחַר תְּפִלַּת עֲרֵבִית".

"וּבְכוֹן", הִמְשִׁיךְ הַרְבֵּי, "אֲנִי מַצִּיעַ לָךְ לְקַחַת אֶתְךָ אֶת נְרוֹת הַחֲנֻכָּה לְכָל מְקוֹם שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ בְּמִשְׁךָ יְמֵי הַחֲנֻכָּה".

הַקְּהֵל עָצַר אֶת נְשִׂימָתוֹ. כָּלֵם הַתְּפִלָּאוֹ מְאוֹד. מַה הַקֶּשֶׁר בֵּין הַשִּׁיחָה שֶׁשָּׁמְעוּ בַּיּוֹם שֶׁמַּחַת תּוֹרָה לְהַדְלִיק נְרוֹת חֲנֻכָּה שֶׁתַּחֲוִיל רַק בְּעוֹד כְּחֻדְשִׁים? הַתְּפִלָּאוֹ. אֵךְ הִבִּינוּ כִּי הָעֵינַיִם שֶׁל הַרְבֵּי רוֹאוֹת לְמַרְחֹק, וּבְנֻדָּאֵי יִשְׁנָה סִבָּה טוֹבָה לְדְבָרִים שֶׁאֵמֵר.

חֲרָף קָר, מְקַפֵּיא. עֲצֵי הַיַּעַר הַגְּדוֹלִים וְהַסְּבוּכִים מְכַסִּים בְּשִׁכְבַּת שֶׁלֵּג לְבָנָה, פְּתַחְיָה הִגִּיעַ אֶל הַצָּרִיף שֶׁלוֹ בַּיַּעַר עִם מִטְעָן כָּבֵד שֶׁל חֲפָצִים וְסֻדָּרִים בְּחֻדְרוֹ בְּצָרִיף. סוֹחַר עֲצִים הָיָה פְּתַחְיָה, הוּא וּפּוֹעֲלָיו כָּרְתוּ אֶת עֲצֵי הַיַּעַר שֶׁפְּתַחְיָה קָנָה וּלְאַחַר מִכֵּן נִמְכְּרוּ הָעֲצִים לְסוֹחְרֵי עֲצִים בְּעָרִים שׁוֹנוֹת. כֶּסֶף רַב הָרוּיַח פְּתַחְיָה מִמְכִּירַת הָעֲצִים, אֵךְ עֲבוֹדָתוֹ הִיְתָה קְשָׁה מְאוֹד, בְּמִשְׁךָ כָּל חֻדְשֵׁי הַחֲרָף, דָּרוּ הוּא וּפּוֹעֲלָיו בְּתוֹךְ הַצָּרִיף בַּיַּעַר, עִם בִּקְרָ לְאַחַר תְּפִלַּת שְׁחָרִית וְסִעוּדָה קִלְהָ לְבָשׁוּ כָּלֵם אֶת מְעִילֵיהֶם, וּבִפְרוֹוֹתֵיהֶם הַחֲמוֹת לְקַחוּ אֶתְם אֶת כָּלֵי הָעֲבוֹדָה - מְסוֹרִים וְגִרְזָנִים, וַיִּצְאוּ לְכָרוֹת אֶת עֲצֵי הַיַּעַר.

לְפָנֵי שִׁקִּיעַת הַחֲמָה הִפְסִיק פְּתַחְיָה אֶת עֲבוֹדָתוֹ, וְעָמַד לְהַתְּפַלֵּל בְּכוֹנָה לְיַד אֶחָד הָעֲצִים בַּיַּעַר. יוֹם קָר וּמְקַפֵּיא הָיָה אוֹתוֹ יוֹם, אֵךְ בְּלִבּוֹ שֶׁל פְּתַחְיָה הִיְתָה שִׂמְחָה. סְכוּם כֶּסֶף גְּדוֹל מְאוֹד שֶׁקָּבַל אוֹתוֹ יוֹם מְסוֹחַר עֲצִים אֲשֶׁר בָּא אֵלָיו וְקָנָה עֲצִים רַבִּים הָיָה מְנַח בְּכִיסוֹ.

פתחיה שמח על הצלחתו והודה לה' הטוב. "עכשו אוכל לפרנס את משפחתי בכבוד, וגם לעזר לעניים וללומדי התורה". חשב בשמחה בלבו. בעודו סופר את הכסף שקבל, לא הבחין בזוג עינים המציצות אליו מאחורי אחד העצים. לאחר מכן, פנה להמשיך עבודתו והשגיח על פועליו בעבודתם, נתן הוראות וסמן את העצים.

הפועלים עבדו במרץ, נסרו יצאים גבוהים וזקופים, בקול רעש אשר נשמע היטב ברחבי היער. "חנכה היום!" נזכר פתחיה לפתע, "איך שכחתי תאריך חשוב זה!" לנגד עיניו נראה בית מדרשו של הרבי, המלא חסידים שמחים ורוקדים בהתלהבות, ולאחר מכן שיחתו של הרבי - פניו הקדושות... "האם זוכר אתה לקחת את גרות החנכה לכל מקום?" בהלה אחזה את פתחיה, "את דברי הרבי שכחתי וגרות לא לקחתי..." הרבה בתרדה. חיש מהר פנה לשוב אל הצריף, למרות הדרך הארוכה והקשה, שוקע מדי פעם בשלג הכבד, לא ותר פתחיה על הנרות.

"את דברי הרבי צריך לקיים אפילו אם אינם מובנים. מצוה לשמע את דברי החכמים" לחשו שפתיו באשר לקח עמו את החנכה ונרתתה. שהיו שמורים עמו בפנת הצריף. פתחיה חזר למקום עבודתו, והמשיך בעבודה כרגיל.

הערב הגיע, פתחיה ופועליו פנו לחזר לעבר צריף המגורים להדלקת נרות חנכה, לארוחת ערב ולמנוחת הלילה. פתחיה צעד בעיפות שקוע במחשבותיו, הוא התגעגע לבני משפחתו היקרים שנשארו בעיר, "הם כה חסרים לי" חשב. הוא הרגיש געגועים עזים לבית מדרשו של הרבי, לתפלותיו ולשעוריו הקבועים בבית הכנסת מדי יום. לפתע התאושש, "מה לך לשקע במחשבות עצובות?" אמר לעצמו, "זהו רצון ה' לתבדד. זו פרנסתי, ועלי להודות לה' על כל הטוב שעשה עמדי. חנכה היום ויש לשמח, עוד מעט אדליק נרות ואודה לה' על הנסים ועל הנפלאות שעשה עמנו בימים ההם בזמן הזה".

פתחיה קנה שקוע במחשבותיו ולא הרגיש שפועליו התקדמו בדרך והוא נשאר לבדו מאחור, בחשך. לפתע נעמדו מולו שנים מפועליו וגרזנים בידיהם: הם תפסו בו והניפו למולו את הגרזנים הכבדים שבהם פרתו את העצים. "תן לנו את הכסף שקבלת היום" צעקו באיום. פתחיה הבין כי אם יסרב לתת להם את הכסף, יהרגו אותו. ולכן לא הסס והוציא מכיסו את הכסף, סכום גדול מאוד, ומסרו לידיהם. "החיים יקרים יותר מאשר הכסף" חשב לעצמו. השודדים לקחו את הכסף ועיניהם נוצצות בתאות בצע, והוסיפו לאחז בפתחיה בחזקה "אנא, הניחו לי, הן נתתי לכם את כל כספי" התחנן לפנייהם פתחיה.

"ח ח ח" צחקו השנים, אם נשחרר אותך, תרוץ למשטרה ותלשין עלינו. איננו רוצים לשבת בבית הסהר ולכן נהרג אותך". פחד מות נפל על פתחיה, הוא הבין שכל תחנניו לפני האנשים האכזריים האלה יהיו לשווא. "רק הקב"ה יכול להצילני" חשב. "אפילו חרב

חֲדָה מִנַּחַת עַל צְוָארוֹ שֶׁל אָדָם, אֵל יִתְיָאֵשׁ מִן הַרְחָמִים "לְחָשׂוּ שְׁפָתוֹתַי. הַשּׁוֹדְדִים קָשְׁרוּ אוֹתוֹ לְאַחַד הָעֲצִים וְהִתְכַּוְּנוּ לְהַרְגוֹ מִיַּד. לִפְתָּע נִזְכָּר פְּתַחְיָה בְּחִבְלָה שֶׁהִיְתָה עִמּוֹ, הַמְכִילָה אֶת הַחֲנֻכָּיָה וְאֶת גְּרוֹת הַחֲנֻכָּה, וּבִדְבָרָיו שֶׁל הַרְבֵּי.

"אָנָּא", פָּנָה בְּתַחֲנָה לְשׁוֹדְדִים, "הֲרִי יוֹדְעִים אַתֶּם שְׁחִיבִים לְקַיֵּם אֶת בְּקִשְׁתּוֹ הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁל הָאָדָם לִפְנֵי מוֹתוֹ". "וּמַהִי בְּקִשְׁתְּךָ? שְׂאֵלוֹ הַשְּׂנִיִּים, הֵם פָּחְדוּ שֶׁלֹּא לְקַיֵּם אֶת בְּקִשְׁתְּ הַנְּדוּן לַמּוֹת כִּי יִדְעוּ שֶׁקְלָלָה רוֹבֶצֶת עַל מִי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה זֹאת. "בְּרָצוֹנִי לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי מוֹתִי, וּלְאַחַר מִכּוֹן לְהִדְלִיק גְּרוֹת חֲנֻכָּה, כִּי חָג לָנוּ הַיּוֹם" בְּקִשׁ מֵהֶם פְּתַחְיָה.

"בְּסֻדָּר, אֲנַחְנוּ מְקַצִּיבִים לְךָ עֶשֶׂר דְּקוֹת עֲבוּר זֹאת. מַהֵר, הִתְפַּלֵּל וְהִדְלַק גְּרוֹתְיָךְ, כִּי אֵין לָנוּ פְּנָאִי".

הַשּׁוֹדְדִים הִתִּירוּ אֶת הַחֲבָלִים שֶׁקָּשְׁרוּ בָּהֶם אֶת פְּתַחְיָה לְעֵץ, בְּלֵב נִשְׁבֵּר וּדְמָעוֹת עַל לְחִיָּיו, עֲמַד פְּתַחְיָה בְּתַפְלָה. תַּפְלָה כְּזֹאת לֹא הִתְפַּלֵּל מִיָּמָיו. זָעַק אֶל ה' שֶׁיִּצְיָלְנוּ מִיַּד הַרוֹצְחִים וַיִּזְכְּהוּ לְשׁוֹב בְּרִיא וְשָׁלֵם לְמִשְׁפַּחְתּוֹ הַיְקָרָה. לְאַחַר הַתַּפְלָה הוֹצִיא אֶת חֲנֻכָּיתוֹ, הִכִּין אֶת הַגְּרוֹת וּבִרְךָ אֶת הַבְּרָכוֹת בְּכֻנָּה. "לְהִדְלִיק גֵּר חֲנֻכָּה", "שֶׁעֲשֶׂה נְסִים לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הַהֵם בְּזַמַּן הַזֶּה" ... "וְשֶׁהַחֲנֻכָּה וְהַגִּיעָנוּ וְקִיָּמְנוּ לְזַמַּן הַזֶּה" וְהִדְלִיק אֶת הַגְּרוֹת. הַגְּרוֹת הַדּוֹלְקִים הָאֵירוּ אֶת הַחֲשֻׁכָה בְּסִבְיָה, הַשּׁוֹדְדִים נִגְשׂוּ שׁוֹב לְקִשֵּׁר אֶת פְּתַחְיָה אֶל הָעֵץ וְהוּא הַחַל לֹמֵר "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל..."

"מָה קוֹרָה פֶּה" נִשְׁמַע לִפְתָּע קוֹל רֶם מְאַחֲזֵרֵהֶם, הַשּׁוֹדְדִים נִבְהָלוּ וְרָצוּ לְבָרַח מִמְּקוֹמָם, אֲךָ יָדִים חֲזָקוֹת תַּפְּסוּ אוֹתָם וּקְשָׁרוּם בְּחֲבָלִים. הָיוּ אֵלֶּה הַפְּרִיץ וּמִשְׁרַתָּיו שֶׁיִּצְאֻ לַיַּעַר לְמַסַּע צִיד. "לִפְתָּע רָאִינוּ אוֹר מְנַצְנֵץ בַּיַּעַר", סִפֵּר הַפְּרִיץ, "הִתְקַרְבְּנוּ לְרֵאוֹת מִנֵּין יֵשׁ אוֹר בַּיַּעַר הַחֲשׂוּד, אוֹלֵי מִיִּשְׁהוּ הַדְּלִיק אֶת הַיַּעַר? וְהִנֵּה מַחֲזָה נוֹרָא שְׁכַנָּה" ... חִישׁ מַהֵר הִתִּירוּ אֶת פְּתַחְיָה מֵהַחֲבָלִים שֶׁקָּשְׁרוּ אוֹתוֹ לְעֵץ, הִחֲזִירוּ לוֹ אֶת הַכֶּסֶף שֶׁנִּגְזַל מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי הַשּׁוֹדְדִים, וְהוֹבִילוּ אֶת הַשּׁוֹדְדִים לְתַחֲנַת הַמִּשְׁטָרָה הַקְּרוּבָה. "אֵינָה מְזַל הָיָה לְךָ שֶׁהִדְלַקְתָּ אֶת הַגְּרוֹת הַלָּלוּ". פָּנָה הַפְּרִיץ לְפְתַחְיָה. "לֹא מְזַל, אֶלָּא חֲסִדֵי ה' שֶׁיֵּשׁ לָנוּ רַבִּי צַדִּיק כָּזֶה, שְׁרוּאָה לְמַרְחוּק וְשׁוֹמֵר עַל פְּלָנוּ" הִשִּׁיב פְּתַחְיָה בְּהִתְרַגְּשׁוֹת וְסִפֵּר לְפְרִיץ אֶת אֲשֶׁר הָיָה לוֹ עִם בְּקִשְׁתְּ הַרְבֵּי שֶׁשִּׁקַּח אֶת גְּרוֹת הַחֲנֻכָּה.

הַפְּרִיץ הִתְפַּעַל מְאוּד וְקָרָא בְּהִתְרַגְּשׁוֹת: "מָה נִפְלָא לָכֶם הֵיְהוּדִים שֶׁיֵּשׁ לָכֶם כְּאֵלֶּה צַדִּיקִים".

הנרות שהצילו

שנה קשה הייתה זו לאחינו היהודים אשר בפולין. האוירה הייתה ספוגה קנאה ומשטמה. מדי פעם היו הנזכרים עורכים פוגרומים ביהודים. באוירת האימה והפחד שאפפו את יהודי פולין, לא ההין איש מהם לצאת שלא לצורך לרחוב אף לאור היום, קל וחמר שלא בלילה. עם רדת החשכה הסתגרו היהודים בבתיהם והגיפו את הדלתות בבריחים ותריסים. ובאחד מלילות אלו - חל חג החנוכה.

היה זה ערב פלישת הבולשביקים לפולין, הרבה דמעות ותחנונות הרעיפו היהודים בלילה זה בהדליקם את נרות החנוכה. ידוע ידעו היטב כי סכנה חמונה אורבת להם בשל הדלקת הנרות. לפי גזרת המלכות, אסור היה באסור מחלט להאיר את הבתים באור כל שהוא, משום כך הדליקו את הנרות שלא כדרךכם - בתוך הבית, מאחורי התריסים המוגפים. לא כלם. יהודי אחד שם נפשו בכפו. נרות החנוכה ומצוות התורה יקרים היו לו מחייו. סכן את עצמו, והדליק את הנרות כדרךכו - על אדן החלון. משראו זאת הפולנים, העלילו עליו כי מאותת הוא אתות רגול לאויב שגיסותיו חונים מעבר לנהר. הובא היהודי בפני בית משפט צבאי.

***

יום מענן וגשום היה, אף על אף מזג האויר הקר, נאספו המוני נוצרים בכפר השוק, עד כי מלא היה בהמלת אדם. עיני כל היו נשואות אל השלחן הארוך סביבו ישבו הגנרלים, שרי הצבא ואישים רמי דרג. ההמונים דחקו ודחפו זה את זה והשמיעו קריאות "בוז ליהודי המרגל, מות ואבדון לכל היהודים! כלם מרגלים!!!"

שוטרים וחילים הצליפו במגלבים מעל לראשי ההמון ופלסו דרך ליהודי שהובל כבול בשלשלאות ברזל. פניו היו שקטות ורגועות והוא צעד עם מלניו – אל הגרדום. על אף קריאות הזעם והגדוף שסביבו, לא הועם הברק ועיניו זהרו. מבתים רבים הציצו פנים של יהודים מבהלים ומפחדים, אף מה יכולים אמללים אלו לעשות למען בן עמם ההולך למות על קדוש השם?

היהודי העמד ליד השלחן הארוך, נתן אות והשלף הס בקהל, אחד הפקידים קם על רגליו וקרא בקול נמרץ ממגלה ארפה לאמר: "אתה נדון למות ביריה. יסלח לך האלוקים על פשעך הגדול. בגדת במולדתך האהובה, שרצית למוסרה בידי אויב על ידי אורות האיתות שלך..."

מִיַּד הַעֲמִידוֹ אֶת הַיְהוּדִי כְּשֶׁפָּגְנוּ אֶל הַקִּיר. הַהֲמוֹן הַצָּמָא לְדָם רַעַשׁ וְגַעַשׁ. פֶּעֱמוּנֵי הַכְּנִסְיָה צִלְצְלוּ בְּחִזְקָה, וְלַעֲי הָרוֹבִים כָּנְנוּ אֶל מוֹל הַיְהוּדִי, הַכֹּל חִבּוֹ בְּנִשְׁיָמָה עֲצוּרָה לַפְּקֻדָּה: "אֵשׁ!"

לִפְתַּע נִשְׁמַע קוֹל שְׁעֻטַּת סוּסִים דוֹהֲרִים מִרְחוֹק. אֵלּוּ הִלְכוּ וְקָרְבוּ בְּמַהֲירוֹת, הַמְצַבִּיא הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמַּחֲוֹז הַגִּיעַ וְצָעַק בְּמִלּוֹא גְרוֹנוֹ: "הִנֵּה, הִבְאֵתִי לָכֶם עוֹד יְהוּדִים מֵעֵגְרָה אַחֲרֵת!" קִנְי הָרוֹבִים הוֹרְדוּ, הִשְׁלַךְ חֵס. וְאִזּוּ פָּנָה הַמְצַבִּיא הַעֲלִיּוֹן אֶל שְׁנֵי הַיְהוּדִים שֶׁהִבִּיאוּ חִזְקוֹ עִמָּם וְאָמַר: "הַגִּידוּ יְהוּדִים, הַהֲדַלְקֵתֶם אֶמֶשׁ גִּירוֹת בְּחִלּוֹנוֹתֵיכֶם? כֵּן, אוֹ לֹא?"

"כֵּן, אֲדוֹנֵינוּ הַשֵּׁר" עָנּוּ הַיְהוּדִים.

"וּמִדּוּעַ?" הוֹסִיף הַשֵּׁר וְשָׂאֵל.

"מִנְהַג קְדוֹשׁ הוּא לָנוּ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה,

לְזַכֵּר הַנְּסִים וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה ה' אֱלֹהֵינוּ לְאַבּוֹתֵינוּ, בְּיָמֵים הַהֵם – בְּזִמְנוֹ הַזֶּה."

"מֵתִי הָיוּ נְסִים אֵלּוּ?" שָׂאֵל הַמְצַבִּיא הַסִּקְרוֹ.

"אֲדוֹנֵינוּ הַשֵּׁר, לִפְנֵי יוֹתֵר מֵאַלְפִים שָׁנָה..."

"לֹא נִכּוֹן, יְהוּדִים – לֹא וְלֹא אָמַר הַמְצַבִּיא. לֹא לְאַבּוֹתֵיכֶם בְּלִבְד עָשָׂה ה' אֶת הַנְּסִים הַלְלוּ, אֶמֶשׁ – עָשָׂה לָנוּ נֵס גָּדוֹל! מִקְפִּים הָיִינוּ אוֹיְבִים בְּחֻשְׁכַּת הַלַּיְלָה בְּסִבְיָה זָרָה לָנוּ, לֹא יָדַעְנוּ לָאֵן נָנוּס וְסִפְנָה אֵימָה נִשְׁקָפָה לָנוּ. רַק הוֹדוֹת לְשִׁבְיָי הָאוֹר שֶׁנִּצְנְצוּ מִחִלּוֹנוֹתֵיכֶם נִצְלָנוּ."

הַיְהוּדִים שֶׁחֲרָרוּ לְאַכְזָבַת הַהֲמוֹן צָמָא הַדָּם, וְלִשְׁמַחַת יְהוּדֵי הַעֵגְרָה, וְלִשְׁרִשְׁרֵת נְסִים שֶׁעָשָׂה לָנוּ ה' בְּיָמֵי הַחֲנֻכָּה – נוֹסֵף גַּם נֵס זֶה.

בְּיָמֵים הַהֵם בְּזִמְנוֹ הַזֶּה.

בזכות נר חנכה

בכפר סמוך לעיר רמינוב, מקום מושבו של הצדיק רבי מנחם מנדל, היה גר מוזג יהודי מכניס אורחים וחסיד. מנהג היה בידי החסיד הפכרי, מסורת מאבותיו, לזרע כל שנה פשתה בשדהו, ואת גרעיניה היה כותש, להוציא מהם שמן לגרות חנכה. את בכורי השמן היה מביא לרבו, הצדיק מרמינוב, ובשמן הזה היה מדליק את הנר הראשון, בנוכחות החסיד.

שנה אחת היה חרף קשה: האדמה הייתה מכסה שלג והבריות ישבו סגורים בבתיהם, אין יוצא ואין בא. הגיע ערב חנכה, ובני ביתו של החסיד הפצירו בו שלא יסתכן ולא ילך אל הרבי, אך הוא אטם אזניו ולא רצה לשמע בקולם ולבטל ממנהגו.

לעת הצהרים לבש החסיד את בגדי החרף, לקח כד ומלאו בשמן מעשה ידיו, נפרד ממשפחתו ויצא לדרך. בלב שמח נכנס ליער המפריד בין כפרו לבין רימנוב וצעד מלא בטחון אל רבו הצדיק. אך נכנס החסיד ליער והנה התחיל השלג לרדת ביותר שאת (בעצמה רבה יותר) ומחק את כל סימני הדרך. החסיד הוסיף ללכת עד שנוכח לדעת כי תעה בדרך וחדר עמק לתוך היער, ללא מוצא. בינתיים העריב היום (גרד היום, בא הערב) והחסיד נשאר עומד על מקומו והתבונן על סביבותיו, אולי בכל זאת ימצא איזה סימן לשביל. אבל לצערו ראה כי כל העולם משטח שלג אחד ומוצא ממנו אין.

שקע החסיד בהרהורים והתחרט על שלא שמע בקול בני ביתו. אך יותר מכל הטרידה אותו המחשבה שהרבי מחכה ל"בכורים" שלו והוא עשוי להחמיץ הדלקת נר ראשון בבית הצדיק. עומד החסיד ביער המלבין משלג, מרגיש את הקר החודר לעצמותיו ומתרהר במותו הקרב ובכך אפלו לא יזכה שביאיו אותו לקבר ישראל. בתוך כך נזכר החסיד בכד השמן שבגדו ובקש לקיים את מצות נר חנכה לפני שיעצם עיניו לנצח. פתח את מעיל החרף שלו, הוציא ממנו פקעת של מוד (נוצות דקות ורכות המשמשות מלוי), עשה ממנה פתיל עבה, תקע אותו בתוך השלג, נטל את הכד ויצק ממנו שמן על הפתיל. עמד וברך בכונה עצומה "להדליק נר של חנכה". הדליק את הנר, והשלהבת האירה את היער כלו.

ראו הזאבים שיצאו מן היער לטרף טרף את האור הגדול וחזרו למאורתם, ובשעת מרוצם נשמע קול נשיפתם. נבהל החסיד והתעלף.

שכב החסיד אין אונים על השלג וחלם חלום: הנה הוא רואה כי לא הרחק ממנו מתנשא הר, ובהר כוון (שקע בקיר או בקרקע) שעל פתחו עץ תמר.

התקרב אל הכוֹד, וכשֶׁנִכְנַס נִגְלַתָּה לְעֵינָיו מְעַרְה רַחֲבַת יָדַיִם שְׁבָאֲחַת מִפְּנוֹתֶיהָ דוֹלַק גֵּר קָטָן. בְּקֶצֶה הַמְעָרָה יוֹשֵׁב אִישׁ שִׁיבָה בַעַל זָקֵן אַרְזֵי הַמְכֶסֶה אֶת כָּל גּוֹפּוֹ, חָגוּר חָרֵב עַל יָרְכוֹ וְיָדָיו עֲסוּקוֹת בַּעֲשִׂית פְּתִילוֹת, וְכִבֵּר יֵשׁ לְיָדוֹ עֲרֻמָּה גְדוֹלָה שֶׁל פְּתִילוֹת.

בְּרָגַע שֶׁנִכְנַס הַחֲסִיד הַרִים הַזָּקֵן שֶׁבַּמְעָרָה אֶת עֵינָיו וְקִבַּל אֶת פְּנֵי הָאוֹרֵחַ בְּ"בְרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם ה' ". עַל שְׂאֵלַת הַחֲסִיד מָהֵן הַפְּתִילוֹת הַמְרַבּוֹת שֶׁבַּמְעָרָה

הַשִּׁיב הַזָּקֵן: "לִפְנֵי שָׁנַיִם רַבּוֹת הִדְלַקְתִּי לַפִּיד גְּדוֹל בְּעִיר מוֹדִיעִין. הָאֲמַנְתִּי כִּי כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִנְהָרוּ אַחֲרַי וְיַעֲשׂוּ כְּמוֹנִי - וְדִלְקוּ לַפִּידִים עַל כָּל הַהָרִים הַרְמִים, לְבִשָׁר לָעַם בְּגוֹלָה כִּי הִגִּיעָה שְׁעַת הַגְּאֻלָּה. אָבָל רַק מְעַטִּים הִלְכוּ בְּדַרְכֵי וְנַעֲנוּ לַקְרִיאָתִי. לְאַחַר מוֹתֵי שְׁכָחוּ אֶת הַלַּפִּידִים, וְרַק גֵּר קָטָן הַשְּׂאִירוּ לְזַכָּרוֹן, שֶׁמִּדְּלִיקָיִם בְּבִתִּי יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל נִשְׂאָרָה שְׁבוּיָה בְּיַד הַגּוֹיִים עַד הַיּוֹם. מִן הַשָּׁמַיִם גָּזְרוּ עָלַי לְשַׁבֵּת וְלַצְּפוֹת שְׁהַנְרוֹת הַקְּטַנִּים בְּבִתִּי יִשְׂרָאֵל יִתְלַכְדוּ וְיִתְלַקְחוּ לְשִׁלְהֶבֶת אַחַת גְּדוֹלָה, אֲשֶׁר תִּכְרָץ וְתִבְשָׂר אֶת הַגְּאֻלָּה לָעַם. אֲנִי מַכִּין אֶת הַפְּתִילוֹת לְאוֹתוֹ הַיּוֹם הַגְּדוֹל, שֶׁבוּ כָּל אֶחָד, מִקָּטָן וְעַד גְּדוֹל, יִצְרֹף אֶת נִרוֹ לְשִׁלְהֶבֶת זֶה, הַמְבַשֶּׁרֶת אֶת קֶץ הַגְּלוּת.

"וְאַתָּה, " פָּנָה הַזָּקֵן אֶל הַחֲסִיד, "בְּבוֹאֲךָ אֶל הָרַבִּי תִגִּיד לוֹ: 'הַפְּתִילוֹת מוֹכְנוֹת, הַאֵשׁ מִהִבְהַבֶּת'. יַעֲשֶׂה הוּא כְּדִי לְהַצִּית אֶת הָאוֹר הַגְּדוֹל וְאֵז תִּהְיֶה שְׁעַת רְצוֹן".

שָׂאֵל הַחֲסִיד אֶת הַזָּקֵן לְשֵׁמוֹ.

אָמַר לוֹ הַזָּקֵן: "שְׁמִי מִתְתִיָּהוּ, וְכָךְ תֹּאמַר לְרַבֶּךָ: 'זְמַן רַב מְחַכָּה מִתְתִיָּהוּ, וְכִבֵּר הִגִּיעַ הַזְּמַן!". כְּשֶׁשָּׁמַע הַחֲסִיד אֶת הַשֵּׁם "מִתְתִיָּהוּ" אֲחִזּוּ רַעֲב גְּדוֹל - וְהִתְעוֹרַר. כְּשֶׁפָּקַח אֶת עֵינָיו רָאָה וְהִנֵּה הוּא עוֹמֵד עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל הָרַבִּי, וְכַאֲשֶׁר רַק פֶּתַח אֶת הַדֶּלֶת יָצָא הָרַבִּי לַקְרָאתוֹ בְּפָנִים מְאִירוֹת וְאָמַר לוֹ: "גְּדוֹלָה זְכוּתוֹ שֶׁל גֵּר הַחֲנֻכָּה, וּמִי שֶׁמוֹסֵר נַפְשׁוֹ עַל הַמְצָנָה הַזֹּאת מְקַרֵּב אֶת הַגְּאֻלָּה. יְהִי רְצוֹן שְׁתִּזְכָּה לְהַבִּיא שְׁמֹן לַמְנוֹרָה שְׁבִבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שְׂיִבְנָה בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ, אָמֵן".

חֲנֻכַּת בְּשׂוּרַת הַקָּרֵב

השנה-1774. המושבות הבריטיות באמריקה היו כמקרה. זה עתה נודע לתושבים כי בריטניה, מתכננת להטיל עליהם מסים גבוהים.

אבל התושבים לא התנצחו. הם שלחו נציגים לאספה ונסחו מכתב מנמס לממשלה הבריטית שתבטל את גזרת המסים שיעיקו על המושבות מבחינה כלכלית. אך דבר לא הועיל. הממשלה בבריטניה הייתה גאותנית מדי להכניע לבקשה הצנועה.

כתגובה על סרובה, ערכו תושבי המושבות החדשות "מסבת תה" עליזה - הם השליכו לים את כל מטען התה שהביאו האניות הבריטיות לנמל בוסטון. הממשלה הבריטית שלחה צבא גדול ומאמן היטב נגד התושבים ה"חצופים" שלא רצו לעשות כדבריה.

לתושבים במושבות הבריטיות באמריקה לא נותרה ברירה, אלא לצאת למלחמה נגד בריטניה האם. תושבי המושבות בחרו בג'ורג' וושינגטון למצביא והוא גייס במהירות חיילים מכל המושבות. בין החיילים האלה היו גם יהודים שמשפחותיהם הגיעו מברזיל ב-1654 לניו-אמסטרדם (היא ניו-יורק של ימינו). ויהודים שהגיעו מאירופה. היהודים מברזיל, היו צאצאי אנוסים ששבו ליהדותם בגלוי ונאלצו לברח כשהפורטוגזים כבשו את ברזיל חזרה מידי ההולנדים. על אחד מאלה נסב ספורנו.

***

תחלת המלחמה לא בשורה טובות לחילי צבא המהפכה. הם לא היו חיילים מאמנים, לרבים חסר נשק מתאים ואחיד. מולם עמד צבא מימן שהיה בעל עדיפות מספרית וצבאית גם יחד.

נוסף על כך, היו כאלה שלא שכנעו עד הסוף בצדקת המאבק. תושבי המושבות היו רגילים להביע אמונים לכותר הבריטי וקווי שייצליחו לישב את הסכסוך בדרכי שלום. צבא המהפכה ספג כשלוש אחרי כשלוש. לא היה חסר הרבה כדי שכלם יקפלו את הדגל וילכו הביתה.

אחרון יושב בחפירה שלו. הוא התבקש לשמר על עמדה זו ולא לעזב אותה. הוא הרגיש בודד ועזוב בעמדה הזו. הוא התגעגע הביתה, להוריו ולאשתו הצעירה. זכרון הבית שלו נראה לו כל כך רחוק ובלתי מציאותי. אחרון הביט בשמים המאדימים ונחפז בדעתו. אם יעזב את העמדה, יחשב הדבר כבגידה במולדת החדשה שלו.

אבל עוד מעט שקיעה, והיום ערב חנכה, ועליו להדליק נר של חנכה. מעולם לא הפסיד את ההדלקה. מה יעשה?

החנכה הקטנה שלו הייתה צרורה אצלו בין חפציו האישיים. האם יוציא אותה? ואולי יחשבו שהוא מאותת כך לאויב ויאשימו אותו שהוא מרגל? כבר היו דברים מעולם!

אחרון החליט שלא יתמהמה. הוא הוציא מתרמילו את החנכה. הייתה זו חנכית נחשת קטנה ומשמשת. בכיס מעילו שכן בקבוקון שמו קטן.

אחרון הוציא את הבקבוק ממקומו, פתח אותו ויצק בזהירות מעט מן השמן לקנה הראשון. הוא פקק בזהירות את הבקבוק.

בשעה שהשמש נשקה לאדמה, הצית אחרון את הגפרור על סלית מגפיו וקרר את הגפרור לחנכה שלו. עם החשך שירד על העולם עלתה שלהבת קטנה ועליזה בחפירה של אחרון.

כעת הוא לא הרגיש לבד.

אחרון ידע שבאותה שעה מדליקים כל יהודי היבשת החדשה את החנפיות שלהם. הוא הרגיש שהוא נמצא יחד אתם. הליקה מסביבו רחש רחשים. אחרון לא שם לב. הוא התבונן אל השלהבות הקטנות והיה במקום אחר.

לפתע שמע חריקת רגבי אדמה. קול צעדים. מי זה הבא?

אחרון תפס את הנשק ביזו וסובב את ראשו לכוון ממנו נשמעו הצעדים. ואז נרגע.

לפניו עמד ג'ורג' וושינגטון שפחר באותו ערב לערף סיור בעמדות החילים שלו, לעודד את רוחם. "מה המצב, חילי?" שאל אותו וושינגטון.

"הכל בסדר. המפקד." ענה אחרון.

לפתע הבחין וושינגטון בשלהבות הקטנות המאירות מתוך החפירה.

"מה אתה עושה?" שאל את אחרון בסקרנות. כל תרעמת לא נשמעה בקולו. "הדלקתי גרות", הסביר אחרון.

"מדוע?" שאל וושינגטון.

"כי אני יהודי". השיב אחרון בפשטות. "והיום חנכה".

"מהו חנכה זה?" שאל שוב וושינגטון לתמו.

"בחנכה אנחנו חוגגים את נצחון המכבים היהודים על היננים." ענה אחרון.

"נדמה לי שהנצחון הזה קרה כבר לפני הרבה מאות שנים." העיר וושינגטון.

"נכון. אבל התוצאות של הנצחון קימות עד היום. היננים רצו לקלקל את רוחו של עם ישראל. בנרות שאנו מדליקים אנחנו מראים שהרוח הזו עוד חיה וקיימת".

"עם ששומר שנים פה רבות על זכרונו, ראוי להערכה". אמר וושינגטון. "היהודים הם עם מאד עתיק. עם התנ"ך. היו לכם כל כך הרבה מלחמות וכל כך הרבה מנהיגים חכמים. קראתי על כך בתנ"ך".

מה דעתך, אחרון, מה יהיה בגורלה של המלחמה שאנו מנהלים פה?"

אחרון שאהב את מולדתו והיה נאמן לה אמר: "במלחמה הזו, אדוני המפקד המושבות ינצחו. אין לי ספק בכך. הצדק עם המושבות הממשלה מנסה לדכא אותן. והקב"ה הולך עם החלשים והנרדפים. לכו אין לי ספק שאנחנו ננצח".

"דברת דברים אמיצים ונכונים". אמר וושינגטון. "אני מאמין לך, בן לעם התנ"ך. דברך, שיצאו מעמק הלב ולו אותי מעכשו כמו ברכה לנצחוננו במלחמה".

סופו של הספור, ידוע לכלנו. הצדק נצח ומושבות אמריקה זכו לעצמאות.

אחרון חזר לביתו וזכה לגדל את משפחתו בנחת ובשלנה.

אך גם כשהיה כבר סב לנכדים, היה מספר בכל שנה בחנכה, לאחר הדלקת הנרות, איך פגש בוושינגטון כשהיה חיל פשוט בחפירה, ובמקום שוושינגטון יעודד אותו, הוא, אחרון לוי, עודד את וושינגטון.

סַלֵּעַ חַנָּה

חַנָּכָה שֶׁל שְׁנַת תש"ח הָיָה חַג הַחַנּוּכָה הָאֲחֵרוֹן שֶׁלָּנוּ בְּעִיר הָעֵתִיקָה, לִפְנֵי שְׁנַפְלָה בְּיַד הַיִּרְדָּנִים בְּמַלְחַמַת הַשְּׁחָרוֹר.

הָיוּ אֵלֶּה יָמִים קָשִׁים לַיהוּדֵי יְרוּשָׁלַיִם. הַמְּלַחְמָה עַל הָעִיר הָעֵתִיקָה הִיָּתְהָ בְּעֲצוּמָה, וְקוֹלוֹת פְּגָזִים וְכַדוּרִים לֹא פָּסְקוּ בַיּוֹם וּבַלַּיְלָה. עִם עָרֵב הִיָּתְהָ הָעִיר שׁוֹקֵעַת בְּאַפְלָה. אֲנָשִׁים הִסְתַּגְּרוּ בַּבָּתִּים, וְאִישׁ לֹא נָצָא חוּצָה. בְּאוֹתוֹ חַנּוּכָה יָרְדוּ גִשְׁמֵי זַעַף. בְּרֹד כְּבֵד הִכָּה בַחֲלוֹנוֹת, עַל גַּגוֹת הַפַּח, עַל כְּפוֹת בְּתֵי-הַכֶּנֶסֶת וּלְהַבְדִּיל עַל צְרִיחֵי הַמִּגְדָּלִים וְהַמִּסְגָּדִים. הַסְּמִטָּאוֹת הִתְמַלְאוּ מִיָּם, וְהִכְכוּ לְנִהְרֹת קִטְנִים. הַקֹּר הָיָה עֹז. מִיָּד לְאַחַר הַדְּלָקַת נֵר רֵאשׁוֹן שֶׁל חַנּוּכָה בַּבָּתֵי הַכֶּנֶסֶת הִתְעַטְפוּ הָאֲנָשִׁים בְּמַעֲלִילִים כְּבֵדִים וּמָהְרוּ לְבַתִּיהֶם.

גַּם רַבָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם הָעֵתִיקָה, ר' שְׁלֵמָה דָּוִד כְּהֵנָא, סֵיִם אֶת תַּפְלָתוֹ, וּמָהָר עִם בְּנָיו לְבֵיתוֹ שָׁעָמַד בַּחֲצַר בֵּית הַכֶּנֶסֶת "אוֹר הַחַיִּים" בְּקִצָּה סְמִטַּת חַב"ד. נִכְנְסוּ הַבֵּיתָה סָגְרוּ הֵיטֵב אֶת כָּל הַחֲלוֹנוֹת וְהֶאֱפִילוּ עֲלֵיהֶם. רַק חֲלוֹן קָטָן הַשְּׂאִירוּ כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַדְּלָקַת נֵרוֹת חַנּוּכָה כְּשֶׁאוֹרִם פּוֹנֶה אֶל רְשׁוֹת הָרִבִּים.

בְּדַק הָרֵב אֶת פְּתִילוֹת הַשְּׁמֹן, וְאַחַר כֵּן לָקַח אֶת הַשְּׁמֶשׁ בְּיָדוֹ, וְעָמַד לְהַדְּלִיק נֵר חַנּוּכָה וּלְבַרֵּךְ. לְפָתַע שָׁמְעוּ בְּנֵי הַבַּיִת קוֹל פְּסִיעוֹת בְּרָחוֹב. וְהַפְּסִיעוֹת הִלְכוּ וְקָרְבוּ אֶל הַבַּיִת. הָיָה זֶה קוֹל פְּסִיעוֹתָיו שֶׁל אִישׁ זָקֵן, הַהוֹלֵךְ לְאִטּוֹ וּמְקוֹלוֹ הוֹלֵךְ וּמְקִישׁ לְפָנָיו.

מִי הָאִישׁ? לָאֵן הוּא הוֹלֵךְ? וְכִי לָאֵן יָכוֹל הוּא לְלַכֵּת? הָרִי בְּסִמְטָא זֹו אֵין אֵלָּא בַּיִת אֶחָד, בַּיִתוֹ שֶׁל הָרֵב. וְהַפְּסִיעוֹת קָרְבוּ וְהִלְכוּ. נִסּוּ בְּנֵי הָרֵב לְהַצִּיץ חוּצָה וְלִרְאוֹת מִי הָאִישׁ. אָךְ הַסְּמִטָּא הִיָּתְהָ שְׂרוּיָה בְּאַפְלָה עֲמֻקָּה שְׁאַפְלוּ אֵשׁ הַפְּגָזִים לֹא הָאִירָה אוֹתָהּ.

וְהַפְּסִיעוֹת קָרְבוּ וְהִלְכוּ. הִנֵּה נִשְׁמַע הַקוֹל לִיד הַפֶּתַח. אֶחָד הַבָּנִים מָהָר לְפָתַח אֶת הַדְּלַת – אֵלָּא שְׂאִישׁ לֹא נִכְנַס בְּעַדָּה. עָבְרוּ רְגָעִים מְעַטִּים, וּפְתָאוֹם נִשְׁמְעוּ כְּמָה נְקִישׁוֹת חִזְקוֹת בְּאָבֹן הַסְּלֵעִית, וּמִיָּד שָׁב וְנִשְׁמַע הַד פְּסִיעוֹת מִתְרַחֲקוֹת וְהוֹלְכוֹת עַד שְׁנַדְמוּ.

לְמַחֲרַת בַּלַּיְלָה הַשְּׁתוֹלְלָה בַּחוּץ שׁוֹב סוֹפָה עֲזָה. הָרוּחַ הַקָּרָה הַקְּפִיאָה אֶת שְׁלוּלִיּוֹת הַמַּיִם שָׁעָמְדוּ בַּחֲצֵרוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁהַדְּלִיק הָרֵב נֵר שְׁנֵי שָׁל חַנּוּכָה נִשְׁמַע שׁוֹב הַד פְּסִיעוֹת, וְקוֹל מְקַל מְקִישׁ בְּאֲבָנֵי הַסְּמִטָּא. שׁוֹב קָרְבוּ הַפְּסִיעוֹת אֶל בַּיִת הָרֵב. ר' שְׁלֵמָה דָּוִד מָהָר לְהִתְעַטֵּף בְּמַעֲלִילוֹ וְאָמַר לְצֵאת וְלִרְאוֹת מִי הָאִישׁ וּלְאֵן הוּא הוֹלֵךְ. אֵלָּא שְׁהַרְבֵּנִית וְהַבָּנִים עָכְבוּ אוֹתוֹ בְּכוּחַ. חֲלַשׁ הָיָה הָרֵב הַזָּקֵן, וְחָשְׁשׁוּ לְחַיָּיו אִם יֵצֵא מִן הַבַּיִת הַחֵם אֶל הַכְּפֹר הַנוֹרָא. זֹאת וְעוֹד: מִי יוֹדֵעַ מִי הָאִישׁ הַהוֹלֵךְ בְּסִמְטָא. מִי יוֹדֵעַ אִם אֵין כָּאֵן מְלַכְדָּת שֶׁהַכִּינוּ הָאוֹיְבִים לְרַבִּם שֶׁל הַיְּהוּדִים.

וּבַלַּיְלָה הַשְּׁלִישִׁי – מִיָּד לְאַחַר הַדְּלָקַת הַנֵּר, כְּבָר חֲפוּ בְּנֵי הַבַּיִת לְשִׁמְעַ: הָאֵם יָשׁוּב לְכָאֵן הַהֲלֵךְ הַמְּסִתּוֹרִי? לֹא חֲלָפוּ אֵלָּא רְגָעִים, וְהַפְּסִיעוֹת נִשְׁמְעוּ שׁוֹב. הַפְּעַם פָּקְעָה סְבִלְנוֹתוֹ שֶׁל הָרֵב. הוּא פָּתַח אֶת הַדְּלַת, וְרָץ בְּמַהֲרֵי בְּעֵקְבוֹת הָאִישׁ הַפּוֹסֵעַ, וּבְנֹו מָהָר אֲחֵרָיו. הַקֹּר הָיָה עֹז מְאוֹד. אָךְ הָרֵב וּבְנֹו לֹא שָׁמוּ אֵלָיו לֵב.

הם ירדו בסמטא, ושם ראו דמות כפופה פוסעת לאט אל הסלעים במבוי הסתום שבקצה הרחוב. ושם, ליד הסלעים השיגו הרב ובנו את האיש. כאשר זהו את הדמות – לא היה גבול לתמהונם: היה זה המקבל ר' יצחק איש ירושלים. לעיני הרב ובנו הרים המקבל את מקלו והכה בו בכוח רב באחד הסלעים. כאשר פגעה גלת הכסף בסלע – נתזו ניצוצות, והרב ובנו רואים.

"מה מעשיך ר' יצחק?" שאל הרב את הזקן, שהיה ידוע כאחד המתמידים הגדולים של ירושלים. הוא שקד שעות רבות בלמוד בזהר ובספרי חכמת הנסתר (ח"ו).

ראה הזקן את הרב, אפץ את המקל אל לבו, נשק לגלת הכסף. ואמר: "רבי, אני מדליק ומעלה את האור בכל החנפיות שבעולם".

"מה פרוש?" התפלא הרב, "ומדוע במקום זה דוקא?" "העולם שרוי בטעות" – אמר ר' יצחק: "סבורים הם שחג החנכה בא אדן ורק על שום נס פח השמן שדלק שמונה ימים, אדן זה לא הכל. חג החנכה בא הודות לחנה ושבעת בניה שקדשו שם שמים ומתו כדי לא להפר את התורה – חנה אחת ושבעת בניה – שמונה הם, והם מהוים את מקור הנס והאור. אלולא גבורתם – לא זכלה להתעורר רוח הגבורה במתניהו ובניו. אלמלא מסירותם – לא היה בא נס חנכה... ומסרת עתיקה יש בדי העוברת מדור לדור, שכאן, בירושלים, במקרח עשרים מדרגות במונד חצר "בית החיים", במקום שהמדרגה נפגשת בסמטת חב"ד במקום זה, תחת סלע זה קבורים חנה ושבעת בניה".

"כאן, במקום הזה?" שאל הרב.

"כך שמעתי מפי אבא שקבל מסרת זו מאבי אביו ומגדולי הדור. לפני שנפטר מסר לי אבי מקל זה, וזנה עלי להפנות בו בימי החנכה על הסלע הזה כדי להעלות אור. ואת מצותו אני מקיים. ועתה מבקש אני... זקן אני וחלש, ובן אין לי... אנא רבי שלמה דוד, קח מידי את המקל, וקבל עליך להמשיך במצוה הקדושה שצונו אבא". דמעות חנקו את קולו של ר' יצחק.

הרב לקח את המקל השחר בעל גלת הכסף, והוא ובנו חזרו הביתה. ורבי יצחק הזקן נבלע בחשכה. לא עברו ימים רבים, ורבי יצחק נתבקש לישיבה של מעלה.

אלא שעברו ימים ושנים בטרם עלה בידי משפחת הרב לקיים את המצוה שקבלו על עצמם. העיר העתיקה שהיתה במצור נפלה בידי הירדנים. משפחת הרב נאלצה לעקר מביתה אל העיר החדשה. לאחר מלחמת תש"ח – נשארה העיר העתיקה בידי האויבים.

תשע-עשרה שנה חלפו מבלי שבני ירושלים יוכלו לגשת אליה. רבי שלמה דוד, רבה של ירושלים העתיקה, הלך בדרך כל הארץ, ובנו, שהיה עד ראייה לכל אותו מעשה, נתמנה לממנה על הר ציון. במשך כל השנים שמר על המקל השחר בעל גלת הכסף בהר ציון, והמתין ליום שבו יוכל לקיים את צוואתו של רבי יצחק המקבל.

בשנת תשכ"ז בחסדי ה' חזרו היהודים להתפלל בכתל. וכאשר הדליקו בני ישראל גר ראשון של חנכה, לקח את המקל והלך להפנות.

בַּיָּמִים הָהֵם... בַּזְּמַן הַזֶּה!

הַיְתָה זו הַתְּקוּפָה הַקְּשָׁה בְּיוֹתֵר שֶׁל יְהוּדֵי רוּסְיָה. סְטֵלִין הָאִישׁ שֶׁהִתְרַגְּוּם הַמְּלוּלֵי שֶׁל שְׂמוֹ הוּא "אִישׁ הַבְּרִזְל", הַצְּדִיק אֶת כְּנוּיוֹ, וְהַשְּׁלִיט בְּרוּסְיָה טְרוֹר מְשֻׁטְרָתִי.

"רַק בָּדָם נִשְׁמָן אֶת גִּלְגְּלֵי הַמֶּהַפְּכָה", הִצְהִירוּ מְנַהֲיֵי הַמְּפַלְגָּה הַקוֹמוּנִיסְטִית. דִּי הָיָה בַּפְּעֻלָּה חֲשׂוּדָה, חִיּוּךְ לֹא בַּמְּקוֹם, אוֹ אֲמִירָה תְּמִימָה שֶׁנִּתְּנָה לְפָרֶשֶׁה בְּאִפְּן נוֹסֵף מִמָּה שֶׁהַמְּדַבֵּר הִתְפַּוֵּן, כְּדִי לְשַׁלַּח אָדָם אֶל מוֹתוֹ, אוֹ לְ"חֲנוּךְ מְחֻדָּשׁ" בְּסִיבִיר.

מִחֲנוֹת הַרְכוּז הַחֻדָּשִׁים שֶׁנִּבְנְנוּ בְּסִיבִיר, אֵף פֶּעַם לֹא הָיוּ צָרִים מְלַהֲכִיל אֶת רַבְבוֹת הָאָדָם שֶׁנִּשְׁלַחוּ לָשֶׁם, כִּיּוֹן שֶׁאֲנָשִׁים מוֹתוּ בָּהֶם כְּזַבּוּבִים, וַיִּמְהַר מְאוֹד הַתְּפַנּוּ שֶׁם מְקוֹמוֹת לַעֲצוּרִים חֻדָּשִׁים. רְוּחָה אַז אֲמַרְהָ עַל מִחֲנוֹת הַרְכוּז: "מִי שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם, יְהָיָה שָׁם, וּמִי שֶׁהָיָה שָׁם לֹא יִשְׁכַּח זֹאת לְעוֹלָם".

כָּל מִשְׁפָּחָה גְּרָה בְּחֻדָּר, וְחֻלְקָה מְטֻבַּח וְיִשְׁרוּתִים עִם שְׂכָנִים, בְּמַצָּב כְּזֶה קְשָׁה הָיָה לְהַסְתִּיר דְּבָרִים מִשְׂכָּנִים שֶׁהִסְתַּוּבְּבוּ בֵּין הַרְגָּלִים.

הַנ.ק.ו.ד גִּלְגוּלוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַק.ג.ב הִטִּיל אֶת חֲתָתוֹ עַל אֲזָרְחֵי הַמְּדִינָה, מְכוּנִיּוֹת כֶּהוּת שִׁטּוֹ בַּכְּבִּישִׁים הַרִיקִים, נִעְצְרוּ בַּפְּתִחוֹ שֶׁל בֵּית זֶה אוֹ אַחֵר, וְאֵף פֶּעַם לֹא שָׁבוּ רִיקוֹת.

אֲזָרְחִים רַבִּים שָׁעוּ לְהִלָּשִׁין עַל שְׂכָנֵיהֶם, חֻלְקִים כְּדִי לְקַבֵּל חֲסִינוּת לְמִקְרָה שֶׁיִּתְּפֹסוּ בַּעֲבָרָה עַל הַחֵק, וְחֻלְקִים עֲבוּר טוֹבוֹת הַנְּאָה. מִשְׁפָּחָה יְהוּדִית בְּתוֹר עִם שְׁנוּא, הַיְתָה יַעַד מְצִנּוֹ לְהִלָּשִׁנוֹת שְׂכָנִים אֲנִטִּישְׁמִיִּים, אוֹ קוֹמוּנִיסְטִים יְהוּדִים, שֶׁרְצוּ לְהַגִּיעַ לְצִמְרַת תּוֹךְ כְּדִי טְפוּס עַל גּוֹיּוֹת אַחֵיהֶם.

סְבִי יְצָחֵק וְסָבְתִי פְּרִיָדֵל גְּרוֹ בַּתְּקוּפָה זוֹ בָּעִיר חֶרְקוֹב. הֵם נִהְלוּ חַיִּים יְהוּדִיִּים בַּמְּחֻתָּרָת, וְהַקְּפִידוּ עַל שְׂמִירַת שֶׁבֶת. מֵאַחוּרֵי אַרוֹן הַבְּגָדִים הַכְּבֵד, הַיְתָה גְּמַחָה קִטְנָה, בָּהּ הִטְמִנוּ סְפָרֵי הַקְּדָשׁ, נִרְתִּיק הַתְּפִלִּין וְהַחֲנֻכָּה.

הָיָה זֶה בְּנֵר הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה, הַשְּׁלַחֵן בְּבֵיתוֹ שֶׁל סְבִי הָיָה עֲמוּס בְּסִפְרֵי קְדָשׁ, סְבִי הִתְעַמֵּק בְּאוֹתִיּוֹת הַקְּטָנוֹת כְּדִי לְהַחֲלִיט הֵיכֵן לְהַדְלִיק אֶת הַחֲנֻכָּה, מֵאַחוּרֵי הוֹיִלוֹנוֹת הַכֶּהִים שֶׁבְּחֻדָּר, אוֹ לִיד הַדְּלֵת הַסְּגוּרָה.

חֲנֻכָּת הַפַּח עֲמָדָה בְּמֶרְכָּז הַשְּׁלַחֵן כְּשֶׁבְּתוֹכָהּ נְעוּצִים שְׁנֵי גֵרוֹת.

סָבְתָא פְּרִיָדֵל עֲמָדָה בַּמְּטֻבַּח וּבְשֻׁלָּה עַל פְּרִימוֹס מְרַק חֵם, שֶׁהָיָה מְזוֹנָם הַעֲקָרִי בְּיָמִים אֵלּוּ. רְגֵלִיָּה כְּאֵבוּ מֵהַעֲמִידָה הָאֲרָפָה בְּתוֹרוֹת הַבְּקָר, אֵךְ הִיא שְׂמַחָה שֶׁהַצְּלִיחָה לְהַשִּׁיג מְעַט יְרֻקוֹת עַל סֵף רְקֻבוֹן, מֵהֶם תּוֹכֵל לְהַכִּין אַרוּחָה מְחִיַּת נְפֻשׁוֹת.

דְּפִיקָה רְמָה נִשְׁמָעָה בְּדֵלֶת הַבֵּית, הִיא נִפְרָצָה בְּגִסוֹת, וְזוּג שׁוּטְרִים פֶּרֶץ פְּנִימָה בְּחֻמַּת זַעַם. דְּפִיקָה רְמָה נִשְׁמָעָה בְּדֵלֶת הַבֵּית, הִיא נִפְרָצָה בְּגִסוֹת, וְזוּג שׁוּטְרִים פֶּרֶץ פְּנִימָה בְּחֻמַּת זַעַם. פְּרִיָדֵל הַרְגִּישָׁה שֶׁנִּשְׁמָתָה פּוֹרַחַת מְקַרְבָּהּ, מִיָּד הִיא קִפְצָה מִחֲלוֹן הַמְּטֻבַּח שֶׁבְּקוֹמָה הַשְּׁנֵינִי, עוֹמְדָת עַל גִּגוֹן רָחֵב שֶׁל הַקוֹמָה הָרֵאשׁוֹנָה, כְּשֶׁהִיא עַל סֵף עֲלָפוֹן. סָבְא יְצָחֵק קִפְצָ מִמְּקוֹמוֹ

בבִּהְלָהּ, חוֹקְרֵי הַנֶּחֱדָה. וְדַעְדוּ פְּנִימָה לְמַרְכָּז הַחֹדֶר, שׁוֹבְרִים אֶת הַשִּׁקְט הַמִּפְחִיד בְּנִעְלִיהֶם הַמְּסַמְרוֹת.

הַעֲנֵשׁ עַל הַחֲזָקָה כָּל סֵפֶר מֵהַסְּפָרִים הַמְּנַחִים בְּשִׁלְחוֹן עֶמֶד עַל חֲמֵשׁ שָׁנוֹת מֵאַסֵּר, תּוֹסֶפֶת שֶׁל חֲנֻכָּה וְגִלְוִיָּה מֵאַרְצָא יִשְׂרָאֵל שֶׁהִטְמִינָה בֵּין הַסְּפָרִים, יִכְלָה לְהַגְדִּיל אֶת הַעֲנֵשׁ לְמֵאֲסֵר עוֹלָם אוֹ אֲפֵלוּ לְמוֹת. בְּקִלּוֹת יוֹכְלוּ הַחוֹקְרִים לְתַפֵּר תֵּיק שְׁלֵם וּמְרָשִׁים לְמַהֲפָכוֹ, הַמְּנַחֵל פְּעִילוֹת אֲנִטִּי-סוֹבִיטִית חֲבָלָנִית.

הַשׁוֹטְרִים גָּרְרוּ כֶּסֶף לְפִנֵּת הַחֹדֶר, הוֹשִׁיבוּ עָלָיו אֶת יֶצֶק וְאָחָד מֵהֶם הִנִּיחַ אֶת יָדוֹ עַל לְבוֹ. הִיָּתָה זֹו שִׁיטָה סוֹבִיטִית יְדוּעָה, הַשׁוֹטְרִים הָיוּ מְחַפְּשִׁים בְּבֵית, וְכִשְׁהִתְקַרְבוּ לְמָה שֶׁרָצוּ לְגַלוֹת, הָיָה לְבוֹ שֶׁל הַחֲשׂוֹד דּוֹפֵק בְּפִרְאוֹת, וּמֵאוֹתָת לָהֶם לְחַפֵּשׁ שֶׁם הֵיטֵב, עַד שֶׁיִּמְצְאוּ אֶת מְבַקְשָׁם. הַחֲפוּשׁ הַחַל. לֹא הָיָה בְּעֵצָם מָה לְחַפֵּשׁ, הַכֹּל הָיָה עַל הַשִּׁלְחוֹן, גְּלוּי וְנִרְאָה, סְפָרִים אֲסוּרִים, חֲנֻכָּה מוֹכֵנָה לְהַדְלָקָה, וּמִכְתָּב מֵאַרְצָא יִשְׂרָאֵל מְבַצֵּץ מִבֵּין דְּפֵי אָחָד הַסְּפָרִים.

הַמְּשַׁחֵק נִגְמַר, יֶצֶק רָאָה אֶת הַמְּנוֹת פּוֹסֵעַ לְעֵבֵרוֹ בְּצַעֲדִים בְּטוֹחִים. הַשׁוֹטְרִים פָּנוּ לְעֵבֵר הָאֲרוֹנוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וְהַחֲלוּ לְחַפֵּשׁ שֶׁם מְצָגִים מְפִלְלִים, הֵם הַשְּׁלִיכוּ אֶת תְּכוּלַת הָאֲרוֹן עַל הַשִּׁלְחוֹן. הַסְּפָרִים כֶּסֶף בְּשִׁכְבָּה דִּקָּה שֶׁל סְדִינִים דְּקִים וּבְהִירִים. הַסּוֹכְנִים עָבְרוּ לְאֲרוֹנוֹת הַתְּחִתּוֹנִים וְהַחֲלוּ לְחַטֵּט שֶׁם. הֵם הַשְּׁלִיכוּ בְּגִסוֹת מְגִבּוֹת וְכִלֵּי בֵּית לְכוּוֹן הַשִּׁלְחוֹן הַכָּבֵד שֶׁעֶמֶד בְּמַרְכָּז הַחֹדֶר. עֲרָמָה גְבוּהָה שֶׁל חֲפָצִים מְגִבָּבִים, הִלְכָה וְכִסְתָה אֶת תְּכוּלַת הַשִּׁלְחוֹן. בְּסִיּוֹם בְּדִיקַת הָאֲרוֹן, הָיָה הַשִּׁלְחוֹן עֲמוּס בְּחֲפָצִים רַבִּים, שֶׁקִּבְרוּ מִתְחַתָּם בְּקִבּוּרַת בְּטוֹן, אֶת הַמְּצָגִים הַמְּפִלְלִים.

הַחֲפוּשׁ הַמְּשִׁיף, הַשׁוֹטְרִים כְּמוֹ כְּלָבִים רְעֵבִים הַתְּרִים אַחַר עֵצָם, עָקְרוּ קוֹרוֹת עַץ מְרַצֶּפֶת הַחֹדֶר, קָדְחוּ חֲרִים בְּקִירוֹת הַבַּיִת, פָּרְמוּ אֶת שְׁמִיכוֹת הַפִּיף הַכְּבִדוֹת, וְדָקְרוּ אֶת הַמְּזוֹרְנִים מִכָּל הַכּוֹוֹנִים. הֵם הִגִּיעוּ גַם לְמַדְף הָעֲלִיוֹן הַמְּסוּהָ מֵאַחוּרֵי הָאֲרוֹן, שֶׁשְׁמֵשׁ כְּמַחְבּוֹא לְסִפְרֵי קִדְשׁ, אֶדְ הַמַּדְף הָיָה רִיק.

לְאַחַר שְׁעוֹת אֲרֻכּוֹת שֶׁל חֲפוּשִׁים, עָזְבוּ אֶת הַבַּיִת בְּטְרִיקַת דָּלֶת, בְּלִי שֶׁמְצְאוּ מְאוּמָה. לְאַחַר שֶׁפָּרִידֵל הַעֲזָה לְצֵאת מִמַּחְבּוֹאָה וּלְהַכְנִס הַבַּיִתָּה, הִיא מְצָאָה בֵּית לְאַחַר פּוֹגְרוֹם, וּמְצָאָה גַם אֶת יֶצֶק בְּעֵלָה, שֶׁכְּבָר הִיָּתָה בְּטוֹחָה שֶׁהוֹבֵל לְמֵאֲסֵר.

”הֵם לֹא מְצְאוּ כְּלוּם” הִרְגִיעַ אוֹתָהּ.

שִׁנִּיהֶם צָנְחוּ עַל כֶּסֶף הָעֵץ מְשִׁתְּקִים מְחַרְדָּה, לְבָם סָרַב לְהֶאֱמִין לְנִסְ שֶׁהִתְרַחַשׁ, שְׁעָה אֲרֻכָּה חִלְפָה עַד שֶׁהִעֲזוּ לְקוֹם מִמְּקוֹמָם, וְלִצְנַח לְסוֹף הַטוֹב שֶׁל חֲלוּם הַבְּלָהוֹת.

הַחֲנֻכָּה הִדְלָקָה עוֹד בְּאוֹתוֹ עָרַב.

יֶצֶק בִּרְדָּ אֶת הַבְּרָכָה ”...שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבוֹתֵינוּ בְּיָמֵים הֵהֵם בְּזִמְנוֹ הַזֶּה-הַזֶּה” וְחָשׁ שֶׁהַבְּרָכָה חֲבָרָה בְּדִיוֹק עֲבוּרוֹ. הוּא פָּזֵם בְּלַחֵשׁ אֶת הַפְּזוּמוֹן: ”מְעוֹז צוֹר יִשׁוּעָתִי לְדָ נָאָה לְשִׁבְחִי” כִּשְׁהוּא מוֹדָה וּמְשַׁבַּח עַל הַנִּסְ שֶׁאַרְעָ לוֹ.

חֲרָקוֹב הָאִירָה בְּשִׁלָּל אוֹרוֹת, אֶדְ חֲנֻכָּה קִטְנָה מֵאַחוּרֵי תְּרִיס מוּגָף, הַפִּיצָה אֶת הָאוֹר הַזֶּדְד בְּיוֹתֵר.

אור הנרות

חנה היתה ילדה קטנה ולא הבינה הרבה, אבל את האור שהפיצו אור נרות החנכה – אהבה מאוד. לפנות ערב היה אבא אוסף את הילדים אל פנת החדר, שם עמדה על אדן החלון מנורת קנים פשוטה עשויה מתכת פלשהי, ללא תאר וללא הדר, ומכריז בשמחה: "ילדים יקרים, חנכה ליכט!" (נר חנכה) - מדליקים נרות חנכה."

ההכרזה על הדלקת נרות החנכה היתה רגע נכסף בבית. בקול חגיגי היה אבא מברך את הברכות והילדים ענו אמן בשמחה. חלונות ביתם השוכן בבוקרשט בירת רומניה, פנו אל הרחוב, ובחוף היו הרבה גויים. אבל את ר' שלמה העבדה הזו לא מנעה מלהדליק את הנרות בפירוסימי נסא, לפי כל דקדוקי ההלכה.

"לא רק גויים עוברים ברחוב", היה מסביר מדי שנה לאשתו כאשר התמרמרה מדוע הוא מכרח לנקר את עיניהם של השכנים הנכריים, "גם יהודים הולכים כאן, וההלכה אומרת שהנר צריך לדלק עד שתכלה רגל מן השוק. יש יהודים שהתרחקו ממקור מחצבתם וצריך להזכיר להם שחנכה היום. אני מבטיח לכם, כל יהודי, אפילו אם התרחק הרבה מיהדותו, ברגע שהוא רואה את השלהבות המאירות של חנכה ליכט, מתעורר בנשמתו הזיק היהודי הכבוי והחנכה ליכט (נרות חנכה) בוערים בלבם. צריך לחשב על יהודים כאלו."

ואחרי חנכה ליכט בא תורם של דמי חנכה – פרוטות נחשת שהילדים קבלו מאבא בחזקת חנכה געלט' (דמי חנכה).

ליד החנכה הפשוטה נצבה קפסת צדקה מפת. אבא היה נגש אל הקפה ומשלשל לתוכה כמה פרוטות לטובת העניים, ואחריו נגשים כל הילדים ועשו כמו אבא, תרמו את חנכה געלט' לטובת עניי השכונה. ר' שלמה רצה להשריש בלבם של ילדיו את מדת הנתינה והרחמנות. נרות החנכה, היו בשבילו הזדמנות טובה לדבר. הילדים הרפים הרגלו עוד מקטנותם כי חנכה געלט' אינם שיכים להם אלא לעניי השכונה.

ר' שלמה לא התפעל במיוחד משנויי הזמנים, ומן הרוחות החדשות שהחלו נושבות בכל אירופה, כמו גם ברומניה מולדתו. הוא היה יהודי גרא וחרד, מהטפוסים של פעם. איש יהודי תמים שלא סטה כמלוא נימה מאורחות התורה. הוא הדר בנר ובצדקה גם יחד. והילדים ראו.

כזה היה ר' שלמה וכזה היתה אשתו, העזר כנגדו. שניהם יחד גדלו את ילדיהם בתמימות טהורה וקדושה, ובתמימות יהודית מקורית. גם היא היתה מהדורת מדי שביע בעת הדלקת נרות שבת, לשים את קפת הנחשת ליד הפמוטות, ולפני ההדלקה, חק ולא יעבר לתרם כמה פרוטות לטובת העניים. בשכונה התגוררו כמה יהודים אמללים שלא היה להם כסף לקנות לחם. והילדים ראו.

אך הנה ימים חדשים באו ורוחות סוערות זעפו ברחוב. לפתגם הידוע 'התפוח אינו נופל רחוק מהעץ' נוסף ברבות הימים המשך חכם – 'רק בזמן שאין ריח סערה'...

רוחות הסערה שִׁנְשָׁבוּ בְּרוֹמְנֵיָהּ הֵעִיפוּ אֶת הַתְּפוּחִים הַרְחֵק מֵהַעַץ הַרַעְנוּ. רוֹמְנֵיָהּ נִשְׁטְפָה בְּגִלְי קוֹמוֹנִיזְם עֲכוּרִים, וְגַם חֲנָה הִקְטִינָה שְׁגָדְלָה בִּינְתִים, נִסְחָפָה בִּימֵי הַבְּחֵרוֹת בְּעִקְבוֹת חִבְרוּתֶיהָ לְעֶבֶר הַ'בְּשׂוּרָה' שֶׁהִגִיעָה מִבְּרִית הַמוֹעֲצוֹת, וְהִפְכָה לְהִיּוֹת קוֹמוֹנִיסְטִית אֲדוּקָה וְנִלְהֶבֶת. הִיא הִיָּתָה פְּעִילָה מְסוּרָה, וְלִמְדָה לְנֶאֱמָם נְאוּמִים חוֹצְבֵי לְהַבּוֹת וְלַעֲשׂוֹת נִפְשׁוֹת לְאוֹתָם רַעֲיוֹנוֹת מְשֻׁבְּשִׁים. הוֹרִיָּה שֶׁל חֲנָה לֹא עָצְרוּ כּוֹחַ בְּרֵאוֹתָם אֶת יַלְדֵיהֶם מִתְּרַחֲקִים מִמְּסַרְת אַבּוֹת וּפּוֹרְקִים עַל, וְנִטְשׁוּ אֶת הָעוֹלָם בְּזָה אַחֵר זֶה. שְׁנֵיהֶם נִפְטְרוּ תוֹךְ פֶּרֶק זְמַן קָצֵר. הַיְלָדִים הִצְטַעְרוּ מְאוֹד. בֵּית אִמָּא וְאָבָא הָיָה עֵגוֹן בַּיָּם הַסּוֹעֵר, אֲבָל הָאִידְאוֹלוֹגִיָּה הַחֲדָשָׁה שֶׁהִסְעִירָה אֶת רוּחָם, זָרְמָה כְּדָם בְּעוֹרְקֵיהֶם. כָּל חִבְרֵיהֶם הָיוּ שְׁבוּיִים עִמּוֹק בְּאִידְאָל, וְהֵם לֹא יָכְלוּ לְהִיּוֹת שׁוֹנִים.

חֲנָה נִטְשָׁה אֶת שְׁמָהּ הַיְהוּדִי וְהִפְכָה לְאַנָּה. הִיָּתָה פְּעִילָה בְּכִירָה בְּתַנוּעָה הַקוֹמוֹנִיסְטִית הַרוֹמְנֵית בְּעֶקֶר בְּעָרִים בּוֹקְרֶשְׁט וּבוֹטוּשְׁאוֹן, אֲדָה הוֹסִיפָה וְנִסְעָה מְעִיר לְעִיר, נִשְׁאַה נְאוּמִים נִלְהָבִים וְשִׁכְנָעָה רַבִּים וְטוֹבִים לְמַעַן רַעֲיוֹן הַקוֹמוֹנִיזְם.

מִלְחָמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה מְצָאָה אֶת אָנָּה שְׁקוּעָה עִמּוֹק בְּתוֹךְ סַעֲרַת הַמְּהִפְכָה וּבִלְתֵי מְצִיאוֹתֵית לְחִלוּטִיוֹן. הַמְּדִינָה נִכְבְּשָׁה עַל יְדֵי צְבָאוֹת גְּרַמְנֵיָה הַנְּאֻצִית וְצִלְבֵי הַקְּרִס הַתְּנוֹסְסוֹ בְּכָל פְּנֵה, הִיא לֹא הִבִּינָה כִּי הַזְּמַנִּים הַשְּׁתַנּוּ וְהַמְּשִׁיכָה לְשֵׁאת בְּגֵאוֹן אֶת הַדָּגֵל הָאֲדָם וְרַעֲיוֹנוֹת הַמְּהִפְכָה הַסּוֹבִיֶטִיִּים. הַנְּאֻצִים לֹא אָהָדוּ אֶת הַרַעֲיוֹן הַקוֹמוֹנִיסְטִי. לָהֶם הִיָּתָה אִידְאוֹלוֹגִיָּה שׁוֹנָה לְגַמְרֵי... הַחִתִּיּוֹת הַנְּאֻצִית הִידוּעָה הַצְּלִיחָה לְהַפְחִיד אֶפְלוֹ אֶת הַקוֹמוֹנִיסְטִים עַזֵי הַפְּנִים. כְּשֶׁהִתְהַדְּקָה סְבִיבָם טַבַּעַת הַחֶנֶק, יָרְדוּ כָּל פְּעִילֵי הַשְּׂמָאל לַמְּחִתָּרַת. אֲבָל אָנָּה לֹא הִבִּינָה, וְכֹאשֶׁר הַחֲלָה לְקַלֵּט שֶׁהִיא מִתְגַּרָה בְּאוֹיֵב קָשָׁה וּמְסַכָּן, זֶה כְּבָר הָיָה מְאַחֵר מְדִי.

יוֹם אֶחָד הִקִּיפוּ חִילֵי הַגְּסֶטְאָפוֹ אֶת בֵּיתָהּ שֶׁל אָנָּה, כְּמוֹ אֶת בֵּיתָם שֶׁל כָּל הַפְּעִילִים הַקוֹמוֹנִיסְטִיִּים, וְאָסְרוּ אוֹתָם. אָנָּה הוֹבְלָה תַּחַת מִשְׁמַר כְּבֵד לְבֵית הַכְּלָא וְשֵׁם הִיָּתָה אֲסִירָה אַרְבַּע שָׁנִים קָשׁוֹת וּמְרוֹת. לְמַזְלָה הַטּוֹב לֹא שְׁעָרוּ הַנְּאֻצִים כִּי הַפְּעִילָה הַקוֹמוֹנִיסְטִית הַנִּלְהֶבֶת הִיא יְהוּדִיָּה. מִבֵּית הַכְּלָא אֶפְשָׁר לְצֵאת בְּיוֹם מִן הַיָּמִים, אֲבָל מִמְּחִנוֹת הַהִשְׁמָדָה – הִיָּה בִלְתֵי אֶפְשָׁרִי...

* * *

"לְכָל תִּכְלָה רְאִיתִי קֶחַ". גַּם יָמֵי שְׁלֹטוֹנָה שֶׁל הַחִינָה הַנְּאֻצִית תַּמּוּ לְבִסּוֹף. הַמְּלַחְמָה הַסְּתִימָה וְרוֹמְנֵיָה שֶׁחִרְרָה מֵעַל הַשְּׁלֹטוֹן הַנְּאֻצִי. לְאֲסִירִים הַפּוֹלִיטִיִּים נִקְרָא דְרוֹר, וְאָנָּה מְצָאָה אֶת עֲצָמָה מַחוּץ לְחַוּמוֹת הַכְּלָא. אֲבָל הִיא הִיָּתָה עֲדוֹן שְׁבוּיָה בְּכַבְלֵי חִלוּם הַשְּׁוִיוֹן, וְהִיא מִיָּתָה בְּאִמָּת וּבְתַמִּים כִּי אִם תַּנְתֵּן הַהִזְדַּמְנוֹת לְהַגְשִׁים אֶת הַחִלוּם, יִהְיֶה הַקוֹמוֹנִיזְם אֶת הַחִיִּים וְאֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ לְגוֹן עֲדוֹן עַלֵי אֲדָמוֹת.

מִסְפָּר שָׁנִים אַחֲרֵי הַמְּלַחְמָה עֲלָתָה הַמְּפִלְגָה הַקוֹמוֹנִיסְטִית לְשִׁלְטוֹן בְּרוֹמְנֵיָה. הַמְּדִינָה נִעְשָׂתָה גְּרוּרָה שֶׁל בְּרִית הַמוֹעֲצוֹת. עֲתָה הִגִיעָה עֵת הַגְּמוּל. כָּל הַפְּעִילִים הַקוֹמוֹנִיסְטִיִּים, הַגְּרַעֲיוֹן הַקָּשָׁה שֶׁלֹא וְתַר עַל אֲדִיקוֹתוֹ בְּאִידְאוֹלוֹגִיָּה, בָּאוּ עַל שְׁכָרָם. אָנָּה הִכְשִׁרָה לְהִיּוֹת אַחוֹת בְּבֵית חוֹלִים. וּמִכֵּיוֵן שֶׁשְׁמָרָה אֶמוּנִים בְּשָׁנִים הַקָּשׁוֹת לְרַעֲיוֹן, וְלֹא נִטְשָׁה אוֹתוֹ אֶפְלוֹ תַּחַת הַמְּנַגֵּף הַגְּרַמְנִי, תִּגְמָלָה כִּיאוֹת. מִשְׁכַּרְתָּהּ שֶׁל הָאַחוֹת הַפְּשׁוּטָה הִיָּתָה גְבוּהָה כִּי כְּמָה מִמְּשַׁכַּרְתוֹ שֶׁל מְנַהֵל בֵּית הַחוֹלִים בְּכַבּוּד וּבְעֲצָמוֹ, שֶׁלֹא נוֹדַע כְּחוֹבֵב גְּדוֹל שֶׁל הַרַעֲיוֹן הַקוֹמוֹנִיסְטִי.

בד בבד עם עבודתה כאחות מקצועית בבית החולים, המשיכה אנה לנסע מדי פעם ברחבי המדינה לעשות נפשות לרעיון הקומוניסטי, ולהיות פעילה עקשת בשורות המפלגה.

את הוכוחים הקשים ביותר נהלה אנה עם בני עמה היהודים שנשארו נאמנים לדתם, ובמידה עם אלו שהתפוננו לברח מרומניה ולעלות לארץ ישראל. "למה אתם שונאים את עצמכם?" שאלה אנה כל הזמן, את כל מי שטפח עמק בלבו את התקוה לברח מן המדינה ולעלות לארץ ישראל. "אתם עוזבים את גן העדן. את ההרים המוריקים שלנו הדומים להפליא להרי האלפים של שווייץ, את האגמים, את היערות והנהרות, ומהגרים לפלשתינה. ארץ חצי מדברית, ארץ מלאה חול וחול, ארץ עניה שתושביה מתים בה מקדחת וטפוס, שהשמש מכה עליה רב ימות השנה ורוחותיה חמות. אין פרנסה בישראל, העולים מתגוררים במעברות. בפחונים, הגשם דולף על הראשים"... וזאת היתה רק הקדמה לטענה המוחצת: "הערבים מכתרים את ישראל מכל הצדדים, והם לא ויתרו אף פעם על חלומם 'אטבח אל יאהוד', חלילה וחס. למה לכם להפגס לסכנת חיים?"

היא היתה מעדכנת מאוד. התעמולה הסובייטית ערכה שטיפת מוח מסיבית להמונים, וכנגד טענותיה המוצקות, היה קשה להתמודד. היא הצליחה לגרם ליהודים רבים וטובים לשנות את דעתם.

יום אחד נתקלה אנה בדודתה הצעירה צפורה, אשת אחיו של אביה הפנוח. הדוד צחק היה צעיר מאבא בהרבה שנים, אבל נראה בחיצוניותו ממש כמו אבא, לבוש כמוהו ומתנהג כמוהו, יהודי גרא וחרד לדבר ה'. גם הדודה נשאה בקרבה חלום כמוס לעלות ביום מן הימים לארץ ישראל. הדודה צפורה ישבה באחת ההרצאות של אחינתה, שמעה את טענותיה המוצקות נגד ישראל ורעיון העליה לישראל, והיא נבהלה וכעסה כאחד. לאחר ששמעה את נאומה של אנה, נגשה אליה בירכתי האולם ושאלה אותה, "למה את מדברת כך? איך את יכולה לדבר נגד ארצנו הקדושה בשנאה לוחטת כזו?"

אנה הסתכלה לכל הצדדים, פשראתה שאיש אינו מקשיב לה, לחשה לדודתה צפורה. "אגלה את האמת. אני כבר לא כזו קומוניסטית גדולה... אני מכרחה לדבר כך, כי אחרת אשאר בלי פרנסה. אבל אינני מתכוננת אלך. אל תהיי פתיה. קחי את הדוד, ועלו שניכם לארץ הקדש, ויפה שעה אחת קדם. אני מדקלמת ססמאות כזב כי אין לי בררה. אך כבר מזמן אינני מאמינה בכל תעמולת הכזב הקומוניסטית".

הדודה צפורה האמינה לה. בנסי נסים הצליחה לחמק מן המדינה, ובשנת תשי"ז עלתה לארץ ישראל עם בעלה. היא והדוד צחק בנו כאן את ביתם. שמחתה לא היתה שלמה ולבבה נחמץ כשזכרה את האחינית אנה הנמצאת ברומניה. כמה התרחקה מפור מחצבתה... מפעם לפעם החליפו ביניהם מכתבים. כך נודע ליצחק וצפורה כי בנה היחיד של אנה התחתן עם גויה, קומוניסטית נלהבת עוד הרבה יותר מחמותה. כמה כאב הלב... אבל אלו היו תנאי החיים בקרב הגויים. שנה עברה ועוד שנה. הדוד יצחק והדודה צפורה הקימו בארץ ישראל דור חדש. הקשר עם אנה התרופף בהדרגה עד שהתנתק לגמרי וחלופי המכתבים נפסקו. * * *

בתחלת חרף תשכ"ח קבלה צפרה גלונית דאר מרומניה. תמונת נוף מקסימה מעבר האחד ושורות צפופות בצד השני. עיון קצר בשורות הכתובות, גרם ללבה להתחיל לפעם בקצב מואץ. "דוד ודודה יקרים", פתבה אנה מבוקרשט, "כל פעילי המפלגה הותיקים יוצאים בקרוב לטיול מחוץ לגבולות המדינה בחפשה הגדולה, לרגל סוף השנה האזרחית, וגם אני ביניהם. אבל אני לא אבזבז את זמני לטייל ברחובות לונדון ופריז, אני מתכוננת בקרוב לבוא אליכם לבקור".

ימים ספורים לפני חנכה תשכ"ח קימה אנה את ההבטחה. ערב אחד נשמעות דפיקות על הדלת. אנה הגיעה. ההתרגשות היתה גדולה. מי היה מאמין שהקומוניסטית המשורשת הזו עוד תרצה פעם לבוא לארץ ישראל, אפילו לבקור קצר של כמה ימים. אבל שוב נגרם מפח נפש לדודים האהובים כאשר ראו את ההבדל שבין לבין בת האח. הם יהודים חרדים, מגדלים את בניהם לחיי תורה ומצוות, וזו כמעט גויה גמורה, ובנה היחיד – מתבולל.

בערב, לפני הדלקת נר ראשון של חנכה, הכין יצחק את החנכה. יצק שמן לתוך הפוסיות הקטנות וגלגל את הפתילות. אנה לא היתה בבית. היא בלתה עם דודתה צפורה במסע קניות של מזכרות למכירה ולבני משפחתה שברומניה. מיד כאשר שבו הביתה, הקהיל יצחק את הילדים אל החלון, ברך את שלשת הברכות והדליק את הנרות בשמחה של מצוה.

קריעת עיניים עמדה אנה והתבוננה בכל המחזה. שתקה ולא אמרה דבר. ראתה את הילדים שרים עם אביהם ושמחים, ושקעה בהרהורים עמוקים. תמונות מטשטשות התרוצצו במעמקי נפשה. נסתה להזכר מאיפה היא מכירה את המחזה הזה, ולא הצליחה.

לאחר שסיימו יצחק והילדים לשיר את "מעוז צור" נשמע קולה של אנה: "מה זה?" היא הצביעה לעבר הנרות הדולקים.

הילדים התבוננו בה בחמלה. אמללה שאינה יודעת מה הם נרות חנכה!

"אלו נרות חנכה" הסביר לה אחד הקטנים.

"נרות חנכה?" עמדה ותמהה. "אני מכירה נרות שמדליקים בערב שבת, אבל היום לא ערב שבת, היום יום שלישי!"

הדוד יצחק התחיל להסביר והיא לא הבינה דבר, עד שפתאום נפלט מפיו הבטוי "חנכה ליכט". "חנכה ליכט?" קראה בהתרגשות. צלצול המלים עורר את הזכרון הנשפך בבת אחת. ברגע אחד חזרה עשרות שנים אחורנית. פתאום צפה במוחה תמונה ילדות בהירה: היא עדין ילדה קטנה בבית אבא, אבא מכריז "חנכה ליכט" ומדליק את הנרות. היא ואחיה ואחיותיה שרים שירים דומים לאלו ששמעה כעת. תחושות משנות געשו בקרבה. זכרון הנרות ההם התעורר פתאום מתרדמה של שנים רבות ומוסס את חומות הקומוניזם.

"אתה חושב שאני גויה?" פנתה בסערת נפש אל הדוד יצחק, "גם אני מדליקה בכל ערב שבת נרות. יש לנו חדר קטן בבית שבו החלון מכסה בניר שחר, כדי שלא יראו ברחוב שום דבר. מדי ששי אני מדליקה נרות ובעלי עושה קדוש על היין ומתפלל". אנה רגשה כנהר גועש. "דוד יקר, תתפלל על הבן שלי שיזכה לעלות לארץ ישראל ולחיות כאן כיהודי".

יצחק עמד כמאבן. מה קרה לה? האם לא אנה בעצמה שדכה את בנה עם אותה גויה, כדי להראות כמו קומוניסטית אמתית ולמצא חן בעיני השלטונות!?

היא היתה רצינית לגמרי!

הרי לך. מתחת למסוה הקומוניסטי פועם לב יהודי חם. יצחק לא ידע את נפשו ולא הגיב. אנה לא הניחה לו. "כן, דוד יקר. תתפלל על הבן שלי שעוד יזכה לחיות פיהודי. אם אתה לא תתפלל עליו, אני אתפלל עליו!"

היתה דממה בבית. דממה של הלם והתרגשות.

"ואיפה קפת הצדקה?" תממה והצביעה לעבר החנפיה, "אצל אבא בבית עמדה תמיד קפת צדקה ליד החנפיה".

אחד הילדים הזדרז והביא לה קפת צדקה. אנה חטטה בארנקה ודלתה משם מטבעות מלוא החפנים. "אלו הם חנפה געלט (דמי חנפה)", הסבירה לילדים ושלשלה את המטבעות לתוך הקפה. הילדים צחקו במבוכה. "חנפה געלט נותנים לילדים".

"לא!" חרצה אנה את פסוקה. "חנפה געלט נותנים לעניים, כך למד אותי אבא! אין לכם עניים בשכונה? הרי כל המדינה שלכם מפת עני... אוי, שוב פעם אני מדברת כמו קומוניסטית רקובה..." אנה הליטה פניה בכפות הידים כפי שרגילה היתה לעשות מידי ערב שבת, והתייפחה בבכי. "אבא שבשמים, רחם עלי ועל המשפחה שלי. על הבן שלי, על שתי הבנות שלי, שיזכו להתחתן עם יהודים. אנחנו רוצים להיות יהודים כמו אבא".

* * *

כשחזרה אנה לרומניה בתם בקוריה בארץ, לא נחה עוד לדקה. מיד החלה בפעילות נמרצת בקרב בני משפחתה, והצליחה לפעל בלבם שייסכימו לעזוב את המדינה ולעלות לארץ ישראל. היא לא נרתעה עוד מן השלטון הקשה ואפלו לא מן הישטאזי, אותה משטרה חשאית שהיתה אימת כל מתנגדי המשטר הרומני האכזר. הגישה בקשה לעלות, ולא עוד אלא תבעה שהפנסיה שלה תשלח מדי חדש בחדשו לחשבון בנק בתל אביב, ולמרבה הפלא, השלטונות הסכימו...

לא עבר זמן רב ואנה וכל משפחתה זכו לעלות לארץ ישראל. התאחדו עם משפחת הדוד יצחק והדודה צפורה וילדיהם, והחלו מתקרבים לדת. רק עננה אחת העיבה על אשרה של אנה. בנה המתבולל. אבל התפלה שנשאה מלב קרוע וכואב לאחר נתינת הצדקה, לאורם של גרות החנפיה, לא אבדה ולא שבה ריקם.

יצחק לא ישפח לעולם, איך הגיעה אנה (שחזרה להיות חנה) יום אחד לביתו, וספרה כי פלטה הגויה נפטרה, ובנה גייע לישראל. זמן קצר לאחר מכן הקים בנה של חנה את ביתו מחדש, עם אשה יהודיה פדת וכהלכה. כיום הוא מהנדס בכיר בתל אביב, יהודי שומר תורה ומצוות. בכל שנה בערב חנפה, מתכנסת כל המשפחה בביתו, יחד עם הסבתא חנה. הוא מדליק חנפיה ליכטי, ומחלק דמי חנפה לילדיו. הם ממחרים לשים את ה'חנפה געלט' בקפת נחשת, ומיד אחרי אכילת הספגניות המתוקות הם מחלקים את המעות לעניי השכונה...

שבע - מספר יהודי

תלמיד חכם היה רבי שמואל הנגיד ויחד עם זאת היה גם עשיר גדול. טוב היה לבריות ועזר לכלם גם ליהודים וגם לגויים. רבים נסו להתגיד אותו וכך גם עשה הכמר שהיה ידוע בשנאתו ליהודים. יום אחד נגש הכמר אל רבי שמואל הנגיד בבקשה שילנה לו כסף. מיד הוציא רבי שמואל סכום כסף גדול של שבע מאות מטבעות. הכמר הפתע ואמר: סכום כזה אתה רוצה להביא לי, הרי מהיכן אתה בטוח שאחזיר לך את הכסף?

רבי שמואל אמר לכמר: אל תדאג הרי לא סתם הבאתי לך 700 מטבעות שהרי המספר שבע זה מספר טוב ליהודים.

עברו שבעות והכמר היה צריך להחזיר את הכסף אך הוא לא היה יכול לעשות זאת. החליט הכמר לרקם מזמה כנגד רבי שמואל כדי שרבי שמואל ישב בפלא ואז הוא לא יצטרך להחזיר את הכסף. מה עשה הכמר? הוא לקח צנצנת עם רעל וחשב להטמין את הצנצנת בביתו של רבי שמואל. הימים היו ימים שהיתה מגפה קשה בבארות המים ורבים מהאנשים מתו. הכמר רצה להטמין את הצנצנת בבית הרב כדי שאתר כד הוא ילך לשוטרים וילשין על מקום צנצנת הרעל ויחשבו השוטרים שרבי שמואל מרעיל את בארות המים.

חיוך מרשע עלה על פיו של הכמר כשהוא חושב איך בודאי יפגע רבי שמואל במעשה זה ואיך יפגעו גם כל יהודי העיר. למחרת עם שחר הכין הכמר את צנצנת הרעל וקרא למשרתו.

הכמר לא ספר למשרת את התכנית שלו אלא רק בקש ממנו דבר אחד, שבשעת ערב מאחרת יבדק את ביתו של רבי שמואל ואם הוא יראה שרבי שמואל ובני משפחתו ישנים אז עליו להדליק שבועה גרות כדי לסמן לכמר שבני הבית ישנים. הכמר צחק, הוא בכונה אמר שבועה גרות כי הרי רבי שמואל אמר ששבע זה מספר טוב ליהודים. נראה כמה המספר הזה הוא טוב? חידד לעצמו הכמר.

וכך שלח הכמר את המשרת שלו לעקב אחרי משפחתו של רבי שמואל.

היה זה ליל ששי של חנכה רבי שמואל ישב בביתו וסביבו ישבו הילדים ואשתו. רבי שמואל הדליק את גרות חנכה. ששה גרות ועוד גר שמש, סך הכל שבעה גרות. ואז התחיל רבי שמואל לשיר שירים לכבוד החג. "הגרות הללו", "על הנסים" ועוד. לא ידע רבי שמואל שבזכות גרות חנכה האלו יקרה נס גדול ליהודים. הכמר ישב לו בחשך וחכה לאיתות מהמשרת שלו שרבי שמואל ובני משפחתו ישנים והנה ראה הכמר שבועה גרות דולקים. הכמר הזדרז לקום ממקום המחבוא כדי להניח את צנצנת הרעל בביתו של רבי שמואל.

רבי שמואל ישב ליד גרות חנכה והנה הציצו מהחלון שני רגלים נעולות נעלי בד רכות.

רבי שמואל חכה ואז ראה את הכמר כשבידיו צנצנת רעל. מיד הבין רבי שמואל את המזמה של הכמר ובפחד מערוב בשמחה קפץ רבי שמואל על הכמר קפץ עליו קשר אותו והוביל אותו אל המשטרה. הכמר נכנס לבית הפלא כשפניו חורות ובפיו משפט שחזר על עצמו כמה פעמים: שבע זה מספר טוב ליהודים, שבע זה מספר טוב ליהודים.

אף אחד לא ידע למה התפון הכמר חוץ מרבי שמואל שבזכות קיום מצות גרות חנכה זכה הוא וכל יהודי העיר להנצל.

החנפיה של הרבי מטולנא

השעה קרובה לזמן הדלקת הנר הראשון של חנכה, הרבי מטולנא יושב ומסדר את החנפיה. על אף גילו ונחלשתו הוא לא מותר מלסדר בעצמו את נרות החנפיה. הרבי לקח את צמר הגפן גולל אותו בין אצבעותיו ועשה ממנו פתילה. לאחר מכן הכניס בזיהרות את הפתילה אל תוך בזיץ הזכוכית והניח אותו במקומו בחנפיה.

עכשו הגיעה העת ליציקת השמן אל תוך הבזיץ. ידיו של הרבי רועדות מעט מרב זקנה, הוא אוחז את בקבוק השמן ויוצק ממנו לאט, לאט, אל תוך הבזיץ, נזהר שלא ישפך. אמנם, צריך היום להדליק רק נר אחד, אף הבקבוק גדול וכבד והבזיץ קטן, ולרבי הזקן תהליך המלוי ארך זמן רב...

לרבי מטולנא יש שני שמשים שעוזרים לו בכל צרכיו. כשהשמשים ראו את הקושי הגדול של הרבי לסדר את החנפיה, החליטו שבימים למחרת יציעו לרבי לעזור לו ולסייע בהכנת החנפיה.

למחרת, נגשו אל הרבי ואמרו לו שהיום הם יכינו לו את כל צרכי ההדלקה. הרבי הביט בהם בתמיהה: "אתם תכינו במקומי את המצוה? הרי זה כל כך משמח אותי לעשות את המלאכה הקדושה הזאת!"

השמשים רצו להציע לרבי שלפחות יעזרו בחלק מן ההכנות. אף הרבי התנגד לכך בכל תקף. "מצוה נפלאה וחביבה כל כך, כבר שנה שלמה אני מחפה לזכות ולחזר ולהכין מצוה זו, ואתם רוצים לקחת ממני חלק מזכות זו?"

הגיע היום השמיני של חנכה.

הרבי ממשיך במנהגו לסדר בעצמו את הנרות ואינו מוכן לתת לאף אחד לקחת ממנו ולו חלק קטן מן המצוה. ביום זה, בו מדליקים שמונה נרות, המלאכה ארוכה פי כמה... אף גם היום הזה ברור לשמשים שהרבי לא יהיה מוכן בשום פנים לוותר.

הרבי התחיל את עבודת סדור הנרות זמן רב לפני שעת ההדלקה. הוא ידע שהמלאכה תאריך לו שעה ארוכה ולכן הקדים להכין את הנרות מבעוד מועד. הרבי מתקדם באטיות בהכנת החנפיה, הוא מכין נר אחר נר. רואים על פניו את המאמצים שהוא צריך להשקיע בכל פרט קטן שהוא עושה. כל מזיגת שמן וכל גלגול פתילה נעשית לאט, לאט, במתינות ובזהירות לבל תפגענה ידיו החלושות והרועדות, חס ושלום, בחנפיה.

תוך כדי עבודת ההכנה פניו של הרבי הולכים ומאירים. נפרת על פניו השמחה הגדולה במצוה אשר הוא זוכה לטרוח בה...

תוך כדי הכנת החנפיה מתאספים חסידים ומגיעים לראות את הדלקתו של הרבי. הם רוצים לשמע את תפלתו קדם ההדלקה, להאזין לברכותיו הנאמרות בדבקות ובקול עורג, ולזפות לראות את פניו המאירות בזמן הדלקת הנרות.

ביום זה, היום השמיני, מתאספים הרבה יותר חסידים מאשר ביום רגיל. הרי זהו היום האחרון להדלקה, וכלם חפצים לשמר בזכרון את זכר הדלקת הנרות של הרבי למשך השנה בלה. בית מדרשו של הרבי שבשכונת בית וגן בירושלים הולך ומתמלא, המקום הולך ונהיה צפוף מרב חסידים. הרבי ממשיך בעבודת הקדש – הכנת החנפיה, באטיות ובזהירות.

גם יוספי ואביו הנם מן הבאים לבית המדרש. הם מגיעים מהעיר בני ברק הרחוקה, במיוחד בכדי לזכות ולראות את ההדלקה... כבר במדרגות המובילות לבית המדרש נפרת הצפיפות. יוספי ואביו נדחקים בזירות בין האנשים ונכנסים לבית המדרש.

בית המדרש הקטן צפוף מאד, המוני אנשים ממתינים להדלקה.

אבא שלח את יוספי שיתקדם פנימה בזירות בין האנשים.

"אתה עדין קטן ויכול להכנס פנימה מבלי לפגוע באנשים. הכנס ותזכה לראות את טרחתו הגדולה של הרבי בסדור הנרות. הרבי כבר זקן מפלג ואיננו מוכן שיעזרו לו בהכנת המצוה. כשתהיה בפנים שים לב, במיוחד, לפניו המאירות של הרבי בשעת התכוננותו למצוה..."

יוספי התקדם עד שהגיע סמוך לרבי. הרבי עדין עסוק בסדור הנרות. היום השמיני היום, והרבה נרות יש להכין...

יוספי עומד צמוד לרבי. אינו גורע את עיניו מהמחזה המרהיב. הוא חש את הקדשה, את האהבה הגדולה שחש הרבי למצות הנרות. את התלהבות הקדש שלו ממעשה המצוה... ולפתע...

יוספי לא יודע איך הדבר קרה... אולי מישהו דחף אותו בטעות, או שהוא מעד מעצמו. אך מה שברור הוא שיוספי היה שרוע על הרצפה ולידו החנכיה של הרבי, שברי זכוכיות ושלוולית שמן. שקט השלך בבית המדרש.

שני אנשים הזדרזו להרים את יוספי ובדקו שלא קרה לו שום דבר.

שני שמשיו של הרבי החלו בנקיון הרצפה. אנשים העבירו בזריזות מגב ודלי מים. מלב צפיפות, הם העברו מעל לראשי האנשים.

הצבור עדין עומד בשקט, נבוך ממה שארע. כלם הרי יודעים כמה הרבי טרח בהכנת הנרות...

יוספי עמד סמוך למקום הנפילה. על פניו נכר היה שהוא נבוך ומביש מאד...

כל הצבור המתין בשקט לראות את תגובתו של הרבי... מה הרבי יעשה עכשו, אחרי שכל טרחתו היתה לשווא?

על פניו של הרבי לא נראתה אפילו טפת כעס. הרבי ישב במקומו ושם לב לפניו המבישות של יוספי. הוא סמן באצבעו לכוון יוספי ורמז לו להתקרב אליו.

יוספי התקרב. הרב לחש משהו באזנו. כל החסידים הביטו בדריכות. הם לא שמעו מה הרבי אמר לו, אך מפניו של יוספי נכר היה כי דבריו של הרבי שמחו אותו.

עברו כמה שניות והרבי ויוספי היו עסוקים שניהם בסדור הנרות.

הרבי החזיק את בזיכי השמן החדשים ויוספי הזדרז למזג שמן מן הבקבוק. על פניו של יוספי עלה חיוך גדול, שהחליף את הבושה שהיתה קודם.

כשראו כלם את חיוכו של יוספי, הבינו היטב מדוע שנה הרבי ממנהגו ונתן ליוספי לסיע לו בהכנת הנרות...

הרבי החל בהדלקת הנרות בהתלהבות ובדבקות כבכל שנה, אך כלם הרגישו שקדשה מיוחדת התוספה בהדלקה זו...

פְּרִסּוּמֵי נֶסֶא

בְּעִיר קִטְנָה שְׁבַמְדִינַת מוֹנֶטְנָה בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית הַתְּגוֹרָרָה מִשְׁפָּחָה יְהוּדִית - אָב, אִם וַיְבֹן בְּשֵׁם דְּנִי. בְּאוֹתָהּ עִיר הַתְּגוֹרָרוֹ רַק כְּמָה עֶשְׂרוֹת מִשְׁפָּחוֹת יְהוּדִיּוֹת, וּבְדֶרֶךְ כָּל שְׂרָרוֹ הַשְּׁלוֹם וְהַאֲחוּהָ בֵּין הַיְהוּדִים לְשִׁכְנֵיהֶם הַנוֹצְרִים.

לְקִרְאֵת חַג הַחֲנֻכָּה חֲשֵׁבָה הָאִם עַל רַעִיוֹן יָפָה. הִיא וְדְנִי הַכִּינוּ מַעִין חֲנֻכָּה צְבֻעוֹנִית לְקִשּׁוּט. הֵם גָּזְרוּ צוּרָה שֶׁל חֲנֻכָּה מִבְּרִיטוֹל, הַדְּבִיקוֹ גְּרוֹת צְבֻעוֹנִים מִצְלוֹפֹן, הוֹסִיפוּ וְקִשְׁטוּ כְּהֵנָה וְכַהֵנָה, וּלְבִסּוֹף תָּלוּ אֶת הַיְצִירָה בְּחִלּוֹן חֲדָרוֹ שֶׁל דְּנִי. כְּשֶׁהִדְלִיקוּ אֶת הָאוֹר בְּחֶדֶר נִצְצָה הַחֲנֻכָּה בְּשִׁלָּל צְבָעִים, וְהַאֲיָרָה אֶת אוֹר הַחֲנֻכָּה לְכָל הָעוֹבְרִים בְּרָחוֹב.

רַבִּים עָבְרוּ בְּרָחוֹב. רַבִּים לֹא שָׂמוּ לֵב כָּלֵל לַחֲנֻכָּה, אֲחֵדִים מֵהֶם שָׂמוּ לֵב וְנִהְנוּ מֵאוֹרָהּ, וְהָיוּ גַם מַעֲטִים שְׂנוֹכְחוֹת הַיְהוּדִים וְהַדְּגִשְׁתָּ חַג הַחֲנֻכָּה שֶׁלָּהֶם צָרְמָה לָהֶם. בְּאוֹתוֹ לִילָה עָבְרָה חֲבוּרָה שֶׁל נְעָרִים נוֹצְרִים בְּרָחוֹב. הַחֲנֻכָּה הַמְּאִירָה לֹא מִצָּאָה חוֹן בְּעֵינֵיהֶם, וְאֲחָד מֵהֶם הִשְׁלִיךְ אֶבֶן גְּדוֹלָה אֶל עֵבֶר הַחִלּוֹן, נִפֵּץ אֶת הַשְּׂמֶשֶׁה וְקָרַע אֶת הַחֲנֻכָּה הַיְפָה לַגְּזָרִים. בְּדֶרֶךְ גַּם לֹא פָּגְעָה הָאֶבֶן בְּדְנִי עֲצָמוֹ, שִׁישׁוֹן אוֹתָהּ שָׁעָה בְּמִטָּתוֹ שֶׁלִּיד הַחִלּוֹן.

לְמַחֲרַת נִכְנַס הַשֶּׁכֶן, כְּמֹר נוֹצְרִי, לְמִשְׁפָּחָה יְהוּדִית וְשָׂאל אוֹתָם מַה קָרָה לְמִנּוֹרָה הַיְפָה שֶׁהִיָּתָה מִדְּבַקַת בְּחִלּוֹן, וּבְמִקוּמָה נוֹתְרָה רַק שְׂמֶשֶׁה מְנַפֶּצֶת. בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה סִפְרוּ לוֹ עַל הַמִּקְרָה הַמְּצַעֵר. סְפוּר הַמַּעֲשֵׂה כָּאֵב לְכֹמֵר. הוּא הַתְּנַצֵּל בְּפָנֵי הַמִּשְׁפָּחָה הַיְהוּדִית עַל שְׂנֵעָרִים פּוֹחֲזִים נוֹהֲגִים כָּךְ. אֵךְ הוּא לֹא הִסְתַּפֵּק בְּהַתְּנַצְלוֹת. לְאוֹתוֹ כְּמֹר הִזָּה חוּג לִילָדִים נוֹצְרִים. הוּא אָסַף אֶת חֲבָרֵי הַקְּבוּצָה שָׁלוֹ, שׁוֹחַח אִתָּם עַל מַה שֶׁקָּרָה, וְדַבֵּר בְּחִמְרָה נֶגֶד כָּל גְּלוּי שֶׁל אֱלִימוֹת וְשִׁנְאָה. הוּא קָרָא לִילָדִים לְהוֹכִיחַ שֶׁהֵם שׁוֹנִים מֵאוֹתָם הַפּוֹשְׁעִים, וְלְהַרְאוֹת לְכָל תּוֹשְׁבֵי הָעִיר שֶׁאֵין הֵם מוֹכְנִים לְעַבֵּר בְּשִׁתִּיקָה עַל מַעֲשֵׂה מַחְפִּיר שְׂפָזָה. אֲחָד הַיְלָדִים הֶעֱלָה רַעִיוֹן, וְעוֹד בְּאוֹתוֹ עָרַב הַכִּינָה הַקְּבוּצָה מִסְפָּר חֲנֻכּוֹת צְבֻעוֹנִיּוֹת, וְהַיְלָדִים הַדְּבִיקוּ אוֹתוֹ בְּחִלּוֹנוֹת בְּתִיָּהֶם לְאוֹת הַיְזָדְהוֹת עִם הַיְהוּדִים וְכִמְחָאָה שֶׁקָּטָה כְּנֶגֶד הָאֲנִטִּישְׁמִיּוֹת.

הַכְּמֹר לֹא הִסְתַּפֵּק בְּזֹאת. הוּא פָּנָה לִידִידוֹ, בַּעַל הָעֵתוֹן הַמְּקוּמִי, וְסִפֵּר לוֹ עַל מַה שֶׁקָּרָה לְמִשְׁפָּחָה הַיְהוּדִית.

לְאַחַר יוֹמִים הוֹפִיעָה כְּתָבָה בְּעֵתוֹן הַמְּקוּמִי, הַמְּתַאֲרָת אֶת הָאֲרוֹעַ בְּמַלִּים נִרְגָּשׁוֹת. הַכְּתָב קָבַל עַל גְּלוּיִים שֶׁל אֲנִטִּישְׁמִיּוֹת וְשִׁנְאָה, וְקָרָא לְתוֹשְׁבֵי הָעִיר לְהַזְדַּהּוֹת עִם הַמִּשְׁפָּחָה עַל יְדֵי הַדְּבַקַת חֲנֻכּוֹת בְּחִלּוֹנוֹת בְּתִיָּהֶם. בְּאוֹתוֹ עֲמוּד הוֹפִיעַ צִיּוֹר שֶׁל חֲנֻכָּה עֲנֻקִית, עִם הוֹרָאוֹת גְּזִירָה וְהַדְּבַקָה.

זְמוֹ קָצָר לְאַחַר הַכְּתָבָה הַתְּנוֹסְסוֹ כְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים חֲנֻכּוֹת צְבֻעוֹנִיּוֹת בְּחִלּוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל תּוֹשְׁבֵי הָעִיר!

לְבַל יִדַח מִמֶּנּוּ נִדַח

מעשה שהיה ביהודי שבהיותו נער צעיר עבר את מארעות השואה על גופו ועל רוחו, ומרב יסורים ותלאות שעברו עליו, נחלשה אמונתו רח"ל. לאחר השואה הגיע לאוסטרליה, שם התחתן עם אשה שגם היא עברה את כל מארעות המלחמה. השנים בנו את ביתם ללא שום סממן יהודי.

מקום מגריהם היה במחוז רחוק ונדח בו אין מתגוררים יהודים כלל.

שלשת הימים שנולדו להם, לא ידעו מאומה אודות היהדות, וגם לא היו מודעים לעבודת היותם שיכים לעם היהודי.

ויהי היום, נעשה בנו הגדול בן שלש עשרה שנים. קרא לו האב ואמר לו: "היום הזה

נחגוג את יום הולדתך, נצא יחד לעיר הגדולה, נעבר בין החניות הגדולות, ומה שתאנה נפשוך אקנה לך. אתה תבחר ואני אשלים!"

השנים יצאו אל חוצות העיר ורחובותיה, ובעודם מטילים להנאתם, חלפו ליד חנות של תשמישי קדשה ומוצרי יודאיקה. בחלון הראונה נפרשה לעיניהם גלריה מהדרת של כלי יהדות עתיקים, חפצי אמנות, שופרות מסוגים שונים, גביעים לקדוש, פמוטות עתיקים ופיפיים, ואף חנכיות בשלל צורות וגונים. משום מה נמשכה נפשו של הבן לאותה חנות.

האב נסה להניאו מלהכנס אליה באמרו: "הכל כאן עתיק ומישן, אין מה לחפש פה, הבה נתקדם לחניות חדישות ומענינות יותר". אך הבן התעקש, ברצונו להכנס פנימה ולבחון מקרוב את המוצרים...". לא נותרה לאב ברירה, והם נכנסו פנימה. הבן הביט על המוצרים בהשתאות. לפתע, צדה עינו מנורה עתיקה שהנחה על מדף גבוה במקרה החנות. היתה זו חנכית עץ מגולפת בפי וחדר. הוא הביט ארכות במנורה שנבנתה מחתיכות של קני עץ מגלפים, ואז פנה אל אביו ואמר לו: "אבא, בזאת חפצתי כמתנה ליום הולדתי!"

כשהוא מצביע באצבעו על המנורה שעמדה על מדף נפרד מעל לכל החנכיות האחרות. האב נסה לשכנע את הבן שלא לבחר במתנה הזו, "אין בה כלום! איזו תועלת תצמח לך ממנה?! הבה נפנה לאחת מחניות המתנות, שם תבחר לך משהו שתהנה ממנו הרבה יותר, תוכל לקנות לעצמך אופנים חשמליים, מסוק על שלט, מחשב או נעלים חדשות...". אך משום מה ממשיך הבן להתעקש, "הבטחה לי הבטחה!... עם המנורה הזו ברצוני לקשט את חדרתי!"

משָׁרָאָה הָאֵב שְׁאִין לוֹ בְּרִירָה, נִגַּשׁ אֶל הַמוֹכֵר וּבִקֵּשׁ לְרַכֵּשׁ אֶת הַמְּנוּרָה.

"צֵר לִי - הִתְנַצַּל הַמוֹכֵר - מְנוּרָה זוֹ אֵינָה עוֹמֶדֶת לְמַכִּירָהּ. הִיא נֹצֶבֶת עַל הַמִּדְּף לְמִזְכָּרֵת נוֹי בְּלִבָּד, אֵדָה לֹא לְמַכִּירָהּ!". הוּא הִצְבִּיעַ עַל מְלֵאֵי גְדוּל שֶׁל חֲנֻכּוֹת בְּשִׁלָּל גּוֹנִים, "מֵאֲלֵה תּוֹכְלוּ לְרַכֵּשׁ", אָמַר.

סִקְרָנוֹתוֹ שֶׁל הָאֵב הִתְעוֹרְרָה. "מָה הַמֵּיחָד כָּל כֶּד בַּמְּנוּרָה זוֹ?", הִתְעַנְּנוּ בַּפְּלִיאָה. הַשִּׁיב לוֹ הַמוֹכֵר: "אֶסְפֵּר לָךְ אֶת הַהִיסְטוֹרִיָּה שֶׁל מְנוּרָה זוֹ, וְתִבִּין מִדּוּעַ אֵינָה עוֹמֶדֶת לְמַכִּירָהּ".

וְכֵן סִפֵּר: "מְנוּרָה זוֹ נִבְנְתָה בְּאֶחָד מֵהַגִּטָּאוֹת שֶׁהַקִּימוּ הַנְּאֻצִּים יִמַּח שָׁמַם. בְּנָה אוֹתָהּ יְהוּדִי שֶׁנִּפְשׁוּ הַמֵּתָה לְהַדְּלִיק אֶת נְרוֹת הַחֲנֻכָּה. הוּא אָסַף גְּרוּטָאוֹת וּקְנִי עֵץ, גִּלְפָּם בְּגִדוֹ עִם פְּצִירָה חֲדָה, וּבְמִמָּחִיוֹת רַבָּה חִבֵּר חֶלֶק חֶלֶק וְהִרְכִּיב מֵהֶם יַחְדָּיו מְנוּרָה מְפֻלָּאָה זוֹ.

מְנוּרָה זוֹ עֲבָרָה אֶת כָּל מְאָרְעוֹת הַשׁוֹאָה; בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה כְּאִשֶּׁר הַדְּלִיקוּ שָׁם בְּגִטּוֹ אֶת הַנְּרוֹת בְּחֲנֻכָּה, הִיא חֲסָנָה אֶת אוֹתָם מֵאוֹת אֲמֻלִּים וּמִסָּרִים שֶׁהַבֵּיטוֹ לְעֲבָרָה, וְקִבְּלוּ מִמֶּנָּה כַּחוֹת לְהַמְשִׁיד לְחַיּוֹת, וְלִדְעַת שֵׁ"קָץ יְשִׁים לְחֶשֶׁד", וְיָבוֹאוּ יָמִים טוֹבִים מֵאֲלֵה... .

רַכְּשֵׁתִי אוֹתָהּ תַּמְנוּרַת דְּמִים מְרַבִּים - הַמְשִׁיד הַמוֹכֵר - וְחָפֵץ אֲנִי שֶׁתִּפְאֵר אֶת גְּלִרְיַת הַחֲנֻכּוֹת שְׁלִי; כַּעַת מְבִינִים אֶתְּם מִדּוּעַ, אִפּוֹא, אֵין בְּדַעְתִּי לְמַכְרָהּ!".

הֵיךְד שׁוֹמֵעַ אֶת סִפּוּרוֹ שֶׁל הַמוֹכֵר, וְעֵינָיו מְצֻטְעָפוֹת בְּדַמְעוֹת. חֶשֶׁקוֹ לְרַכֵּשׁ אֶת הַמְּנוּרָה גָּבַר. הוּא לֹא הִרְפָּה מֵאֲבִיו (שֶׁהֵנוּ אָדָם אָמִיד מְאֹד), "אֲנִי תִצִּיעַ סְכוּם כֶּסֶף שֶׁיְהִיָּה בּוֹ כְּדִי, לְשַׁכְנֵעַ אֶת הַמוֹכֵר".

חֲפֵץ הָיָה הָאֵב לְעַמֵּד בְּהִבְטָחָתוֹ; הוּא פִּלַּט מִפְּיו סְכוּם כֹּה מְפֻלָּל, שֶׁגָּרַם לְמוֹכֵר לְחַשֵּׁב מִסָּפֵר רְגָעִים... "בְּסְכוּם כֶּזֶה אֲנִי מוֹכֵר לְמַכּוֹר!", נִעַנְּה הַמוֹכֵר, וְהַעֲסָקָה יִצְאָה לְפַעַל לְשִׁמְחַת כָּל הַצְּדָדִים.

הֵבוּ מֵרֶק וְצִחְצִח אֶת הַחֲנֻכָּיָה, הַנִּיחָה בְּמִקּוֹם מְכַבֵּד בְּחִדְרוֹ, וְהִרְבָּה לְהַבִּיט בָּהּ. וְהִנֵּה, לֹא חָלַף זְמַן רַב, וּבְאֶחָד הַיָּמִים, בְּעוֹד הַנַּעַר אוֹחוֹ בְּחֲנֻכָּיָה שְׁכַח נִקְשָׁר אֵלָיָהּ, לְפִתַּע נִשְׁמָטָה מִיָּדוֹ, נִפְלָה עַל הַרְצָפָה, וּמִחֲמַת הַיּוֹתָה שְׁבִירִית, הִתְפָּרְקָה לְחִלוּטִין.

הֵבוּ פָּרָץ בְּבִכִי, וְאֲבִיו שָׁרָאָה אֶת אֲשֶׁר אָרַע, נִסָּה לְהַרְגִיעוֹ וְאָמַר: "בּוֹא נִנְסָה לְהִרְכִּיב אוֹתָהּ מִחֲדָשׁ, כָּל הַחֲלָקִים לְפָנֵינוּ, אוֹלֵי נוֹכַל לְהַשִּׁיבָה עַל כַּנָּה".

הִתְיַשְּׁבוּ הָאֵב וְהֵבוּ וְהִחְלוּ לְחַבֵּר אֶת הַ"פְּאֻזֵּל" הַמְּרַכֵּב שֶׁלְפָנֵיהֶם. וְהִנֵּה, לְפִתַּע, נוֹפֵל לְעֵינֵיהֶם הַמְשִׁתָּאוֹת פִּתְקֵי קֶטוֹ, שֶׁנִּגְלָל וְהִחְבֵּא בְּאֶחָד מִקְנֵי הָעֵץ הַחֲלוּלִים שֶׁל הַחֲנֻכָּיָה.

פִּתַּח הָאֵב אֶת הַפִּתְקֵי, שֶׁהָיָה רוֹוִי בְּדַמְעוֹת, וְהִחַל לְקַרֵּא בּוֹ, כְּשֶׁהֵבוּ עוֹקֵב אַחֲרָיו בְּדַרְיָכוֹת. תּוֹדֵף כְּדִי קָרִיאַת הַפִּתְקֵי, פָּרָץ הָאֵב בְּבִכִי עֵז, בְּכִי שֶׁגָּבַר וְלֹא הָיָה בִּיכָלְתוֹ לְהַפְּסִיקוֹ. סַעֲרַת רוּחוֹ הִתְגַּבְּרָה, עַד שֶׁקָּרַס וְהִתְעַלֵּף...

הַבְּהִלָּה בְּבִית הַיְתָה גְדוּלָּה, וְהִזְעָקָה מִיָּד עֲזָרָה רְפוּאִית. רַק כַּעֲבוּר דְּקוֹת אֲרַכּוֹת רוּחוֹ שֶׁל הָאֵב שָׁבָה אֵלָיו, וְהוּא נִרְגַע מְעַט.

כְּשֶׁפָּנִיו עָדִין מְכֻסּוֹת בְּחִירוֹן, סִפֵּר בְּהִתְרַגְּשׁוֹת לְבָנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ : אֲגַלֶּה לָכֶם אֶת שְׂאֵרֵע לִי. בְּפִתְקֵי שֶׁנִּפְל מֵהַחֲנֻכָּה, כּוֹתֵב הָאֵמֶן שֶׁבָּנָה אוֹתָהּ, עַל מִצְבֵּם הַקֶּשֶׁה וְהָאֲמָלָל שֶׁל הַיְהוּדִים בְּמַחְנֶה, וְעַל הַיְסוּרִים הַנוֹרְאִים הָעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם יוֹם יוֹם...

הוא מְסַיֵּם אֶת מִכְתָּבוֹ בְּבִקְשָׁה מוֹזְרָה, וְכֹה כָּתַב : "בּוֹנֵה אֲנִי חֲנֻכָּה זוֹ כָּאֵן בְּתוֹךְ מַחְנֶה הַשְּׂמָדָה, תוֹךְ סִכְנָה נוֹרְאָה וּמְסִירוֹת נֶפֶשׁ, אֵינְנִי יוֹדֵעַ אִם אֲזָכָה בְּעֶצְמִי לְהַדְלִיק בָּהּ אֶת גְּרוֹת הַחֲנֻכָּה בְּשָׁנָה זוֹ, כִּי כָּל יוֹם בְּמִקּוֹם זֶה הוּא שְׂאֵלָה שֶׁל חַיִּים אוֹ מוֹת. אֵף אִם אֲזָכָה לְהַדְלִיק גַּר רֵאשׁוֹן, מִי יוֹדֵעַ אִם אֲזָכָה לְחַיּוֹת עַד ל...גַּר הַשָּׁנִי ; מִבְּקֵשׁ אֲנִי בְּכָל לַב - מִי שֶׁתִּגְיַע חֲנֻכָּה זוֹ לְיָדוֹ, חֲנֻכָּה שֶׁהִשְׁקַעְתִּי בָּהּ כָּל כֹּף הַרְבֵּה מְסִירוֹת נֶפֶשׁ, אֲנִי שֶׁיִּדְלִיק בָּהּ גְּרוֹת, וַיֹּאמֶר קִדִּישׁ לְעֵלּוּי נִשְׁמָתִי הַמִּיֻסָּרֵת וְהַדְּאוּבָה..."

כָּאֵן מִמְּשִׁיךְ הָאֵב וּמִגְלָה בְּהִתְרַגְּשׁוֹת לְבָנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ אֶת הַסִּבָּה שֶׁנֶּגְרָמָה לוֹ לְהִתְעַלֵּף : בְּשׁוּלֵי הַמִּכְתָּב מוֹפִיעָה חֲתִימַת שְׂמוֹ, שֶׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ וְשִׁמּוֹת הוֹרָיו שֶׁל הַכּוֹתֵב, וּמָה מְאֹד הַזְדַּעְזַעְתִּי לְגִלוֹת, שֶׁכּוֹתֵב הַמִּכְתָּב הַזֶּה, הוּא לֹא אַחַר מְאֹשֶׁר - - - אָבִי, ה' יְקַם דָּמוֹ, שֶׁנִּסְפָּה בְּאוֹתוֹ גִּטּוֹ בְּשׂוֹאָה!

לֹא חָלַף זְמַן רַב, וְהַמִּשְׁפָּחָה עָקְרָה אֶת מְקוֹם מְגוּרֶיהָ לְעִיר בָּהּ קִיָּמַת קַהִילָה יְהוּדִית חֲמָה. לְאֵט לְאֵט הִחְלוּ לְלַמּוֹד אוֹדוֹת הַיְהוּדוֹת, עַד שֶׁבְּרַבּוֹת הַיָּמִים הִפְכוּ לְשׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת הַמִּקְפִּידִים עַל קִלְהָ כְּבַחְמוּרָה.

הוֹדוֹת לְמְסִירוֹת נֶפֶשׁוֹ שֶׁל אָבִי הַמִּשְׁפָּחָה לְשִׁמִּירַת תּוֹרָה גַּם בְּמִצְבֵּים הַכִּי קָשִׁים, זָכָה שֶׁבָּנִי וּמִשְׁפַּחְתּוֹ יָשׁוּבוּ בְּתִשׁוּבָה, יֹאמְרוּ קִדִּישׁ וְיִדְלִיקוּ גְרוֹת לְעֵלּוּי נִשְׁמָתוֹ, כְּפִי שֶׁבִקֵּשׁ בְּפִתְקֵי אוֹתוֹ גָּנוּ בְּחֲנֻכָּה לְפָנֵי מוֹתוֹ.

(מִתּוֹךְ : אַחַת שְׂאֵלָתִי 2)